Nezavisna Država Hrvatska

DR. DOMINIK GUDEK

BIBLIJSKA POVIJEST

NOVI ZAVJET

ZAGREB 1941

BIBLIJSKA POVIJEST

NOVI ZAVJET

ZA II. RAZRED SREDNJIH ŠKOLA

PRIREDIO

DR. DOMINIK GUDEK

OVA JE KNJIGA ODOBRENA KAO PRIVREMENA ŠKOLSKA KNJIGA ODLUKOM MINISTARSTVA NASTAVE NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE BR 21159-1941. OD 8. KOLOVOZA 1941.

ZAGREB 1941

IZDANJE NAKLADNOG ODJELA HRVATSKE DRŽAVNE TISKARE U ZAGREBU

Nadbiskupski duhovni stol u Zagrebu

Br. 6095

Nihil obstat

Dr. J. Oberški m. p. Dr. A. Stehno m. p.

censores.

Imprimatur

Zagreb, 24. VIII. 1940.

Dr. Fr. Salis m. p.
vicarius generalis.

NARODNA TISKARA U ZAGREBU, KAPTOL 27

NOVI ZAVJET

PRVI DIO

Život Gospodina našega Isusa Krista

GLAVA PRVA

ROĐENJE I SKROVITO ŽIVLJENJE ISUSOVO

§ 1. Navještenje rođenja Isusova

1. **Navještenje rođenja preteče Isusova, Ivana.** Što je Bog u Starom zavjetu obećavao, to je u određeno vrijeme izvršio: poslao je na svijet Spasitelja, jedinorođenoga svojega Sina. Proroci su u Starom zavjetu unaprijed kazali, da će pred Mesijom ili Spasiteljem doći preteča, glasnik.

U vrijeme Heroda, kralja židovskoga, bijaše u jednom gradu na gori Judejskoj svećenik po imenu Zaharija i žena njegova po imenu Elizabeta. Oboje bijahu pravedni pred Bogom i življahu u svemu po zapovijestima Gospodnjim. Bijahu već stari, a nemahu djece.

Dogodi se, kad je Zaharija služio pred Gospodinom, unide on u hram, da metne kâd, a mnoštvo naroda bilo napolju i molilo se Bogu. Tada mu se javi anđeo Gospodnji stojeći s desne strane oltara kadionoga. Zaharija se uplaši, kad ga vidje. A anđeo mu reče: »Ne boj se, Zaharija! Uslišena je molitva tvoja: žena tvoja rodit će ti sina, i nadjeni mu ime Ivan. I bit će tebi radost i veselje, i mnogi će se obradovati rođenju njegovu; jer će biti velik pred Gospodinom; vina i opojnoga pića ne će piti i napunit će se Duha Svetoga još prije rođenja svojega; i mnoge će sinove Izraelove obratiti ka Gospodinu Bogu njihovu. On će unaprijed ići pred njim u duhu i sili Ilijinoj, da pripravi Gospodinu narod savršen.«

Zaharija reče anđelu: »Po čem ću to poznati?« Anđeo mu odgovori: »Ja sam Gabrijel, koji stojim pred Gospodinom, i poslan sam, da ti javim ovu radost. Evo, onijemit ćeš i ne ćeš govoriti do onoga dana, dok se to ne zbude; jer nisi vjerovao riječima mojim.«

Narod čekaše Zahariju i čuđaše se, što se zabavi u hramu. A izišavši ne mogaše da im govori (da ih blagoslovi); i razumješe, da

mu se nešto javilo u hramu. On im namigivaše; i osta nijem. I kad se navršiše dani službe njegove, otiđe kući svojoj. (Luk. 1, 5—23.).

2. **Anđeo Gabrijel navješta Mariji rođenje Isusovo.** Poslije šest mjeseci posla Bog anđela Gabrijela u grad Galilejski po imenu Nazaret k djevici zaručenoj za muža po imenu Josipa iz doma Davidova, kojoj bijaše ime Marija. I ušavši anđeo k njoj reče: »Zdravo, milosti puna, Gospodin s tobom, blagoslovena ti među ženama!«

Marija čuvši ovo uplaši se od riječi njegove i pomisli, kakav bi to bio pozdrav. I reče joj anđeo: »Ne boj se, Marija, jer si našla milost u Boga. Evo, rodit ćeš sina, i nadjeni mu ime Isus. On će biti velik i nazvat će se Sin Najvišega, i dat će mu Gospodin Bog prijesto Davida, oca njegova, i kraljevat će uvijek, i kraljevstvu njegovu ne će biti kraja.« A Marija reče anđelu: »Kako će to biti?« I odgovarajući anđeo reče joj: »Duh Sveti doći će na tebe i sila Najvišega osjenit će te, zato će se i ono sveto, što ćeš ti roditi, nazvati Sin Božji. I eto, Elizabeta, rođakinja tvoja, i ona imat će sina u starosti svojoj; jer u Boga nije nijedna stvar nemoguća.« A Marija reče: »Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po riječi tvojoj!«

I anđeo otide od nje. (Luk. 1, 26—38.)

Na riječ Marijinu: »Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po riječi tvojoj!« Sin Božji, druga osoba presvetoga Trojstva, primi od Djevice Marije tijelo, t. j. narav čovječju. To se zove utjelovljenje Sina Božjega.

3. **Anđeo javlja Josipu rođenje Isusovo.** Anđeo Gospodnji javi se i Josipu u snu i reče mu, da uzme Mariju k sebi, jer će ona roditi Sina Božjega i neka mu nadjene ime Isus, jer će on izbaviti narod od grijeha njihovih. (Mat. 1, 20—21.)

Gospodin Bog je htio, da Marija bude zaručena za muža Josipa, da joj on bude branitelj i Isusov hranitelj. — Anđeo tumači Josipu, što znači ime Isus. Riječ Isus (hebr. Ješua, Josua) znači: Bog je izbavitelj, spasitelj. Isus se zove i Krist, to će reći Pomazanik, jer je kao prorok (učitelj) učio ljude, kao svećenik se žrtvovao za njih i kao kralj njihov je vladar i sudac; a proroci, svećenici i kraljevi zvali su se pomazanici.

§ 2. Pohod Marijin. Rođenje Isusovo

1. **Marija pohodi rođakinju svoju Elizabetu.** Poslije navještenja anđelova ustade Marija i otiđe žurno u gore, u grad Judin. I uđe u kuću Zaharijinu i pozdravi Elizabetu. Kad je čula pozdrav Marijin, napuni se Elizabeta Duha Svetoga; i povika iza glasa i reče: »Blagoslovena ti među ženama i blagosloven plod utrobe tvoje. I otkud meni ovo, da dođe mati Gospodina mojega k meni? Blago tebi, što si vjerovala, da će se izvršiti, što ti je kazao Gospodin.«

Marija zapjeva pjesmu zahvalnicu za veliku milost, koju joj učini Svemogući, i reče:

»Veliča (Magnificat) duša moja Gospodina, i obradova se duh moj u Bogu, spasitelju mojem, što pogleda na poniznost službenice svoje; jer gle, odsad će me zvati blaženom svi naraštaji; jer mi učini velike stvari onaj, koji je silan i čije je ime sveto. I milosrđe je njegovo od koljena do koljena onima, koji ga se boje. Učini silu mišicom svojom, razasu ohole u misli srca njihova. Zbaci silne s prijestolja, i podiže ponizne. Gladne napuni dobara, i bogate otpusti prazne. Primi Izraela, slugu svojega, opomenuvši se milosrđa svojega, kao što je govorio ocima našim: Abrahamu i potomstvu njegovu dovijeka.«

Marija ostade s Elizabetom oko tri mjeseca i vrati se kući svojoj u Nazaret. (Luk. 1, 39—56.).

Kako je Elizabeta nazvala Mariju »materom Gospodina«, tako s pravom i Crkva zove Mariju Majkom Božjom ili Bogorodicom.

2. **Rođenje Ivanovo.** Bog izvrši obećanje dano Zahariji preko anđela i dade Elizabeti sina. Susjedi i rođaci njezini radovahu se s njom. U osmi dan dođoše obrezati dijete i htjedoše mu nadjenuti ime oca njegova, Zaharija. A mati reče: »Nikako, nego neka mu bude ime Ivan.« Rekoše joj: »Nikoga nema u rodbini tvojoj, da mu je tako ime.« Tada namigivahu ocu, kako bi on htio, da mu nadjenu ime. I zaiskavši daščicu napisa govoreći: »Ivan mu je ime.« I začude se svi. Nato mu se odmah otvoriše usta i jezik, i govoraše hvaleći Boga. I uđe strah u sve susjede njihove, i po svim gorama judejskim razglasi se sav događaj. Svi koji su čuli, razmišljali su govoreći: »Što misliš, što će biti ovo dijete? Jer ruka Gospodina bješe s njim.«

Zaharija pak, otac njegov, napuni se Duha Svetoga i proreče govoreći:

»Blagosloven (Benedictus) Gospodin, Bog Izraelov, što pohodi i otkupi narod svoj! — I ti, dijete, nazvat ćeš se prorok Najvišega: jer ćeš ići naprijed pred licem Gospodnjim, da mu pripraviš put.«

A dijete rastijaše i jačaše duhom; i bijaše u pustinji dotle, dok se ne pokaza narodu izraelskom. (Luk. 1, 57—80.)

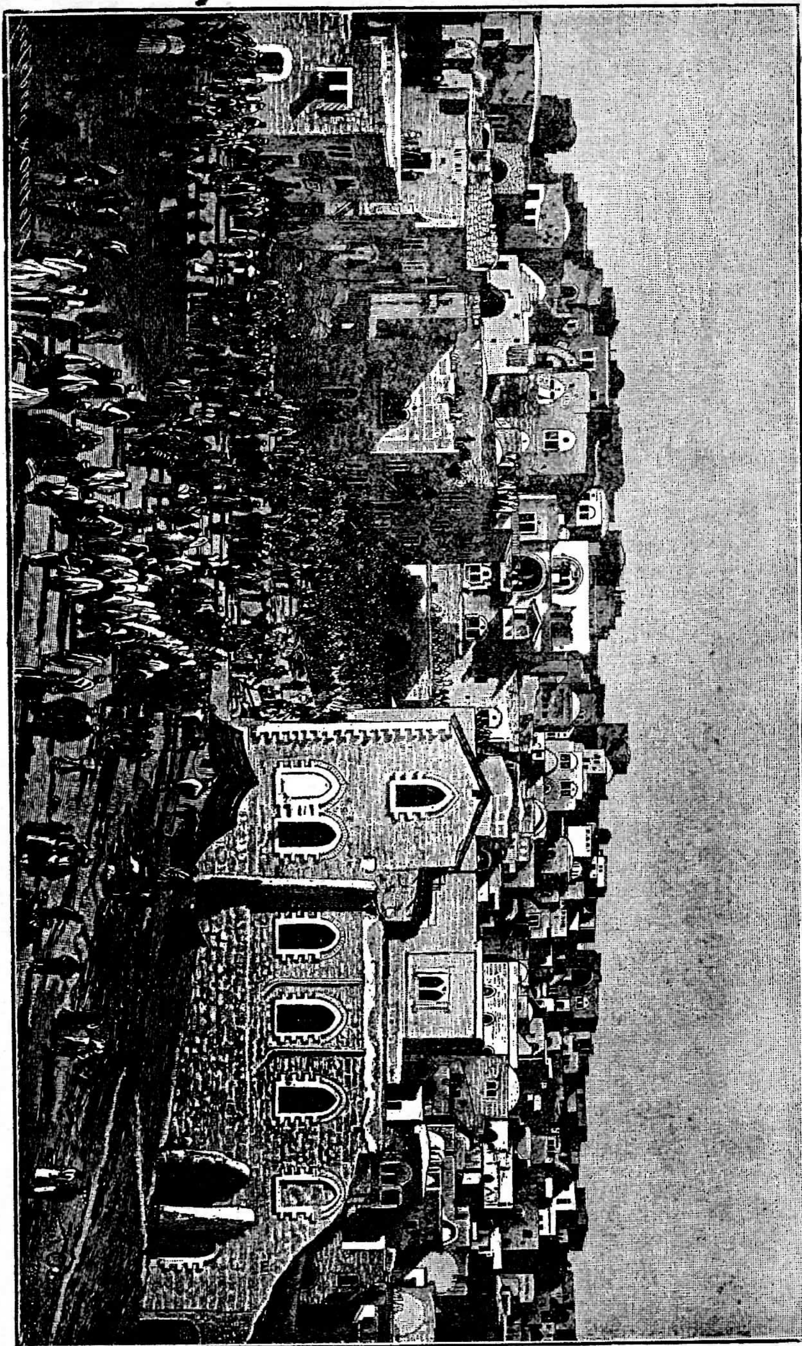
Bog je vjeran; on izvršuje svoje obećanje.

§ 3. Rođenje i prikazanje Isusovo

1. **Isus se rodi.** Proroci su prorekli, da će se Spasitelj roditi u Betlehemu, gradu Davidovu. To se izvršilo ovako:

U te dane izide zapovijed od cesara Augusta, da se popiše sav svijet. I pođoše svi, da se popišu, svaki u svoj grad. Tada pođu Josip i Marija u grad Davidov, koji se zove Betlehem, jer bijahu iz doma i plemena Davidova. I kad bijahu ondje, dođe vrijeme, i ona rodi Sina svojega prvenca, povi ga i metnu ga u jasle, jer im ne bijaše mjesta u gostionici.

A bijahu pastiri u onom kraju, koji su bdjeli i noćnu stražu stražili kod stada svojega. I gle, anđeo Gospodnji stade kraj njih,

Sl. 1. Betlehem

i svjetlost Božja obasja ih, i prepadoše se vrlo. I reče im anđeo: »Ne bojte se, jer gle, javljam vam veliku radost, koja će biti svemu narodu; jer vam se danas rodi Spasitelj, koji je Krist Gospodin, u gradu Davidovu. I eto vam znaka: naći ćete dijete povito, gdje leži u jaslama.« I ujedamput postade s anđelom mnoštvo vojske nebeske hvaleći Boga i govoreći: »Slava na visini Bogu, i na zemlji mir ljudima dobre volje!« (Luk. 2, 1—14.)

2. **Pastiri kod jasala.** Kad anđeli otidoše na nebo, pastiri govorahu jedan drugomu: »Hajdemo do Betlehema, da vidimo to, što nam je Gospodin kazao.« I dođoše žureći se. I nađoše Mariju i Josipa i dijete, gdje leži u jaslama. A kad vidješe, nađoše da je istina, što im je kazano za dijete ovo. I svi, koji su čuli, diviše se tomu, što su im kazali pastiri. A Marija čuvaše sve ovo slažući u srcu svojem. I vratiše se pastiri slaveći i hvaleći Boga za sve, što su čuli i vidjeli. (Luk. 2, 15—20.)

3. **Obrezanje.** Kad se navrši osam dana, da obrežu dijete, nadjenuše mu ime Isus, kao što je rekao anđeo, prije nego što se rodi. (Luk. 2, 21.)

Isus se rodio, kako se pouzdano drži, 749. godine poslije sagrađenja Rima ili 4. godine sadašnje (Dionizijeve) ere.

4. **Prikazanje Isusovo u hramu.** Kad se navršilo četrdeset dana poslije rođenja Isusova, doniješe Isusa po zakonu Mojsijevu u Jeruzalem, da ga prikažu Gospodinu i da prinesu prilog, kao što je rečeno u zakonu Gospodnjem, dvije grlice ili dva golubića.

U Jeruzalemu bijaše čovjek po imenu Simeon. Čovjek taj bješe pravedan i pobožan, koji čekaše utjehu Izraelovu (Spasitelja), i Duh Sveti bijaše u njemu. I njemu bijaše Duh Sveti kazao, da ne će vidjeti smrti, dok ne vidi Krista Gospodinova. I dođe po Duhu u hram; i kad donesoše dijete Isusa, on ga uze na ruke svoje, i hvali Boga i reče: »Sad otpuštaš s mirom slugu svojega, Gospodine, po riječi svojoj; jer su oči moje vidjele spasenje tvoje, koje si ugotovio pred licem sviju naroda, svjetlost da rasvijetli neznabošce, i slavu naroda tvojega izraelskoga.« (Luk. 2, 22—32.)

5. **Proroštvo Simeonovo.** Josip i Marija, mati Isusova, čuđahu se tome, što se govoraše za nj. I blagoslovi ih Simeon i reče Mariji, materi njegovoj: »Gle, ovaj je postavljen na propast i na uskrsnuće mnogima u Izraelu i na znak, protiv kojega će se govoriti; a tebi će samoj probosti mač dušu.«

U Jeruzalemu bijaše i Ana, proročica, udovica oko osamdeset i četiri godine, koja ne odlažaše od hrama (često je dolazila u hram) postom i molitvom služeći Bogu dan i noć. I ona u taj čas dođe i hvaljaše Gospodina; i govoraše za Isusa svima, koji su čekali otkup Izraelov. (Luk. 2, 33—38.)

§ 4. Mudraci od istoka. Bijeg u Egipat

1. **Poklon mudraca.** Kad se rodi Isus u Betlehemu, dođu mudraci (magi) od istoka u Jeruzalem i kažu: »Gdje je kralj židovski, što se rodio? Jer smo vidjeli njegovu zvijezdu na istoku i došli smo pokloniti mu se.« Kad to ču Herod, kralj, uplaši se, i sav Jeruzalem s njim. I sabravši sve glavare svećeničke i književnike narodne pitaše ih, gdje bi se Krist rodio. A oni mu rekoše: »U Betlehemu judejskom; jer je tako prorok (Miheja) napisao: »I ti Betleheme, zemljo Judina, ni po čemu nisi najmanji među kneževskim gradovima Judinim; jer će iz tebe izići knez, koji će vladati nad narodom mojim Izraelom.«

Onda Herod tajno dozva mudrace i ispitivaše ih, kad im se zvijezda pojavila. I poslavši ih u Betlehem reče: »Idite i raspitajte dobro za dijete, pa kad ga nađete, javite mi, da idem i ja pokloniti mu se.«

Mudraci pođu; i gle, zvijezda, koju su vidjeli na istoku, iđe pred njima, dok ne dođe i stane odozgo, gdje bijaše dijete. A kad su vidjeli zvijezdu, obradovaše se veoma velikom radosti. I ušavši u kuću nađoše dijete s Marijom, materom njegovom, i padoše i pokloniše mu se, i otvoriše dare svoje i darivaše ga zlatom, tamjanom i smirnom. I primivši u snu zapovijest, da se ne vraćahu k Herodu, drugim putem otiđoše u zemlju svoju. (Mat. 2, 1—12.)

Ljudi, koji su od istoka došli da se poklone novorođenomu kralju nebeskomu, zovu se u bibliji magi, to će reći: mudri ljudi, koji se naročito bave prirodoznanstvom i zvjezdoznanstvom. Zlatom priznavahu Isusu dostojanstvo kraljevsko, tamjanom narav božansku, a smirnom narav čovječansku.

2. **Bijeg u Egipat.** Herod je namislio ubiti Isusa. No Bog pomrsi zlu namjeru njegovu.

Kad su kraljevi otišli, anđeo Gospodnji javi se Josipu u snu i kaza mu: »Ustani i uzmi dijete i mater njegovu, pa bježi u Egipat i budi ondje, dok ti ne kažem; jer će Herod tražiti dijete, da ga pogubi.« I on ustavši uze dijete i mater njegovu noću, i otiđe u Egipat.

3. **Pokolj betlehemske dječice.** Tada Herod, kad vidje, da su ga mudraci prevarili, razgnjevi se vrlo i posla te pobi svu mušku djecu, što bijahu u Betlehemu i u svoj okolini njegovoj, od dvije godine i niže, po vremenu, koje je doznao od mudraca. Tada se zbi, što je kazao Jeremija, prorok, govoreći: »Glas u Rami (Betlehemu) ču se, plač i jaukanje mnogo; Rahela (mati) plače za sinovima svojim, i ne će da se utješi, jer ih nema.« (Mat. 2, 13—18).

4. **Povratak u Nazaret.** Po smrti Herodovoj anđeo Gospodnji javi se u snu Josipu u Egiptu i reče: »Ustani i uzmi dijete i mater njegovu, i idi u zemlju izraelsku; jer su umrli, koji su tražili dušu djetinju.« I on ustavši uze dijete i mater njegovu, i dođe u zemlju izraelsku, i opomenut u snu otiđe u krajeve galilejske. I došavši nastani se u gradu, koji se zove Nazaret, da se zbude, što su kazali proroci, da će se Nazarenac zvati. (Mat. 2, 19—23).

§ 5. Isus dijete od dvanaest godina u hramu

Marija i Josip iđahu svake godine u Jeruzalem o pashi (vazmu). Kad bi Isusu dvanaest godina, pođoše roditelji njegovi u Jeruzalem po običaju praznika; i kad dane provedoše a oni se vratiše, osta dijete Isus u Jeruzalemu, i ne znadoše roditelji njegovi. Misleći, da je s društvom, otiđoše dan hoda i stadoše ga tražiti među rođacima i znancima. I ne našavši ga vratiše se u Jeruzalem, da ga traže.

I poslije tri dana nađoše ga u hramu[1], gdje sjedi među učiteljima i sluša ih i pita ih. A svi, koji ga slušahu, divljahu se njegovu razumu i odgovorima. Vidjevši ga roditelji začudiše se. I mati njegova reče mu: »Sine, šta učini nama tako? Evo otac tvoj i ja žalosni smo te tražili.« I reče im: »Zašto ste me tražili? Niste li znali, da meni treba u onom biti, što je Oca mojega?«

Isus otiđe s njima, i dođe u Nazaret, i bijaše im poslušan. I Isus napredovaše u mudrosti i u dobi i u milosti kod Boga i kod ljudi. (Luk. 2, 41—52).

Isus je napredovao tjelesno, a ne duševno. Poradi toga, što je njegova božanska narav bila sjedinjena sa čovječjom u jednoj božanskoj osobi, bio je Isus od početka pun znanja i mudrosti, samo što se to znanje sve više očitovalo svijetu, kao što sunce samo u sebi jednako dižući se daje sve veću svjetlost i toplotu zemlji.

Isus je svojim boravljenjem u hramu i poslušnošću dao primjer, kako treba slušati roditelje i rado polaziti službu Božju.

---

[1] U dvorištu hrama gdje se nalazila zbornica.

GLAVA DRUGA

JAVNO UČENJE ISUSOVO

(Proročka služba)

I. PRIPRAVA ZA JAVNO DJELOVANJE ISUSOVO

§ 6. Ivan pripravlja narod za dolazak Isusov

1. **Ivan se javlja narodu.** Kad je došlo vrijeme, da se Isus javno pokaže kao Spasitelj svijeta, javi se Ivan kao preteča Isusov, da mu put pripravi u narodu.

U petnaestoj godini vladanja Tiberija, cesara, kad bijaše Poncije Pilat upravitelj u Judeji, za poglavara svećeničkih Ane i Kaife, dođe riječ Gospodnja (poziv Božji) Ivanu, sinu Zaharijinu u pustinji. I dođe u svu okolinu jordansku propovijedajući krštenje pokore za oproštenje grijeha, kao što je napisano u knjizi Izaije, proroka: »Glas onoga, što viče u pustinji: pripravite put Gospodnji, poravnite staze njegove! Sve doline neka se ispune, i sve gore i bregovi neka se slegnu: i što je krivo, neka bude ravno, i hrapavi (putovi) neka budu glatki! I svako će tijelo vidjeti spasenje Božje. (Luk. 3, 1—6).

Ivan imaše haljinu od dlake kamilje i pojas kožan oko sebe; i hrana njegova bijaše skakavci i med divlji. (Mat. 3, 1—4).

2. **Propovijedanje i kršćavanje Ivanovo.** Kad su mnogi iz Jeruzalema i iz sve Židovske dolazili k Ivanu na Jordan, propovijedaše im govoreći: »Pokoru činite! Jer se približi kraljevstvo nebesko.« I on ih kršćavaše, i priznavahu svoje grijehe.

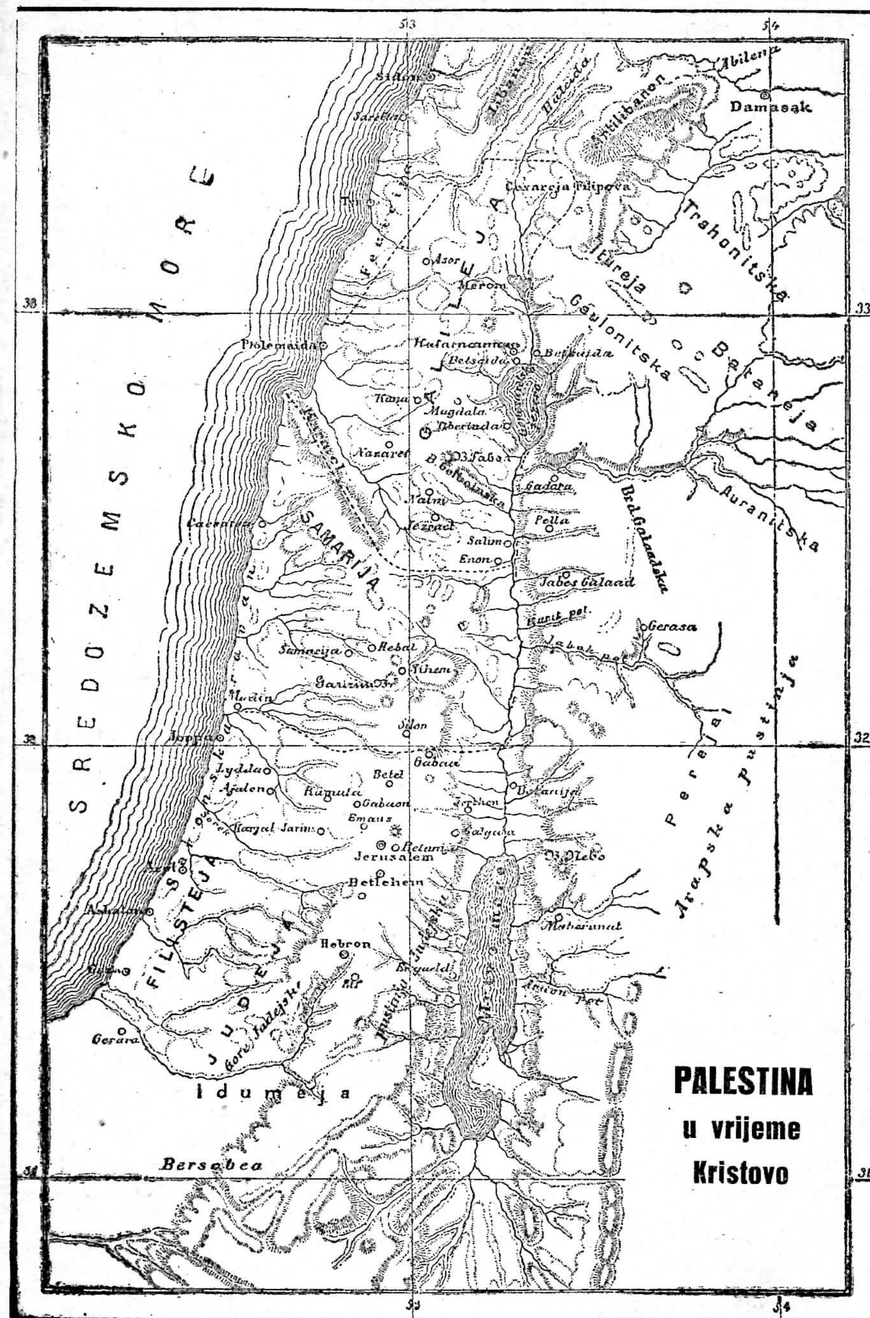
Dođoše k njemu i mnogi farizeji i saduceji. Kad ih Ivan vidje, reče im: »Legla gujina! tko vam je kazao, da bježite od gnjeva, koji ide? Rodite dakle rod dostojan pokore. Jer je već sjekira položena na korijen drveću. Svako dakle drvo, koje ne rađa dobra roda, isjeći će se i u oganj će se baciti.«

I pitahu ga ljudi govoreći: »Šta ćemo dakle činiti?« On odgovori: »Koji ima dvije haljine, neka da jednu onomu, koji nema, i tko ima hrane, neka čini tako.«

Dođoše pak i carinici, da ih krsti, i rekoše mu: »Učitelju, šta ćemo činiti?« A on im reče: »Ne ištite više, nego što vam je rečeno.«

Pitahu ga i vojnici, šta da čine. Njima reče: »Nikomu ne činite sile, niti koga opadajte, i budite zadovoljni svojom plaćom.« (Luk. 3, 7—14. Mat. 3, 5—10).

3. **Ivan proriče o Spasitelju.** Gledajući življenje Ivanovo i slušajući propovijedanje njegovo pomišljahu mnogi za njega, da nije on obećani Spasitelj. Dozna za to Ivan pa reče svima: »Ja vas kršćavam vodom; ali će za mnom doći jači od mene, komu nisam dostojan odriješiti remena na njegovoj obući; on će vas

Sl. 2. Palestina u vrijeme Kristovo

krstiti Duhom Svetim i ognjem.« (Luk. 3, 15—17. Mat. 3, 11—12).

»Krstiti Duhom Svetim i ognjem« znači: krst će Kristov opraštati (sažizati) grijehe i dati milost Duha Svetoga.

§ 7. Krštenje i kušanje Isusovo

1. **Krštenje Isusovo.** Kad je Ivan kršćavao, dođe i Isus iz Galileje na Jordan k njemu, da se krsti. A Ivan branjaše mu govoreći: »Ja treba da budem od tebe kršten, a ti dolaziš k meni?« Isus mu reče: »Pusti sada; jer tako nam treba ispuniti svaku pravdu (naredbu Božju).« Tada Ivan pusti i krsti ga.

Krstivši se Isus iziđe odmah iz vode; i kad se moljaše, otvoriše mu se nebesa, i vidje Duha Svetoga, gdje silazi kao golub i dođe na njega. I glas se čuo s neba govoreći: »Ovo je sin moj ljubazni, koji je po mojoj volji.« Isusu bijaše oko trideset godina, kad je počeo javno tvoriti i učiti. (Mat. 3, 13—17. Luk. 3, 21—23).

Silaskom Duha Svetoga i riječima s neba bio je Isus potvrđen pred ljudima kao Spasitelj. Kod Isusova krštenja prvi put se jasno objavlja tajna presvetoga Trojstva, u čije je ime Isus zapovjedio krstiti. — Isus, premda bez grijeha, dade se krstiti, jer htjede da na se uzme grijehe svijeta, i za njih zadovolji pravdu Božju.

2. **Isusovo kušanje.** Tada Duh odvede Isusa u pustinju, da ga đavo kuša. I postivši četrdeset dana i četrdeset noći, napokon ogladnje. I pristupivši kušač reče mu: »Ako si Sin Božji, reci, da ovo kamenje postane hljebovi.« A on odgovarajući reče: »Pisano je: Ne živi čovjek o samom hljebu, nego o svakoj riječi, koja izlazi iz usta Božjih.«

Tada ga odvede đavo u sveti grad i postavi ga navrh hrama pa mu reče: »Ako si Sin Božji, spusti se dolje; jer je pisano: Anđelima svojim zapovjedi za tebe, i na rukama će te nositi, da gdje ne zapneš za kamen nogom svojom.« Reče mu Isus: »Ali je i pisano: Ne kušaj Gospodina Boga svojega!«

Opet uze ga đavo na goru vrlo visoku i pokaza mu sva kraljevstva svijeta i njihovu slavu i reče mu: »Sve ću ovo dati tebi, ako padneš te mi se pokloniš.« Tada mu reče Isus: »Idi, sotono, jer je napisano: Gospodinu se Bogu svojemu klanjaj i njemu jedinomu služi.« Tada ga ostavi đavo; i gle, anđeli pristupiše i služahu mu. (Mat. 4, 1—11. Luk. 4, 1—13).

Kušanjem svojim dao nam je Isus primjer, kako treba da i mi nadvladamo svaku napast. Prvom napašću htjede đavo da zavede Isusa na neumjerenost, drugom na oholost, a trećom na pohlepu za blagom.

§ 8. Ivan svjedoči za Krista. Isusovi prvi učenici. Čudo u Kani

1. **Poslanstvo iz Jeruzalema.** Dok je Isus bio u pustinji, Ivan posvjedoči za nj pred poslanstvom iz Jeruzalema.

Židovi iz Jeruzalema poslaše svećenike i levite k Ivanu, da ga zapitaju: »Tko si ti?« I on prizna, i ne zataja, i prizna: »Ja nisam Krist.« I zapitaše ga: »Tko si dakle?« Jesi li Ilija?« I reče: »Nisam.« »Jesi li prorok (obećani)?« I odgovori: »Nisam«. A oni mu rekoše: »Tko si? da možemo kazati onima, koji su nas poslali; što kažeš za sebe?« Reče: »Ja sam glas onoga, što viče u pustinji: Poravnite put Gospodnji, kao što kaza prorok Izaija!« I bijahu poslanici od farizeja. I zapitaše ga, i rekoše mu: »Zašto dakle kršćavaš, kad nisi Krist ni Ilija ni prorok?« Odgovori im Ivan: »Ja kršćavam vodom, a među vama stoji, koga vi ne znate. On je onaj, što će doći za mnom, a bješe preda mnom, kojemu ja nisam dostojan odriješiti remenâ na obući njegovoj.« (Iv. 1, 19—28).

Isus Krist je pravi Bog: kao Bog bijaše prije Ivana.

2. **Jaganjac Božji.** Drugi dan vidje Ivan Isusa, gdje ide iz pustinje k njemu, i reče narodu: »Gle, Jaganjac Božji; gle, koji uzima grijeh svijeta! Ovo je onaj, za koga rekoh: za mnom ide čovjek, koji prije mene bješe. I ja sam vidio, da silazi na nj Duh; zato i zasvjedočih, da je ovaj Sin Božji.« (Iv. 1, 29—34).

»Grijeh svijeta«, grijeh je istočni, od koga nas je Isus spasao.

3. **Isus skuplja učenike.** A sjutradan opet stajaše Ivan i dvojica od učenika njegovih. I vidjevši Isusa, gdje ide, reče: »Gle, Jaganjac Božji!« I čuše ga oba učenika i otidoše za Isusom. A Isus obazrevši se reče im: »Šta ćete?« A oni mu rekoše: »Učitelju, gdje stanuješ?« On im odgovori: »Dođite i vidite!« I otidoše i vidješe, gdje je stanovao; i ostaše u njega onaj dan. Ona dva učenika bijahu Andrija i Ivan.

Andrija nađe najprije brata svojega Simona i reče: »Mi smo našli Mesiju.« I dovede ga k Isusu. A Isus pogledavši na nj reče: »Ti si Simon, sin Jonin; ti ćeš se zvati Petar (kamen).« Isus skupi još drugih učenika. (Iv. 1, 35—51).

4. **Isus tvori čudo u Kani.** Skoro zatim bi svadba u Kani Galilejskoj; i ondje bješe mati Isusova. A pozvan bješe i Isus i učenici njegovi na svadbu. I kad nesta vina, reče mati Isusova njemu: »Vina nemaju.« I reče joj Isus: »Što je meni i tebi, ženo? (Nemaj brige!). Još nije došao moj čas.« Reče mati njegova slugama: »Što god vam reče, učinite.« A ondje bijaše šest vodenih sudova od kamena za čišćenje, običajno Židovima, koji (sudovi) uzimahu po dva ili po tri vjedra. Reče im Isus: »Napunite sudove vode!« I napuniše ih do vrha. I reče im: »Zahvatite sad i nosite kumu!« I odnesoše. A kad kum okusi od vode, koja je postala vino, a ne znadijaše otkuda je, a sluge znadijahu, koje su zahvatile vodu, zovnu kum ženika i reče mu: »Svaki čovjek najprije iznosi dobro vino, a kad se ponapiju, onda rđavije, a ti si čuvao dobro vino dosle.« Ovo učini Isus početak čudesima u Kani Galilejskoj; i pokaza slavu svoju, i vjerovaše u nj učenici njegovi. (Iv. 2, 1—11).

Isus je načinio prvo čudo na molbu majke svoje. Otuda vidimo, kako je moguć zagovor njezin; zato treba da se njoj molimo.

II. PRVA GODINA JAVNOGA UČENJA ISUSOVA

(Od prve do druge pashe)

§ 9. Isusova revnost za dom Gospodnji i razgovor s Nikodemom

1. **Isus čisti hram izgoneći prodavače iz njega.** Kad je blizu bila židovska pasha (vazam, prvi za javnoga života Isusova), pođe Isus u Jeruzalem i nađe u hramu (u izvanjem dvorištu) ljude, gdje prodaju volove, ovce i golubove i gdje mijenjaju novce. I načinivši bič od užeta izgna sve iz hrama: i ovce i volove; mjenjačima ispremeta stolove; a prodavačima golubova reče: »Nosite to odavde i ne činite od doma Oca mojega kuće trgovačke.« Tada se opomenuše učenici njegovi, da u Pismu stoji: Revnost za dom tvoj izjede me.

2. **Isus proriče svoje uskrsnuće.** A Židovi mu rekoše: »Kakav nam znak (čudo) pokazuješ, da to možeš činiti?« Isus im odgovori: »Razvalite ovaj hram, i za tri dana ću ga podignuti.« Židovi (misleći, da on govori o građenom hramu) rekoše: »Četrdeset i šest godina građen je ovaj hram, i ti za tri dana da ga podigneš?« A on govoraše za hram tijela svojega. (Iv. 2, 13—22.).

3. **Razgovor s Nikodemom.** Isus, da uvjeri Židove o božanskoj svojoj moći, činjaše mnoga čudesa, i mnogi vjerovaše u ime njegovo. Među njima bijaše i Nikodem, knez židovski. Ovaj dođe k Isusu noću i reče mu: »Znamo, da si učitelj od Boga došao, jer nitko ne može znákova ovih činiti, koje ti činiš, ako nije Bog s njim.« Isus mu odgovori: »Zaisto, zaisto ti kažem, ako se tko ne preporodi vodom i Duhom Svetim, ne može ući u kraljevstvo nebesko. I kao što Mojsije podiže zmiju u pustinji, tako treba Sin čovječji da se podigne, da nijedan, koji u nj vjeruje, ne pogine, nego da ima život vječni.«

»Tako je Bog ljubio svijet, da je svojega Sina jedinoga dao, da nijedan, koji vjeruje u nj, ne pogine, nego da ima život vječni; jer Bog nije poslao Sina svojega na svijet, da sudi svijetu (da ga osudi), nego da on svijet spasi. Tko vjeruje u nj, ne sudi mu se; a tko ne vjeruje, već je osuđen, jer ne vjeruje u ime jedinorođenoga Sina Božjega.« (Iv. 3, 1-21).

Nikodem je htio pitati Isusa: što treba čovjek učiniti, da postane član kraljevstva Božjega? Isus mu reče, da je za to potrebno preporođenje vodom i Duhom Svetim (= krštenje), po kojem čovjek pristupa u Crkvu. Jednako je potrebna vjera u božanstvo Kristovo i njegovu spasonosnu smrt na križu.

§ 10. Ivan u tamnici. Isus i Samaritanka

1. **Ivan u tamnici.** Ostavivši Jeruzalem boravio je Isus jošte u Judejskoj zemlji i stao je krstiti preko svojih učenika. To su učenici Ivanovi javili svojemu učitelju. Ivan se tome obraduje i reče: »On (Isus) treba da raste, a ja da se umanjujem.« Djelo je

pretečino izvršeno. Poslije toga uhvati Herod (Antipa) Ivana Krstitelja i svezavši ga baci ga u tamnicu radi Herodijade, žene Filipa, brata svojega, kojom se Herod oženio. Jer Ivan govoraše Herodu: »Ne smiješ imati žene brata svojega.« A Herodijada hoćaše ga ubiti, ali ne mogaše; jer se Herod bojao Ivana znajući ga, da je čovjek pravedan i svet. A bojao se Herod i naroda, koji je Ivana držao za proroka. (Mat. 4, 12. Mark. 1, 14).

2. **Isus i Samaritanka.** Kad je Isus čuo, da je Ivan bačen u tamnicu, a farizeji nastoje, da to učine i njemu, ostavi Judeju i otide opet u Galileju. Vraćajući se iz Judeje htjede da prođe kroz Samariju, i dođe ka gradu Siharu (Sihemu), gdje je bio izvor Jakobov. Isus umoran od puta sjede na izvor, a učenici njegovi otidu u grad, da kupe jela.

Tada dođe žena Samaritanka, da zahvati vode. Kaže joj Isus: »Daj mi piti.« Reče mu Samaritanka: »Kako ti, Žid budući, išteš od mene, žene Samaritanke, da piješ?« Jer se Židovi ne miješaju sa Samaritancima. Isus joj odgovori: »Da ti znaš, tko je taj, koji ti govori: daj mi piti, ti bi iskala od njega, i dao bi ti vodu živu (obilje milosti svojih).« Kaže mu žena: »Gospodine, ni zahvatiti nemaš čim, a studenac je dubok; odakle ćeš uzeti vodu živu (iz izvora).« Odgovori joj Isus: »Svaki, koji pije od ove vode, opet će ožednjeti: a koji pije od vode, koju ću mu ja dati, ne će ožednjeti dovijeka.« Kaže mu žena: »Gospodine, daj mi te vode, da ne žednim niti da dolazim ovamo na vodu.«

Onda joj Isus očituje tajne njezine grijehe, koje bi morala oprati. Tada mu reče žena: »Gospodine, vidim da si prorok. Oci naši klanjali su se na ovoj gori, a vi kažete, da je u Jeruzalemu mjesto, gdje se treba klanjati.« Odgovori joj Isus: »Ženo, vjeruj mi, da ide vrijeme, kad se ne ćete klanjati Ocu ni na ovoj gori ni u Jeruzalemu. Ide vrijeme, i već je nastalo, kad će se pravi klanjaoci klanjati Ocu u duhu i istini. Bog je duh, i koji mu se klanjaju, u duhu i u istini treba da mu se klanjaju.« Kaže mu žena: »Znam, da će doći Mesija; kad on dođe, kazat će nam sve.« Reče joj Isus: »Ja sam, koji s tobom govorim.«

A žena ostavi krčag svoj i otide u grad i reče ljudima: »Hodite da vidite čovjeka, koji mi kaza sve, što sam učinila; da nije to Krist?« Iziđoše dakle iz grada i dođoše k njemu moleći ga, da bi ostao kod njih; i osta ondje dva dana. I mnogi vjerovaše u njega radi riječi njegove. I govorahu ženi: »Više ne vjerujemo za riječ tvoju; jer sami čusmo i znamo, da je ovaj zaista Spasitelj svijeta.« (Iv. 4, 1—12.).

U duhu i u istini klanjamo se Bogu, kad ono mislimo u srcu, o pokazujemo i spoljašnjim činima, kojima Boga poštujemo. Židovi farizeji) držali su se više izvanjih obreda, a nisu marili za unutrašnju božnost. (»Ustima su slavili Boga, a srce im bijaše daleko od njega.«) us ističe potrebu izvanjega bogoslužja, ali traži, da izlazi iz pobožna srca.

§ 11. Isus iscjeljuje sina kraljeva čovjeka, propovijeda u Nazaretu i izgoni nečiste duhove

1. **Sin kraljeva čovjeka.** Poslije dva dana dođe Isus u Galileju i otiđe opet u Kanu Galilejsku. A neki kraljev čovjek iz Kafarnauma dođe k njemu i moljaše ga, da siđe i da mu iscijeli sina, jer bijaše na samrti. Reče mu Isus: »Idi, sin tvoj živi.« I vjerova čovjek riječi, koju mu reče Isus, i pođe. A kad on već silažaše, sretoše ga sluge i javiše mu govoreći, da sin njegov živi. Upita ih dakle za uru, u koju mu bi lakše. I rekoše mu: »Jučer o sedmoj uri pusti ga groznica.« Tada razumije otac, da bijaše ona ura, u koju mu reče Isus: sin tvoj živi. I vjerova on i sva kuća njegova. (Iv. 4, 46—53.)

2. **Propovijedanje u Nazaretu.** Isus potom učaše po zbornicama[1] galilejskim, i svi ga hvaljahu. I dođe u Nazaret, gdje je bio othranjen, i uđe po običaju svome u dan subotnji u zbornicu i stade da čita. I dadoše mu knjigu Izaije proroka. I otvorivši knjigu nađe mjesto, gdje je bilo napisano: »Duh je Gospodnji na meni; zato me pomaza, posla me, da navješćujem evanđelje siromasima, da iscjeljujem skrušene u srcu, da propovijedam zarobljenima otkup i slijepima vid.« I zatvorivši knjigu dade sluzi i sjedne. I svi u zbornici gledahu na nj. A poče im govoriti: »Danas se izvrši ovo pismo.«

I kad je dalje govorio, svi su se divili riječima milosnim, koje su izlazile iz usta njegovih; no govorahu: »Nije li ovo sin drvodjelca Josipa?« A Isus im reče: »Zaista vam kažem, nikakav prorok nije mio na domaji svojoj. Uistinu vam kažem: mnoge udovice bijahu u Izraelu u vrijeme Ilijino, kad se nebo zatvorilo tri godine i šest mjeseci i bila velika glad; i ni k jednoj od njih ne bi poslan Ilija, do u Sareptu Sidonsku k ženi udovici. I mnogi bijahu gubavi u Izraelu za proroka Elizeja; i nijedan se od njih ne očisti, do Naman Sirijanin.«[2]

I svi se u zbornici napuniše gnjeva, kad su čuli ovo. I ustavši istjeraše ga napolje iz grada, i odvedoše ga navrh gore, gdje je bio njihov grad sazidan, da bi ga bacili odozgo. Ali on prođe između njih i otiđe. (Luk. 4, 15—30.)

Tako je Isus učio, da je on obećani Mesija (pomazanik).

3. **Isus iscijeli bjesomučna čovjeka.** Kad je Isus jedne subote učio u zbornici u Kafarnaumu, bijaše u zbornici čovjek s duhom nečistim, koji povika i reče: »Što je tebi do nas, Isuse Nazarenče? Došao si, da nas pogubiš? Znam, tko si: Svetac Božji!« I zaprijeti mu Isus i reče: »Umukni i izađi iz čovjeka!« I duh nečisti ga potrese, i iziđe iz njega. I diviše se svi tako, da su pitali jedan drugoga govoreći: »Šta je ovo? Jer s vlasti i duhovima nečistim zapovijeda, i slušaju ga.« (Mark. 1, 23—28.)

Bjesomučni zvali su se ljudi, koje bijaše posjeo bijes ili nečisti duh, te bi ovladavši čovjekom služio se njegovim tijelom, osobito jezikom. Takvih je ljudi bilo svagda, ali najviše u vrijeme Isusovo; jer

---

[1] Zbornice su bila mjesta, gdje su se Židovi skupl[illegible] na molitvu i čitanje zakona (Sv. pisma). Neki su se obvezali, da dolaze u zbornicu i čitaju, a drugi bi se mogli javiti za čitanje od svoje volje, tako da su ustali.

[2] Tim je Isus rekao, da će neznabošci preteći Židove u kraljevstvu mesijskom.

se onda đavo još jednom napregao, da pokaže ljudima svoju moć, a Spasitelj je još više pokazao svoju vlast nad njim.

4. **Isus iscijeli punicu Petrovu i druge bolesnike.** Ustavši Isus iz zbornice uđe u kuću Simonovu. A punicu Simonovu bješe uhvatila velika groznica, i moljahu ga za nju. I stavši više nje zapovjedi groznici, i pusti je. I odmah ustade i služaše im. — A kad sunce zađe, svi, koji su imali bolesnike od različitih bolesti, dovođahu ih k njemu. A on mećući ruke na svakoga iscjelivaše ih. (Luk. 4, 38—40).

Korisno je moliti se jedan za drugoga.

§ 12. Obilan ribolov. Isus iscijeli uzetoga

1. **Obilan ribolov.** Kad mnoštvo ljudi naleže k Isusu, da slušaju riječ Božju, stajaše on kod jezera Genezaretskoga. I vidje dvije lađe, gdje stoje na kraju jezera, a ribari izišli i ispirahu mreže. A ušavši u jednu lađu, koja bijaše Simonova, zamoli ga, da malo odmakne od kraja. I sjedavši učaše narod iz lađe.

A kad presta govoriti, reče Simonu: »Hajde na dubinu te bacite mreže svoje na lov!« I odgovarajući Simon reče mu: »Učitelju! Svu noć smo se trudili i ništa nismo uhvatili; ali po tvojoj riječi bacit ću mrežu.« I učinivši to uhvatiše veliko mnoštvo riba, a mreža im se prodiraše. I namignuše na drugare, koji bijahu na drugoj lađi, da dođu i da im pomognu. I dođoše i napuniše obje lađe tako, da se gotovo potope.

Kad to vidje Simon Petar, pade ka koljenima Isusovim govoreći: »Iziđi od mene, jer sam čovjek grješnik, Gospodine!« Jer strah bješe ušao u njega i u sve, koji bijahu s njim, od lova riba, koji uloviše; a tako i u Jakoba i u Ivana, sinove Zebedejeve, koji bijahu drugari Simonovi. I reče Isus Simonu: »Nemoj se bojati; od sada ćeš ljude loviti!« I izvukavši lađe na zemlju ostaviše sve i otiđoše za njim. (Luk. 5, 1—11.)

Čudo ovo imalo je za učenike i proročko znamenovanje, da će se na propovijedanje njihovo obratiti golemo mnoštvo ljudi.

2. **Isus iscijeli uzetoga.** Ušavši Isus u lađicu prijeđe i dođe u svoj grad (Kafarnaum). I gle, donesoše mu uzeta (kojemu bijahu udi kao uzeti te se nije mogao maći), koji ležaše na odru. I vidjevši Isus vjeru njihovu, reče uzetomu: »Uzdaj se, sinko, opraštaju ti se grijesi tvoji!« I gle, neki od književnika rekoše u sebi: »Ovaj huli.« I videći Isus pomisli njihove, reče: »Zašto zlo mislite u srcima svojim? Šta je lakše reći: opraštaju ti se grijesi tvoji; ili kazati: ustani i hodi? Ali da znate, da Sin čovječji ima vlast na zemlji opraštati grijehe« — tada reče uzetomu: »Ustani, uzmi odar svoj, i idi kući svojoj!« I ustade i otiđe kući svojoj. A ljudi videći pobojaše se i stadoše hvaliti Boga, koji je dao takvu vlast ljudima. (Mat. 9, 1—8. Isp. Mark. 2, 1—12. Luk. 5, 17—26.)

S pokajanjem treba da je združeno ufanje, da će nam Bog oprostiti grijehe.

III. DRUGA GODINA JAVNOGA UČENJA ISUSOVA

(Od druge do treće pashe)

§ 13. Isus iscijeli čovjeka, koji bijaše 38 godina bolestan i uči o sebi da je Sin Božji

1. **Bolesnik kod Betsaide.** Potom bješe praznik (pasha, vazam) židovski, i pođe Isus u Jeruzalem. A ima u Jeruzalemu ribnjak, koji se hebrejski zove Betsaida i ima pet trijemova. U njima ležaše mnoštvo bolesnika, koji čekahu, da se zamuti voda. Anđeo pak Gospodnji silažaše u određeno vrijeme u ribnjak, i voda se mućaše. I koji je najprije sišao u ribnjak, pošto se zamutila voda, postao je zdrav, makar kakva bolest bila na njemu.

A ondje bijaše neki čovjek, koji bješe trideset i osam godina bolestan. Kad vidje Isus ovoga, gdje leži, reče mu: »Hoćeš li da budeš zdrav?« Odgovori mu bolesni: »Gospodine! nema čovjeka, da me spusti u ribnjak, kad se zamuti voda: a dok ja dođem, drugi siđe prije mene.« Reče mu Isus: »Ustani, uzmi odar svoj i hodi!« I odmah ozdravi taj čovjek, i uzevši odar svoj otiđe.

A onaj dan bješe subota. Zato govorahu Židovi onomu, što ozdravi: »Subota je; ne smiješ nositi odra svojega.« Odgovori im: »Koji me iscijeli, reče mi: Uzmi odar svoj i hodi!« A oni ga zapitaše: »Tko je onaj čovjek, koji ti reče: uzmi odar svoj i hodi?« Ali onaj, koji je ozdravio, ne znadijaše, tko je; jer se Isus uklonio od ljudstva, koje bijaše ondje. Poslije ga nađe Isus u hramu i reče mu: »Eto si ozdravio; ne griješi više, da ti se što gore ne dogodi!« Onda otiđe onaj čovjek i javi Židovima, da je ono Isus, koji ga je iscijelio. (Iv. 5, 1—15).

Bolesti su mnogo puta posljedice ili kazne za grijehe.

2. **Isus Sin Božji.** Zato što je Isus iscijelio čovjeka u subotu, progonili su ga Židovi. Tada im reče Isus: »Otac moj doslije radi, i ja radim.« Zato još i više gledahu Židovi, da ga ubiju, što je ne samo iscjeljivao u subotu, nego i ocem svojim nazivao Boga gradeći se jednak Bogu. Stoga im odgovori Isus: »Zaisto, zaisto vam kažem: što Otac čini, ono i Sin čini; onako kao što Otac podiže mrtve i oživljava, tako i Sin, koje hoće, oživljava. Jer Otac ne sudi nikomu, nego sav sud dade Sinu, da svi poštuju Sina, kao što poštuju Oca. Ide čas, u koji će svi, koji su u grobovima, čuti glas Sina Božjega. I izići će, koji su činili dobro, na uskrsnuće života, a koji su činili zlo, na uskrsnuće suda.« (Iv. 5, 17—30).

Isus uči, da je pravi Bog, jer a) pripisuje sebi djela Božja; b) traži za sebe poštovanje, koje pripada Bogu; c) govori za sebe, da je sudac, koji dobro naplaćuje i zlo kazni.

§ 14. Besjeda na gori

1. **Izbor apostola.** U one dane iziđe Isus na goru, da se pomoli; i provede svu noć u molitvi Božjoj. I kad bi dan, dozva učenike svoje i izabra od njih dvanaestoricu, koje i apostolima (poslanicima) nazva. A imena dvanaest apostola ova su: Prvi Simon, zvan Petar, i Andrija, brat negov; Jakob (stariji) Zebedejev i brat njegov Ivan; Filip i Bartolomej; Toma i Matej, carinik; Jakob (mlađi) Alfejev i Juda Tadej, brat Jakoba (mlađega); Simon prozvani Zelot (revnitelj) i Juda Iškariot, koji ga izdade. (Luk. 6, 12—16. Isp. Mat. 10, 2—4. Mark. 3, 14—19).

Sišavši s gore stade na mjestu ravnu on i učenici njegovi i veliko mnoštvo naroda, koji dođoše, da ga slušaju i da se iscjeljuju od svojih bolesti.

Vidjevši Isus narod pope se opet na goru; i kad sjede, pristupiše k njemu učenici njegovi. I otvorivši usta svoja učaše ih govoreći:

2. **Osam blaženstva.** »1. Blago siromašnima duhom (koji ne žele, da se obogate); jer je njihovo kraljevstvo nebesko.

2. Blago krotkima; jer će oni naslijediti zemlju.

3. Blago onima, koji se žaloste; jer će se oni utješiti.

4. Blago onima, koji gladuju i žeđaju pravdu; jer će se oni nasititi.

5. Blago milosrdnima; jer će milosrdnost postići.

6. Blago onima, koji su čista srca; jer će Boga vidjeti.

7. Blago miroljubivima; jer će se sinovi Božji nazvati.

8. Blago onima, koji progonstvo trpe radi pravde; jer je njihovo kraljevstvo nebesko. (Mat. 5, 1—12; Luk. 6, 17—19).

Naslijediti zemlju znači dobiti blaženstvo nebesko, kojemu je zemlja obećana, što su je naslijedili Izraelci, bila slika. U osam blaženstva vidi se, kako je duh svijeta protivan duhu Isusovu; jer Isus zove one blaženima, koje svijet drži za nesrećne.

3. **Dužnosti apostola.** Učenicima svojim reče: »Vi ste sô[1] zemlji; ako li sô obljutavi, čim će se ona soliti? Nije već ni za što, osim da se baci napolje i da je ljudi pogaze. Vi ste svjetlost[2] svijetu. Ne može se sakriti grad, koji stoji na gori. Niti se užiže svijeća i meće pod sud, nego na svijećnjak, da svijetli svima, koji su u kući. Tako neka se svijetli svjetlost vaša pred ljudima, da vide vaša dobra djela i slave Oca vašega, koji je na nebesima.« (Mat. 5, 13—15).

4. **Savršeno ispunjavanje zapovijedi (pete).** Dalje govoraše Isus opet narodu: »Nemojte misliti, da sam došao ukinuti zakon (Mojsijev) ili proroke. Nisam ih došao ukinuti, nego ispuniti (usavršiti). Ako ne bude veća pravednost vaša negoli književnika i farizeja, ne ćete ući u kraljevstvo nebesko. Čuli ste, kako je ka-

---

[1] Kao što sô čuva od gnjiloće, tako će apostoli čuvati ljude od grijeha.

[2] Svjetlost je nauka, kojom će apostoli prosvijetliti svijet i svet život, kojim će prednjačiti drugima.

zano starima: Ne ubij; a tko ubije, bit će kriv sudu. Ali ja vam kažem, da će svaki, koji se gnjevi na brata svojega, biti kriv sudu. A koji reče bratu svojemu: Raka (nevaljalče)! bit će kriv skupštini, a koji reče: Budalo (prokletniče)! bit će kriv geheni ognjenoj (paklu). Ako dakle prineseš dar svoj k oltaru i ondje se opomeneš, da brat tvoj ima nešto na te, ostavi dar svoj pred oltarom i idi prije te se pomiri s bratom svojim, pa onda dođi i prinesi dar svoj.« (Mat. 5, 20—24).

5. **O zakletvi.** »Opet ste čuli, da je kazano starima: Ne kuni se krivo. A ja vam kažem, da se ne kunete nikako. Nego riječ vaša neka bude: da, da; ne, ne; a što je više od ovoga, od zla je.« (Mat. 5, 33—37).

Zakletva sama nije grijeh; ali dolazi od grijeha, t. j. zato, što ljudi ne govore istine, što lažu, potrebna je često među njima zakletva.

6. **Ljubav k neprijateljima.** »Čuli ste, da je rečeno: Oko za oko, zub za zub. Ali ja vam kažem: ne opirite se zlu; nego ako te tko udari po desnom licu, okreni mu i drugo. — Čuli ste opet, da je kazano: ljubi bližnjega svojega, i mrzi na neprijatelja svojega. A ja vam kažem: ljubite neprijatelje svoje, činite dobro onima, koji na vas mrze, i molite se za one, koji vas gone i napadaju; da budete sinovi oca svojega nebeskoga, koji čini, da sunce njegovo izlazi nad dobrima i zlima, i daje dažd pravednima i nepravednima, jer ako ljubite one, koji vas ljube, kakovu ćete plaću imati? Ne čine li to i carinici? I ako pozdravljate samo braću svoju, šta odviše činite? Ne čine li tako i neznabošci? Budite vi dakle savršeni (idite za savršenošću), kao što je savršen otac vaš nebeski.« (Mat. 5, 43—49).

Nigdje u Sv. pismu ne stoji, da treba mrziti na neprijatelja; nego to su farizeji tako učili. Zato i Isus veli: čuli ste, da je kazano, a ne veli, da je kazano starima.

§ 15. Besjeda na gori. Svršetak

1. **O namjeri kod dobrih djela.** »Pazite, da pravdu svoju ne činite pred ljudima, da vas oni vide; inače plaće ne ćete imati od Oca svojega, koji je na nebesima.«

»Kad dakle daješ milostinju, ne trubi pred sobom, kao što čine licemjeri po zbornicama i po ulicama, da ih hvale ljudi; zaista vam kažem, primili su svoju plaću. A ti kad daješ milostinju, neka ne zna lijeva tvoja, što čini tvoja desna, da bude milostinja tvoja tajna, i otac tvoj, koji vidi tajno, povratit će ti.«

I kad se molite, nemojte biti kao licemjeri, koji se rado po zbornicama i po ulicama stojeći mole, da ih vide ljudi. Zaisto vam kažem, primili su svoju plaću. A ti kad se moliš, uđi u sobu svoju i zatvorivši vrata moli se Ocu svojemu, koji je u tajnosti; i Otac tvoj, koji vidi tajno, platit će ti javno.«

»A kad postite, ne budite žalosni kao licemjeri; jer oni nagrđuju svoja lica, da ih ljudi vide, gdje poste. Zaisto vam kažem, primili su svoju plaću. A ti kad postiš, namaži svoju glavu i lice svoje umij, da te ne vide ljudi, gdje postiš, nego Otac tvoj, koji je u tajnosti; i Otac tvoj, koji vidi tajno, platit će ti.« (Mat. 8, 1—8; 16—18).

Molitva, post i milostinja dobra su djela, koja preporučuje Sv. pismo, i u njima se nalaze sve dužnosti prema Bogu, sebi i bližnjemu. Kod dobrih djela gleda Bog na dobru nakanu: činiti sve na slavu Božju.

2. **Ne valja bližnjega nemilosrdno osuđivati.** Budite milosrdni, kao i Otac vaš što je milosrdan. Ne sudite, i ne će vam se suditi; ne osuđujte, i ne ćete biti osuđeni; opraštajte, i oprostit će vam se. Davajte, i dat će vam se; mjeru dobru i nabijenu i stresenu i prepunu dat će u naručje vaše; jer kakvom mjerom mjerite, onakvom će vam se odmjeriti.«

»A zašto vidiš trun u oku brata svojega, a brvna u oku svojem ne opažaš? Ili kako možeš reći bratu svojemu: Brate! Daj da izvadim trun iz oka tvojega, kad sâm ne vidiš brvna u oku svojem? Licemjere! izvadi najprije brvno iz oka svojega; pa ćeš onda vidjeti, da izvadiš trun iz oka brata svojega.« (Luk. 6, 36—42. Isp. Mat. 7, 1—5).

»Sve što hoćete, da čine vama ljudi, činite i vi njima; jer je to zakon i proroci.« (Mat. 7, 12).

3. **Treba se čuvati lažnih nauka živeći po vjeri.** »Uđite na uska vrata;[1] jer su široka vrata i prostran put, što vodi u propast; i mnogo ih ima, koji na njih ulaze. Kako su uska vrata i tijesan put, što vodi u život, i malo ih ima, koji ga nalaze!« (Mat. 7, 13—14).

»Čuvajte se lažnih proroka, koji dolaze k vama u odijelu ovčjem, a unutra su vuci grabežljivi. Po rodovima njihovim poznat ćete ih. Zar se bere s trnja grožđe, ili s čička smokve? Tako svako drvo dobro dobre rodove rađa, a zlo drvo zle rodove rađa. Ne će svaki, koji mi govori: Gospodine! Gospodine! ući u kraljevstvo nebesko, nego koji čini volju Ocu mojega, koji je na nebesima, on će ući u kraljevstvo nebesko.« (Mat. 7, 15—20).

»Svaki dakle, koji sluša ove riječi moje i izvršuje ih, bit će kao mudar čovjek, koji sazida kuću svoju na kamenu. I udari dažd, i dođoše vode, i duhnuše vjetrovi i napadoše na kuću onu, i ne pade; jer bješe sazidana na kamenu. — A svaki, koji sluša ove riječi moje, a ne izvršuje ih, bit će kao čovjek lud, koji sazida kuću svoju na pijesku. I udari dažd, i dođoše vode, i duhnuše vjetrovi i napadoše na kuću onu, i pade, te se sasvim razvali.«

Kad je Isus svršio ove riječi, divio se narod nauci njegovoj; jer ih je učio kao onaj, koji ima vlast, a ne kao njihovi književnici i farizeji. (Mat. 7, 24—29. Luk. 6, 47—49).

Nije dosta za spasenje samo vjerovati, nego treba i zapovijedi Božje držati.

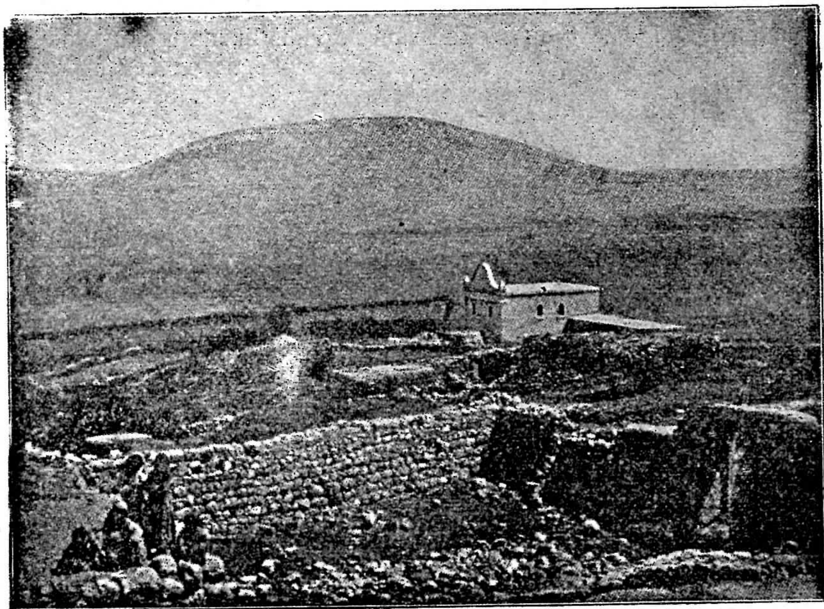
§ 16. Isus iscijeli gubavca i slugu stotnikova, oživi mladića

1. **Gubavac.** Kad siđe Isus s gore, iđaše za njim mnogo naroda. I gle, čovjek gubav dođe i klanjaše mu se govoreći:

[1] Uska su vrata zapovijedi evanđelja, široka su vrata razuzdan život.

»Gospodine! ako hošeć, možeš me očistiti.« I pruživši Isus ruku dotače ga se govoreći: »Hoću, očisti se!« I odmah se očisti od gube. I reče mu Isus: »Pazi, nikome ne kazuj; nego idi, pokaži sve svećeniku i prinesi dar, koji je zapovijedio Mojsije za svjedočanstvo njima.«

2. **Sluga stotnikov.** A kad uđe u Kafarnaum, pristupi k njemu stotnik moleći ga i govoreći: »Gospodine! Sluga moj leži kod kuće uzet i muči se vrlo.« A Isus mu reče: »Ja ću doći i izliječit ću ga.« A stotnik odgovori i reče: »Gospodine! Nisam dostojan, da uđeš pod krov moj, nego samo reci riječ, i

Sl. 3. Mjesto gdje je oživio mladić iz Naima

ozdravit će sluga moj; jer i ja sam čovjek pod vlašću i imam pod sobom vojnike, pa rečem jednomu: idi, i ide; i drugomu: dođi, i dođe; i sluzi svojemu; učini to, i učini.« A kad ču Isus, udivi se i reče onima, koji su išli za njim: »Zaista vam kažem, ne nađoh tolike vjere u Izraelu. A kažem vam, da će mnogi od istoka i zapada doći i sjest će za stol s Abrahamom i s Izakom i s Jakobom u kraljevstvu nebeskom, a sinovi kraljevstva izagnat će se u tamu najkrajnju; ondje će biti plač i škrgut zubâ.« I reče Isus stotniku: »Idi, i kako si vjerovao, neka ti bude!« i ozdravi sluga u taj čas. (Mat. 8, 1—13. Isp. Luk. 7, 1—10).

Riječi: »Gospodine, nisam dostojan«, govori svećenik kod pričešćivanja; jer prije sv. pričesti treba da se pred Isusom ponizimo.

3. **Isus oživi jedinca majke udove iz Naima.** Potom (putujući u Jeruzalem) iđaše Isus u grad, koji se zove Naim; i s njim iđahu učenici njegovi i mnoštvo naroda. A kad se približavao k vratima gradskim, gle, iznosili su mrtvaca, jedinca sina matere njegove, i ona bješe udovica; i naroda iz grada mnogo iđaše s njom. I kad je vidje Gospodin, sažali mu se za njom, i reče joj: »Nemoj plakati!« I pristupi i prihvati za nosila, a nosioci stadoše. I reče: »Mladiću, tebi govorim, ustani!« I sjede onaj, koji bješe mrtav i stade govoriti. I dade ga materi njegovoj. A strah obuze sve, i hvaljahu Boga govoreći: »Velik je prorok ustao među nama, i Bog je pohodio narod svoj.« (Luk. 7, 11—16).

Jedno od tjelesnih djela milosrđa jest mrtva ukopati (ići na sprovod).

4. **Ivanovi učenici kod Isusa.** Kad je Ivan u tamnici čuo od svojih učenika djela Kristova, posla dvojicu učenika svojih i rekoše mu: »Jesi li ti onaj, što će doći, ili drugoga da čekamo?« A Isus im odgovori: »Idite i kažite Ivanu, što ste čuli i vidjeli: slijepi gledaju, hromi hode, gubavi se čiste, gluhi čuju, mrtvi ustaju, siromašnima se propovijeda evanđelje; i blago onomu, koji se ne sablazni o mene!«

A kad oni otiđoše, poče Isus narodu govoriti o Ivanu: »Što ste izišli u pustinju gledati? Trsku, koju vjetar ljulja? Ili što ste izišli gledati? Čovjeka u meke haljine obučena? Eto, koji meke haljine nose, u dvorovima su kraljevskim. Ili što ste izišli gledati? Proroka? Da, kažem vam, i više nego proroka: jer je ovaj, za kojega je pisano: Eto, ja šaljem anđela svojega pred licem tvojim, koji će pripraviti put tvoj pred tobom!« (Mat. 11, 2—10. Isp. Luk. 7, 18—35).

Ivan dakle nije sumnjao o Isusu, nego je k njemu poslao svoje učenike zato, da se oni uvjere o mesijstvu Isusovu. — Isus je Spasitelj, jer se na njemu izvršilo sve, što su proroci prorekli o Spasitelju.

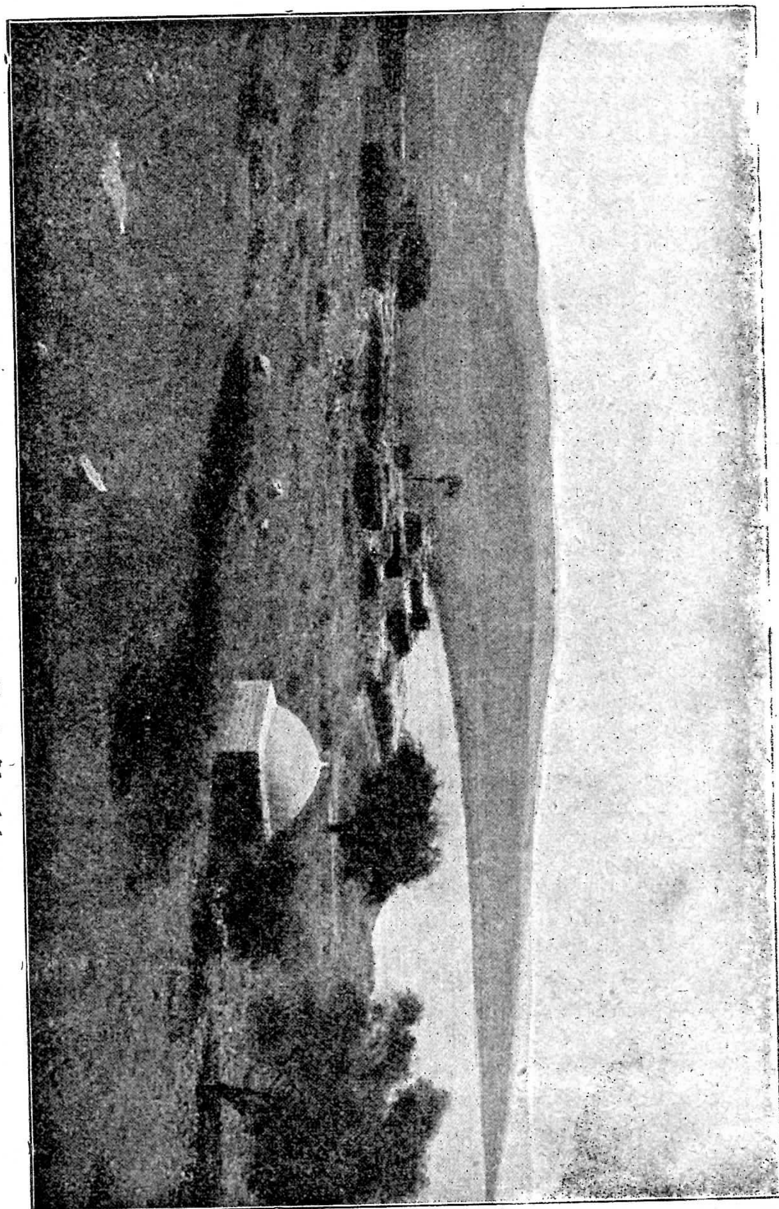
§ 17. Grješnica u gradu

Spasitelj je došao, da sve ljude izbavi od grijeha. Zato je Isus tražio grješnike, da ih obrati na pokoru, premda su mu farizeji prigovarali, što se druži s njima. Grješnici, potaknuti milosrđem Spasiteljevim, kajali su se i odvraćali od grijeha.

Jedan od farizeja zamoli Isusa, da bi objedovao s njim. I ušavši u kuću farizejevu sjede za stô. I gle, žena, koja bješe grješnica u gradu, doznavši, da je on za stolom u kući farizejevoj, donese alabastrenu posudu masti i stavši straga kod nogu njegovih stade suzama prati noge njegove, te je kosom od glave svoje otirala i cjelivala noge njegove i mazala ih mašću. A videći farizej, koji ga je pozvao, reče u sebi: »Da je ovo prorok, znao bi dakako, tko i kakva je žena, koja ga se dotiče; jer je grješnica.« I odgovarajući Isus reče mu: »Simone, imam ti nešto kazati.« A on reče: »Učitelju, kaži!«

A Isus mu reče: »Dvojica bijahu dužni jednomu vjerovniku. Jedan bio dužan pet stotina dinara, a drugi pedeset. A kad oni nisu imali odakle da vrate, pokloni objojici. Koji ga potom većma ljubi?« Odgovori Simon: »Mislim onaj, kojemu je više poklonio.« A on mu reče: »Pravo si sudio.« I okrenuvši se k ženi reče

Simonu: »Vidiš li ovu ženu? Uđoh u kuću tvoju, vode mi na noge nisi dao; a ona mi je suzama oblila noge i kosom svojom otrla. Cjelova mi nisi dao; a ona otkako uđe, nije prestala cjelivati mi

Sl. 4. Magdala, rodno mjesto Marije Magdalene

noge. Uljem nisi pomazao glave moje; a ona mi je mašću pomazala noge. Zato ti kažem: opraštaju joj se grijesi mnogi, jer je ljubila mnogo; a komu se manje oprašta, manje ljubi.« A njoj reče:

»Opraštaju ti se grijesi. Vjera ti tvoja pomože; idi u miru!« (Luk. 7, 36—50).

Savršeno kajanje, koje dolazi od savršene ljubavi k Bogu, čisti čovjeka od grijeha.

§ 18. Priče o kraljevstvu nebeskom

Isus je farizeju kod stola kazao kratku priču o dva dužnika. Tako je često Isus svoju nauku propovijedao i u pričama, događajima iz prirode i života ljudskoga, da se nauka lakše zapamti.

Takve su priče o kraljevstvu nebeskom (Božjem), koje označuje: 1. Crkvu Kristovu na zemlji; 2. milost Božju u duši čovječjoj i 3. blaženstvo na nebu.

Jednom je Isus sjedio kod mora Genezaretskoga, i oko njega sabralo se mnogo ljudi tako, da je morao ući u lađu i sjesti, a sav narod stajaše na brijegu. Tu im govoraše u pričama.

1. **Priča o sijanju.** Kad se veoma mnogo naroda sabiralo, i iz gradova dolažahu k Isusu, kaza u priči: »Iziđe sijač sijati sjeme svoje; i kad sijaše, jedno padne kraj puta i pogazi se, i ptice ga nebeske pozobaše. A drugo pade na kamen, i iznikavši osuši se, jer nemaše vlage. A drugo pade u trnje, i trnje, što zajedno uzraste, udavi ga. A drugo pade na zemlju dobru, i iznikavši donese stostruk rod.« Govoreći ovo povika: »Tko ima uši, da čuje, neka čuje.«

A učenici njegovi pitahu ga, što znači ta priča. A on im reče: »Priča ova znači: Sjeme je riječ Božja. A koji su kraj puta, to su oni, koji slušaju; onda dolazi đavo i uzima riječ iz srca njihova, da ne vjeruju i da se ne spasu. A koji su na kamenu, to su oni, koji kad čuju, s radošću primaju riječ: ali ovi korijenja nemaju, već za neko vrijeme vjeruju, a u vrijeme napasti otpadnu. A koje u trnje pade, to su oni, koji slušaju i otišavši od briga i bogatstva i slasti ovoga života zaguše se i ne donesu roda. A koje pade na dobru zemlju, to su oni, koji riječ slušaju, i u dobrom i u najboljem srcu drže, i rod donose u strpljivosti.« (Luk. 8, 8—15. Isp. Mat. 13, 1—23).

Priča ta znači, da će se kraljevstvo Božje među ljudima i u srcu njihovu osnivati propovijedanjem riječi Božje.

2. **Priča o kukolju i pšenici.** »Kraljevstvo je nebesko kao čovjek, koji posija dobro sjeme na svojoj njivi. A kad ljudi pospaše, dođe njegov neprijatelj i posija kukolj po pšenici pa otiđe. A kad usjev niče i rod donese, onda se pokaza i kukolj. Tada dođoše sluge domaćinove i rekoše mu: »Gospodaru! Nisi li ti dobro sjeme posijao na njivi svojoj? Otkuda dakle kukolj? I reče im: Neprijatelj čovjek to učini. A sluge mu rekoše: Hoćeš li da idemo i da ga saberemo? I reče: Ne, da ne biste sabirajući kukolj iščupali zajedno s njim i pšenicu. Ostavite, neka raste oboje do žetve, i u vrijeme žetve reći ću žeteocima: Saberite najprije kukolj i svežite ga u snoplje, da se sažeže, a pšenicu skupite u žitnicu moju.«

I ovu priču istumači Isus učenicima govoreći: »Koji sije dobro sjeme, ono je Sin čovječji (Spasitelj). A njiva je svijet; dobro pak sjeme sinovi su kraljevstva (Božjega), a kukolj

sinovi su zloga. Neprijatelj pak, koji ga posija, jest đavo. A žetva je svršetak vijeka (svijeta), i žeteoci su anđeli. Kao što se dakle kukolj sabira i ognjem sažiže, tako će biti na svršetku vijeka. Poslat će Sin čovječji anđele svoje, i sabrat će iz kraljevstva njegova sve zavodnike i zlikovce, i bacit će ih u peć ognjenu. Ondje će biti plač i škrgut zubâ. Tada će pravednici zasjati kao sunce u kraljevstvu Oca svojega. Tko ima uši, da čuje, neka čuje!« (Mat. 13, 24—30. 37—53).

Ta priča znači, da će u Crkvi biti pravedni i grješnici, ali će se na sudnji dan odvojiti jedni od drugih.

3. i 4. **Priča o gorušičnom zrnu i o kvascu.** Narodu iznese i ovu priču: »Kraljevstvo je nebesko kao zrno gorušično, koje uze čovjek i posija na svojoj njivi, koje je — istina — najmanje od svih sjemena, ali kad uzraste, veće je od svega povrća i bude drvo tako, da ptice nebeske dolaze i stanuju na granama njegovim.«

Drugu priču kaza im: »Kraljevstvo je nebesko kao kvasac, koji uzevši žena metne u tri mjerice brašna, dok sve ne uskisne.« Sve ovo govoraše Isus u pričama ljudima, i bez priča ne govoraše im, da se zbude, što je rekao prorok govoreći: Otvorit ću u pričama usta svoja, kazat ću sakriveno od postanja svijeta. (Mat. 13, 31—35).

Priča o gorušičnom zrnu (muštardi) označuje izvanje razgranavanje Crkve Kristove, dok priča o kvascu govori o unutrašnjoj njezinoj moći: kako će Crkva sav ljudski rod i pojedine ljude obnoviti i oplemeniti.

§ 19. Isus utiša oluju na jezeru i oživi mrtvu djevojku

1. **Oluja na jezeru.** Taj isti dan, kad je govorio narodu u pričama o kraljevstvu Božjem, Isus uđe u lađicu, da prijeđe na drugu stranu jezera, i pođoše za njim učenici njegovi. I gle, oluja velika postade na moru tako, da se lađica pokri valovima; a on spavaše. I prikučivši se učenici njegovi probudiše ga govoreći: »Gospodine! Izbavi nas, izgibosmo.« A Isus im reče: »Zašto ste strašljivi, malovjerni?« Tada ustavši zapovjedi vjetrovima i moru, i postade velika tišina. A ljudi se čudiše govoreći: »Tko je ovaj, da ga slušaju vjetrovi i more?« (Mat. 8, 23—27. Isp. Mark. 4, 36—40. Luk. 8, 23—25).

U oluji na moru vidimo sliku borbe i nevolje, što ih kraljevstvo Božje, Crkva Kristova, trpi na ovome svijetu. Više puta tako osile neprijatelji njezini, te se čini, da će nadvladati Crkvu. No iznenada se Crkva iz takovih oluja diže pomlađena i jača. i svatko se može uvjeriti o istini Kristova obećanja: Crkve ne će nadvladati vrata paklena.

2. **Isus izliječi bolesnu ženu i oživi mrtvu djevojku.** Kad se vratio Isus s one strane jezera, narod ga je s veseljem dočekao. I dok govoraše narodu, starješina zbornički dođe i pokloni mu se govoreći: »Gospodine! Kći je moja sada umrla; nego dođi, metni na nju ruku svoju, i oživjet će.« I ustavši Isus pođe za njim i učenici njegovi.

I gle, žena, koja je dvanaest godina bolovala, pristupi straga i dotače se skuta od haljine njegove; jer govoraše u sebi: samo ako se dotaknem haljine njegove, ozdravit ću. A Isus obazrevši se i vidjevši je reče: »Uzdaj se, kćeri, vjera ti je tvoja pomogla.« I ozdravi žena od toga časa.

I došavši Isus u dom knežev i vidjevši svirače i ljude zbunjene reče: »Odstupite! jer djevojka nije umrla, nego spava.« I podsmjehivahu mu se. A kad istjeraše ljude, uđe i uhvati je za ruku, i usta djevojka. I otide ovaj glas po svoj zemlji onoj. (Mat. 9, 18—26. Isp. Luk. 8, 41—56, Mark. 5, 21—43).

Djevojka bijaše doista umrla, i to je Isus dobro znao. One Isusove riječi: »Djevojka nije umrla, nego spava« znače: Djevojka nije umrla, da bi ostala mrtva, kako su ljudi mislili, nego je više nalik na čovjeka, koji spava, jer će naskoro opet da oživi.

§ 20. Isus šalje apostole i poučava ih
Smrt Ivana Krstitelja

1. **Isus šalje apostole.** Videći Isus mnogo naroda, koji se sabirao oko njega, sažali mu se, jer bijahu kao ovce bez pastira. Tada reče učenicima svojim: »Žetva je velika, a poslenika je malo; molite se dakle gospodaru žetve, da pošalje poslenike u žetvu svoju.« Nato dozva svojih dvanaest učenika i posla ih, da propovijedaju evanđelje (blagovijest) o kraljevstvu Božjem. Šaljući Isus apostole zapovjedi im: »Idite k izgubljenim ovcama doma Izraelova i propovijedajte, da se približilo kraljevstvo nebesko. Bolesne iscjeljujte, mrtve dižite, gubave očišćavajte, bjesove (vragove) izgonite. Kad u koju kuću uđete, recite: Mir ovoj kući! Ako bude ona kuća vrijedna, doći će na nju mir vaš. A gdje vas ne prime i ne poslušaju riječi vaših, izlazeći otresite prah s nogu svojih.«

»Eto, ja vas šaljem kao ovce među vukove. Budite dakle mudri kao zmije i bezazleni kao golubovi. A čuvajte se od ljudi; jer će vas predavati sudovima i po zbornicama (sinagogama) svojim šibat će vas. I pred upravitelje i kraljeve vodit će vas mene radi. Kad vas potjeraju u jednom gradu, bježite u drugi. I ne bojte se onih, koji ubijaju tijelo, a duše ne mogu ubiti, nego se bojte onoga, koji može dušu i tijelo pogubiti u pakao. Ne prodaju li se dva vrapca za novčić? pa nijedan od njih ne može pasti na zemlju bez Oca vašega. A vama je i kosa na glavi sva izbrojena.«

»Koji god prizna mene pred ljudima, priznat ću i ja njega pred Ocem svojim nebeskim; a tko se odreče mene pred ljudima, odreći ću se i ja njega pred Ocem svojim nebeskim. Koji ljubi oca i mater većma nego mene, nije mene dostojan; i koji ljubi sina ili kćer većma nego mene, nije mene dostojan. I koji ne uzme križa svojega i ne pođe za mnom, nije mene dostojan. Koji vas prima, mene prima; a koji prima mene, prima onoga, koji me je poslao. I koji god napoji jednoga od ovih najmanjih samo čašom studene vode u moje ime, zaista vam kažem, ne će mu propasti plaća.«

I apostoli otiđoše i propovijedahu pokoru i mnoge mazahu uljem i iscjeljivahu. (Mat. 10, 5—42. Isp. Mark. 6, 7—13. Luk. 9, 1—6).

Srcem samo vjerovati nije dosta, nego treba svoju v j e r u i z v a n j i m n a č i n o m p o k a z a t i, pa i za nju umrijeti. Kako je to učinio Ivan Krstitelj.

2. **Smrt Ivana Krstitelja.** U to vrijeme, kad su se apostoli razišli na prvo svoje propovijedanje, dogodi se i smrt Ivana Krstitelja. Herodijada našla je zgodu, da se domogne glave Ivana Krstitelja. Herod na dan rođenja svojega dade večeru knezovima i vojvodama i starješinama galilejskim. I ušavši kći Herodijadina igraše i ugodi Herodu i njegovim gostima, i reče kralj djevojci: »Išti od mene, što hoćeš, i dat ću ti.« I zakle joj se: »Što god zaišteš, dat ću ti, bilo i pola kraljevstva mojega.« A ona izišavši reče svojoj materi: »Što ću iskati?« A ona reče: »Glavu Ivana Krstitelja.« I odmah ušavši brzo ka kralju zaiska govoreći: »Hoću, da mi odmah daš na krugu glavu Ivana Krstitelja.« I ožalosti se kralj; ali poradi zakletve i poradi svojih gostiju ne htjede je žalostiti, nego poslavši krvnika zapovjedi, da se donese glava Ivanova na krugu. I o d s i j e č e m u g l a v u u t a m n i c i, i donese glavu njegovu na krugu i dade je djevojci, a djevojka dade svojoj materi. I čuvši to učenici njegovi dođoše, uzeše mrtvo tijelo njegovo i metnuše ga u grob, i javiše Isusu. (Mark. 6, 21—29).

Z a k l e t v a, da će se učiniti zlo, g r i j e š n a je i ne smije se držati.

3. **Povratak apostola.** Poslije smrti Ivanove nije Herod imao mira. Čuvši za Isusa i za djela njegova pobojao se, da je to Ivan, koji je uskrsnuo. Zato je htio vidjeti Isusa. Ali se Isus nije htio pokazati ubojici, nego je s apostolima, koji su se u to vratili k njemu, otišao u pusto mjesto nasamo.

§ 21. Isus nahrani pet tisuća ljudi i obećava svetu Euharistiju

1. **Isus nahrani pet tisuća ljudi.** Da se ukloni Herodu, otide Isus iz njegove oblasti preko mora Galilejskoga, koje je Tiberijadsko. I za njim iđaše mnogo naroda, jer vidješe čudesa, koja je činio na bolesnicima. A Isus iziđe na goru i ondje sjeđaše s učenicima svojim. Bijaše pak blizu pasha, blagdan židovski. A Isus podignuvši oči i vidjevši, da veoma mnogo naroda ide k njemu, reče Filipu: »Gdje ćemo kupiti hljeba, da ovi jedu?« A ovo govoraše kušajući ga: jer je sâm znao, šta će činiti. Odgovori mu Filip: »Za dvjesta dinara hljeba nije dosta, da svakomu od njih pomalo dopadne.« Reče mu jedan od učenika njegovih Andrija, brat Simona Petra: »Ovdje je jedan dječak, koji ima p e t h l j e b o v a j e č m e n i h i d v i j e r i b e, ali šta je to za tolike?« Reče dakle Isus: »Posadite ljude!« A bilo je mnogo trave na onome mjestu. Posadiše se dakle m u š k a r c i, na broj o k o p e t t i s u ć a. Isus uze hljebove i davši hvalu (Bogu) dade onima, koji se posadiše; tako i od ribe, koliko su htjeli. A kad se nasitiše, reče učenicima svojim: »Skupite komade, što pretekoše, da ne propadnu!« S k u p i š e d a k l e i n a p u n i š e d v a n a e s t k o š a r i c a k o m a d a od pet hljebova ječmenih, š t o p r e t e č e o n i m a, k o j i su jeli. Oni ljudi dakle

vidjevši čudo, koje učini Isus, govorahu: »Ovo je zaista prorok, koji ima doći na svijet!« A kad razumije Isus, da će doći, da ga uhvate i učine kraljem, otide opet u goru sâm. (Iv. 6, 1—15. Isp. Luk. 9, 10—17).

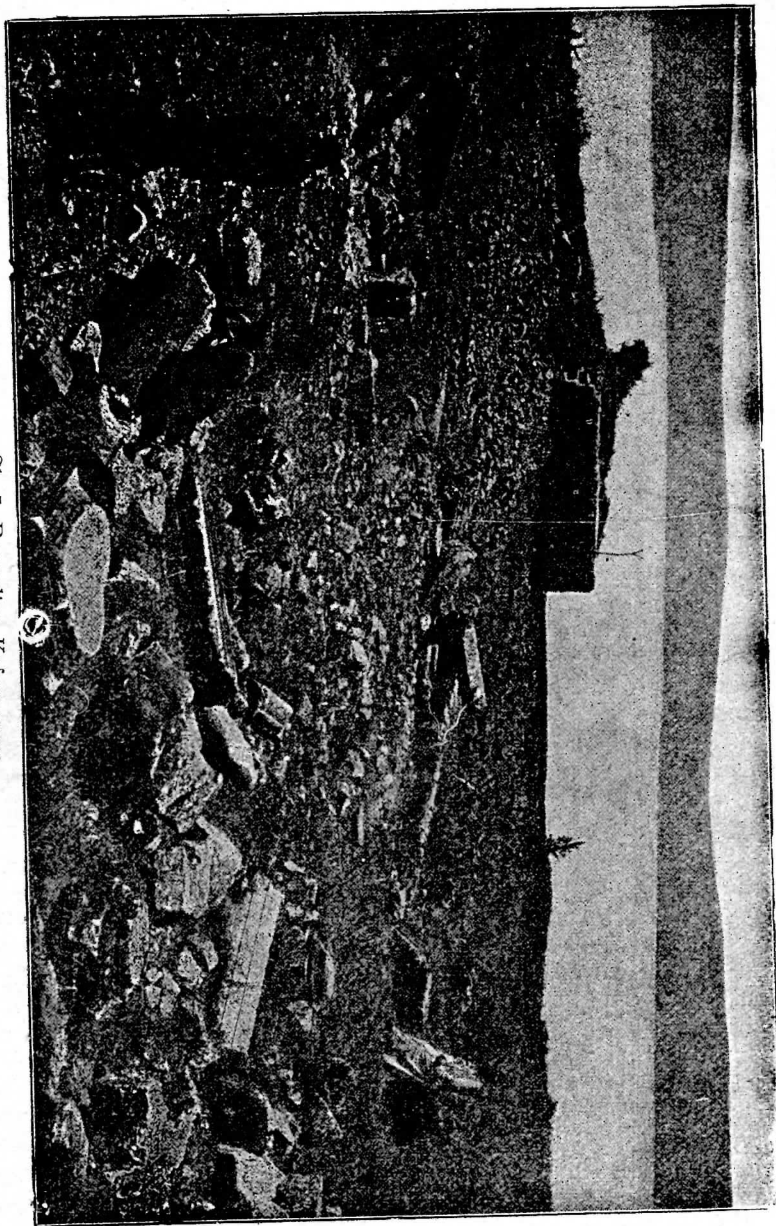
2. **Isus ide po vodi.** Isus nahranivši čudesnim načinom 5000 ljudi, zapovjedi učenicima, da uđu u lađu i natrag da idu na onu stranu jezera; i potom se pope na goru, da se moli. I kad bi večer, bijaše ondje sâm. I lađa bijaše nasred jezera u nevolji od valova; jer je bio protivan vjetar. U četvrtu pak stražu noći (poslije tri sata ujutru) dođe k njima Isus h o d e ć i p o j e z e r u. I vidjevši ga po jezeru, gdje ide, od straha povikaše. A Isus odmah reče im: »Uzdajte se, ja sam! Nemojte se bojati!« Tada Petar reče: »Gospodine! Ako si ti, reci mi, da dođem k tebi po vodi.« A on reče: »Dođi!« I izišavši iz lađe P e t a r i đ a š e p o v o d i, da dođe k Isusu. No videći veliki vjetar uplaši se. I počevši se topiti povika govoreći: »Gospodine! Pomagaj!« I odmah Isus pruživši ruku uhvati Petra i reče mu: »Malovjerni! Zašto si posumnjao?« I kad uđoše u lađu, presta vjetar. A koji su bili u lađi, pristupiše i pokloniše mu se govoreći: »Doista si Sin Božji!« (Mat. 14, 21—33. Iv. 6, 16—21).

3. **Isus obećava presvetu Euharistiju.** S j u t r a d a n d o đ o š e l j u d i blizu onoga mjesta, gdje su jeli hljeb, kad je Isus dao hvalu, pa ne našavši Gospodina ondje pođoše u K a f a r n a u m, d a g a t r a ž e, i našavši ga rekoše mu: »Rabi, kad si došao ovamo?« Isus im odgovori: »Zaisto, zaisto vam kažem: ne tražite me, što ste vidjeli čudesa, nego što jedoste hljeba i nasitiste se. Starajte se ne za jelo, koje prolazi, nego za jelo, koje ostaje za život vječni, koje će vam dati Sin čovječji; jer je ovoga potvrdio Otac Bog.« Rekoše mu: »Gospodine! Daj nam svagda taj hljeb.« A reče im Isus: »J a s a m h l j e b ž i v i, k o j i s a m s n e b a s i š a o; k o j i j e d e o d o v o g a h l j e b a, ž i v j e t će u v i j e k; i h l j e b, k o j i ć u j a d a t i, t i j e l o j e m o j e z a ž i v o t s v i j e t a.«

A Židovi se prepirahu među sobom govoreći: »Kako nam može ovaj dati tijelo svoje jesti?« Reče im dakle Isus: »Zaista, zaista vam kažem: a k o n e j e d e t e t i j e l a S i n a č o v j e č j e g a i n e p i j e t e k r v i n j e g o v e, n e ć e t e i m a t i ž i v o t a u s e b i. K o j i j e d e m o j e t i j e l o i p i j e m o j u k r v, i m a ž i v o t v j e č n i; i j a ć u g a u s k r i s i t i u p o s l j e d n j i d a n. J e r j e t i j e l o m o j e d o i s t a j e l o, i k r v m o j a d o i s t a p i ć e. K o j i j e d e m o j e t i j e l o i p i j e m o j u k r v, o s t a j e u m e n i i j a u n j e m u. K o j i j e d e o v a j h l j e b, ž i v j e t ć e u v i j e k.«

Tada mnogi od učenika njegovih, koji su slušali, rekoše: »Ovo je tvrda besjeda, i tko je može slušati?« I otada mnogi od učenika njegovih otiđoše natrag; i više ne iđahu s njim. Reče dakle Isus dvanaestorici: »Zar i vi hoćete da otidete?« A odgovori mu Simon Petar: »Gospodine! Komu ćemo ići? T i i m a š r i j e č i v j e č n o g a ž i v o t a. I mi vjerovasmo i poznasmo, da si ti K r i s t, S i n B o ž j i« (Iv. 6, 22 ss.).

Euharistija je zahvalna žrtva, od koje se blagovalo. Krist je htio, da njegovo tijelo bude takva žrtva, od koje će ljudi blagovati, da imadu život milosti na zemlji, a potom život vječni na nebu. Da je Isus

Sl. 5. Razvaline Kafarnauma

obećao pravo svoje tijelo, vidi se iz jasnih riječi njegovih. Tako su Židovi, učenici i apostoli razumjeli. Što je tu Isus obećao, to je na posljednjoj večeri učinio (§ 43).

IV. TREĆA GODINA JAVNOGA UČENJA ISUSOVA
(Od treće do četvrte pashe)

§ 22. Žena Hananejka. Gluhi i nijemi Novo umnoženje hljeba

1. **Isus iscijeli kćer žene Hananejke.** Treće pashe za svojega javnoga života nije Isus išao u Jaruzalem, nego je hodio naokolo po Galileji i okolišnim krajevima neznabožačkim, da se tako i oni priprave za primanje evanđelja. Iz Galileje otiđe u krajeve Tira i Sidona. I gle, žena Hananejka izađe preda nj i poviče: »Gospodine, sine Davidov, pomiluj me! Moju kćer muči zao duh.« On joj ne odgovori ni riječi. A učenici njegovi pristupiše i moljahu ga: »Otpusti je, jer viče za nama!« Isus odgovori: »Ja sam poslan samo k izgubljenim ovcama doma Izraelova.« A kad je ušao u kuću, dođe i žena, pokloni mu se i reče: »Gospodine, pomozi mi!« Tada joj reče Isus: »Ženo, velika je vjera tvoja; neka ti bude kako hoćeš.« I ozdravi kći njezina od onoga časa. (Mat. 15, 21—28. Mark. 7, 24—30).

Sam Isus nije ulazio u neznabožačke krajeve, da tamo propovijeda i dobro čini, nego je živio u narodu izraelskom. Poslije su imali njegovi apostoli naviještati vjeru među neznabošcima. No ipak je uslišio ženu Hananejku, da pokaže, kako postojana molitva mnogo može.

2. **Isus iscijeli gluha i nijema.** Izišavši Isus iz krajeva tirskih dođe kroz Sidon na more Galilejsko u krajeve Desetogradske. I dovedoše k njemu gluha i nijema i moljahu ga, da metne na nj ruku. I uzevši ga iz naroda nasâmo, metnu prste svoje u uši njegove i pljunuv dotače se jezika njegova. I pogledavši na nebo uzdahnu i reče mu: »Efeta! to jest: otvori se!« I odmah mu se otvoriše uši, i razdriješi se sveza jezika njegova, i govoraše dobro. I zaprijeti im, da nikomu ne kazuju. Ali što im on većma zabranjivaše, oni još većma razglašivahu, i većma se divljahu govoreći: »Sve je dobro učinio: i gluhe je učinio, da čuju, i nijeme, da govore.« (Mark. 7, 31—37).

Što se Isus dotakao slinom jezika čovjeka nijema, imali su ti znaci probuditi vjeru u njemu. Tako i Crkva čini obrede kod sakramenata, da u primaoca i u vjernika probudi unutrašnju pobožnost.

3. **Isus nahrani četiri tisuće ljudi.** U ono vrijeme, kad bijaše opet mnogo naroda s Isusom, i ne imadijahu šta jesti, dozvavši učenike reče im: »Žao mi je naroda; jer eto već tri dana stoje kod mene i nemaju ništa jesti. I ako ih otpustim gladne kući njihovoj, oslabit će na putu; jer su neki od njih došli iz daleka.« I odgovoriše mu učenici njegovi: »Otkuda da ih tko nahrani hljebovima ovdje u pustinji?« I zapita ih: »Koliko hljebova imate?« A oni kazaše: »Sedam.« I zapovjedi narodu, da posjedaju po zemlji. I uzevši sedam hljebova dade hvalu, prelomi i dade učenicima svojim, da razdadu; i razdadoše narodu. I imali su malo ribica; i njih blagoslovi i zapovjedi, da razdadu. I jedoše i nasitiše se; i nakupiše komada, što preteče, sedam košarica. A onih, što su jeli, bijaše oko četiri tisuće; i otpusti ih. (Mark. 8, 1—9).

Molitva prije i poslije blagovanja!

§ 23. Petar priznaje Isusa. Isusovo preobraženje. Poniznost

1. **Priznanje Petrovo.** Tada dođe Isus u okolinu (neznabožačku) Cezareje Filipove i pitaše učenike svoje govoreći: »Za koga drže ljudi Sina čovječjega?« A oni rekoše: »Jedni za Ivana Krstitelja, a drugi za Iliju, opet drugi za Jeremiju, ili za kojega od proroka.« Reče im Isus: »A vi šta velite, tko sam ja?« Odgovarajući Simon Petar reče: »Ti si Krist, Sin Boga živoga.« A odgovarajući Isus reče mu: »Blago tebi, Simone, sine Jonin; jer tijelo i krv nisu tebi to objavili, nego Otac moj, koji je na nebesima. I ja tebi kažem: Ti si Petar (= stijena), i na toj stijeni sazidat ću crkvu svoju, i vrata paklena ne će je nadvladati. I tebi ću dati ključeve od kraljevstva nebeskoga. Pa što god svežeš na zemlji, bit će svezano i na nebesima; i što god razriješiš na zemlji, bit će razriješeno i na nebesima.« (Mat. 16, 13--19).

Tako je Isus obećao Petru vrhovnu vlast u Crkvi.

U toj vjeri, da je Isus Sin Božji, imali su apostoli ostati postojani i u dane kušnja, kad vide Isusa u mukama, i kad sami budu progonjeni.

Zato od toga vremena stade Isus učiti svoje učenike, da mu valja ići u Jeruzalem, te će mnogo trpjeti od starješina i književnika i glavara svećeničkih i da će biti ubijen, ali treći dan da će uskrsnuti.

Potom sazove Isus svoje učenike i narod, i reče im: »Ako tko hoće ići za mnom, neka se odreče sama sebe, uzme križ svoj na se i ide za mnom. Tko hoće da sačuva život svoj, izgubit će ga; a tko izgubi život svoj mene radi i radi evanđelja, naći će ga. Što koristi čovjeku, ako sav svijet dobije, a duši svojoj naudi?« (Mat. 16, 20—27. Mark. 8, 27—38. Luk. 9, 18—26).

2. **Preobraženje Isusovo.** Isus je prorekao svoju muku i smrt kao čovjeka, ali je pokazao odmah i slavu svoju kao Boga. Šest dana potom uze Isus Petra i Jakoba i Ivana, brata njegova, i izvede ih na visoku goru (Tabor?) nasamo. I preobrazi se pred njima; i zasja se lice njegovo kao sunce, a haljine njegove postadoše bijele kao snijeg. I gle, ukazaše im se Mojsije i Ilija govoreći s njim. A Petar progovori i reče Isusu: »Gospodine, dobro nam je ovdje biti; ako hoćeš, načinimo ovdje tri sjenice: tebi jednu, Mojsiju jednu i Iliji jednu!« Dok je on govorio, gle, oblak sjajan zakloni ih. I gle, glas iz oblaka govoreći: »Ovo je sin moj ljubazni, koji je po mojoj volji; njega slušajte!« I čuvši učenici padoše ničice i prepadoše se vrlo. I pristupivši Isus dohvati ih se i reče im: »Ustanite i ne bojte se!« A oni podignuvši oči svoje nikoga ne vidješe, do Isusa sama. I silazeći sa gore zapovjedi im Isus govoreći: »Nikome ne kazujte, što ste vidjeli, dok

Sin čovječji ne ustane iz mrtvih.« (Mat. 17, 1—9. Isp. Mark. 9, 1—8. Luk. 9, 28—36).

Tako je Kristov nebeski Otac posvjedočio, da je Isus pravi Bog.

Sl. 6. Preobraženje Kristovo (Rafael)

3. **Tko je najveći u kraljevstvu nebeskom?** Učenici su čuli i vidjeli, kako Isus odlikuje Petra. Potom su i držali, da je Petar veći od drugih apostola. Zato su pristupili k Isusu govoreći: »Šta misliš, tko je *najveći u kraljevstvu nebeskom*?« A Isus dozvavši *dijete* postavi ga među njih i reče: »Zaista vam kažem, ako se ne povratite i ne budete kao djeca, ne ćete ući u kraljevstvo nebesko. Koji se dakle ponizi kao ovo dijete, onaj je najveći u kraljevstvu nebeskom. I koji primi (pouči) jedno takvo dijete u ime moje, mene prima. *A koji sablazni jednoga od ovih malih*, koji vjeruju u me, bolje bi mu bilo, da se objesi kamen mlinski o vrat njegov i da potone u dubinu morsku. Teško svijetu od säblâzni! Potrebno je, da dođu sablazni (jer će biti uvijek zlih ljudi), ali teško onomu čovjeku, kroz kojega dolazi sablazan. Ako li te ruka tvoja ili noga tvoja sablažnjava, odsijeci je i baci od sebe; bolje ti je ući u život kljastu i hromu negoli s dvije ruke i dvije noge da te bace u oganj vječni. I ako te oko tvoje sablažnjava, izvadi ga i baci od sebe; bolje ti je s jednim okom ući u život nego s dva oka da te bace u pakao ognjeni. Gledajte, da ne prezrete jednoga od ovih malih; jer vam kažem, da *anđeli njihovi na nebesima uvijek gledaju lice Oca mojega*, koji je na nebesima.« (Mat. 18, 1—10. Isp. Mark. 9, 32—36. Luk. 9, 46—48).

Riječi: Odsijeci ruku, izvadi oko, znače: ako ti je što milo kao ruka ili oko, a zavodi te na grijeh, ostavi se toga kao *bližnje grješne prigode*.

§ 24. Isus daje vlast ključeva svim apostolima Priča o nemilosrdnom sluzi

1. **Vlast ključevâ.** Petar je od Isusa dobio vrhovnu vlast u Crkvi; ali i drugim apostolima dao je Isus vlast u Crkvi, koju su imali u zajednici s Petrom vršiti za spasenje vjernika.

Isus reče učenicima svojim: »Ako ti sagriješi brat tvoj, idi i pokaraj ga među sobom i njim samim; ako te posluša, dobio si brata svojega; ako li te ne posluša, uzmi sa sobom još jednoga ili dvojicu, da sva stvar ostane na ustima dva ili tri svjedoka. Ako li njih ne posluša, *kaži Crkvi; ako pak Crkve ne posluša, neka ti bude kao neznabožac i carinik. Zaista vam kažem, što god svežete na zemlji, bit će svezano i na nebu; i što god razriješite na zemlji, bit će razriješeno i na nebu*.« (Mat. 18, 15—18).

2. **Priča o nemilosrdnom sluzi.** Tom vlašću treba da se apostoli blago služe po primjeru Isusovu, osobito kad treba da oproste uvrede sebi nanesene. To je Isus pokazao ovom pričom:

Petar pristupi k Isusu i reče: »Gospodine! Koliko puta, ako mi sagriješi brat moj, da mu oprostim? do sedam puta?« Reče njemu Isus: »Ne velim ti do sedam puta, nego do sedamdeset puta sedam (svagda). Zato je kraljevstvo nebesko kao čovjek kralj, koji namisli, da obračuna sa svojim slugama. I kad je počeo obračunavati,

dovedoše mu jednoga, koji bijaše dužan deset tisuća talenata. A budući da nemaše čim platiti, zapovjedi gospodar njegov, da prodadu njega i ženu njegovu i djecu i sve što ima, i da mu se plati. No sluga taj pade ničice i stade ga moliti govoreći: Ustrpljenje imaj sa mnom, i sve ću ti platiti. A gospodaru se sažali za tim slugom, pusti ga i dug mu oprosti. A izišavši sluga taj nađe jednoga od svojih drugara, koji mu bijaše dužan sto dinara; i uhvativši stade ga daviti govoreći: Plati, što si dužan! Drugar njegov pade ničice i stade ga moliti govoreći: Ustrpljenje imaj sa mnom i sve ću ti platiti. A on ne htjede, nego ode i baci ga u tamnicu, dok ne plati duga. Vidjevši pak drugari njegovi, što se dogodi, žao bi im vrlo; i otišavši kazaše gospodaru svojemu sve, što se dogodilo. Tada ga dozva gospodar njegov i reče mu: Zli slugo! Sav sam ti dug oprostio, jer si me molio; nije li dakle trebalo, da se i ti smiluješ na drugara svojega, kao i ja na te što se smilovah? I razgnjevi se gospodar njegov i predade ga mučiteljima, dok ne plati sav dug. *Tako će i Otac moj nebeski učiniti vama, ako ne oprostite svaki bratu svojemu od srdaca svojih*.« (Mat. 18, 21—25).

Kralj je Bog, *dužnik* je čovjek. *Dug*, t. j. uvreda Božja, jest neizmjerna prema uvredi čovjeka. Tko hoće, da mu Bog oprosti grijehe, treba da oprosti bližnjemu, koji ga je uvrijedio.

§ 25. Što ište Isus od pristaša svojih. Sedamdeset dvojica učenika. Priča o milosrdnom Samaritancu

1. **Revnost sinova Zebedejevih.** O *prazniku sjenica* namjeri Isus pravo u Jeruzalem da ide. I posla glasnike pred licem svojim; i idući dođoše u grad samaritanski, da ugotove za nj. I *ne primiše ga*, jer su vidjeli da ide u Jeruzalem. Kad su to vidjeli *učenici njegovi Jakob i Ivan*, rekoše: »Gospodine! Hoćeš li da rečemo, neka oganj siđe s neba i neka ih proždre!« A on okrenuvši se zaprijeti im i reče: »Ne znate, čijega ste duha! *Sin čovječji nije došao, da duše pogubi, nego da sačuva*.«

2. **Što ište Isus od svojih pristaša.** Kad su išli putem, netko reče Isusu: »Ići ću za tobom, kud god pođeš.« Reče mu Isus: »Lisice imaju jame i ptice nebeske gnijezda; a *Sin čovječji nema gdje zakloniti glave*.« (Luk. 9, 51—62).

3. **Isus šalje sedamdesetdvojicu učenika i hvali Boga.** Gospodin izabra i *drugih sedamdeset i dva* i posla ih po dva i dva pred sobom u svaki grad i mjesto, kuda je htio sâm doći. I govoraše im: »U koji god grad dođete, govorite im: približilo se k vama kraljevstvo Božje. *Tko vas sluša, mene sluša*, i tko vas prezire, mene prezire; a tko mene prezire, prezire onoga, koji je mene poslao.«

Vratiše se pak sedamdeset i dvojica s radošću govoreći: »Gospodine, i vrazi nam se pokoravaju u tvoje ime.« I reče im: »Vidjeh sotonu, gdje spade s neba kao munja. Eto vam dadoh vlast, da stajete na svaku silu neprijateljevu, i ništa vam ne će nauditi. Ali se ne radujte tomu, što vam se duhovi pokoravaju, nego se radujte, što su vaša imena napisana na nebesima.« U ono vrijeme odgovorivši Isus reče: »Hvalim te, Oče, Gospodine neba i zemlje, što si ovo sakrio od mudrih i razumnih, a objavio malenima. Hodite k meni svi, koji ste umorni i opterećeni, i ja ću vas odmoriti! Uzmite jaram moj na sebe i naučite se od mene, jer sam krotak i ponizan srcem; i naći ćete pokoj dušama svojim; jer je jaram moj sladak i breme moje lako.« (Luk. 10, 1—22. Isp. Mat. 11, 25—57).

Isus je htio siromašno i ponizno živjeti, da tako od početka života za nas trpi i daje nam ugled, kako treba i nama živjeti.

4. **Priča o milosrdnom Samaritancu.** Isus obrativši se k učenicima svojim reče: »Blago očima, koje vide, što vi vidite; jer vam kažem, da su mnogi proroci i kraljevi htjeli vidjeti, što vi vidite, i ne vidješe; i čuti, što vi čujete, i nisu čuli.« I gle, neki zakonoznanac usta, da ga kuša, te reče: »Učitelju! Šta ću činiti, da dobijem život vječni:« A on mu reče: »U zakonu što je pisano? Kako čitaš?« On odgovarajući reče: »Ljubi Gospodina, Boga svojega, svim srcem svojim i svom dušom svojom i svom snagom svojom i svom misli svojom; i bližnjega svojega kao samoga sebe.« I reče mu Isus: »Pravo si odgovorio; to čini pa ćeš živjeti.« A on hotjevši da se opravda reče Isusu: »A tko je moj bližnji?«

A Isus uze govoriti: »Čovjek neki silažaše iz Jeruzalema u Jerihon i dođe među razbojnike, koji ga svukoše i izraniše, pa otidoše ostavivši ga napola mrtva. A dogodi se, te onim putem silažaše svećenik neki; i vidjevši ga prođe. A tako i Levit, kad dođe na mjesto te pogleda, prođe. A Samaritanac neki putujući dođe do njega i vidjevši ga sažali mu se. I pristupivši zavi mu rane, zali uljem i vinom; i posadivši ga na kljuse svoje dovede ga u gostionicu i pobrinu se za nj. I sjutradan izvadi dva dinara i dade krčmaru i reče: Brini se za nj, i što više potrošiš, ja ću ti platiti, kad se vratim. Šta misliš, koji je od ove trojice bio bližnji onomu, koji dođe među razbojnike?« A on reče: »Koji mu učini milosrđe.« I reče mu Isus: »Idi, i ti čini tako!« (Luk. 10, 23—27).

Naš je bližnji svaki čovjek, bio nam prijatelj ili neprijatelj. Židovi su bili neprijatelji Samaritancima, pa je ipak Samaritanac pomogao Židu.

§ 26. Isus o prazniku sjenica u Jeruzalemu

1. **Marta i Marija.** Idući u Jeruzalem uđe Isus u jedno selo (Betaniju kod Jeruzalema), a žena neka po imenu Marta primi ga u svoju kuću. I u nje bješe sestra po imenu Marija, koja sjede kod nogu Gospodnjih i slušaše besjedu njegovu. A Marta nastojaše, kako će ga lijepo podvoriti, i pristupivši reče: »Gospodine! Zar ti ne mariš, što me sestra moja ostavi samu, da služim? Reci joj dakle, da mi pomože.« I odgovarajući reče joj Gospodin: »Marta, Marta! Brineš se i trudiš za veoma mnogo. A samo je jedno potrebno. Marija je najbolji dio izabrala, koji se ne će uzeti od nje. (Luk. 10, 38—42).

Jedno potrebno i najbolji dio, koji treba izabrati, jest brinuti se za spasenje duše. Zato i jesmo na svijetu.

2. **Farizeji i glavari svećenički hoće Isusa da uhvate.** Isus dođe o prazniku sjenica u Jeruzalem i učaše u hramu. Kad je narod čuo riječi Isusove, mnogi od ljudstva vjerovaše u njega i govorahu: »Krist kada dođe, eda li će više čudesa činiti nego ovaj što čini?« Čuli su farizeji, kako ljudstvo ovo za njega mrmlja; pa pošlaše glavari svećenički i farizeji sluge, da ga uhvate. I neki od njih hoćahu da ga uhvate; ali nitko ne metnu rukû na nj. Dođoše dakle sluge ka glavarima svećeničkim i farizejima, i oni im rekoše: »Zašto ga niste doveli?« Odgovoriše sluge: »Nikad čovjek nije tako govorio, kao ovaj čovjek.« (Iv. 7, 28—53).

3. **Židovi hoće na Isusa da bace kamenje.** Učeći u hramu reče Isus Židovima: »Koji će mi od vas dokazati grijeh? Ako vam istinu govorim, zašto mi ne vjerujete? Tko je od Boga, riječi Božje sluša; zato vi ne slušate, jer niste od Boga.« Odgovoriše Židovi i rekoše mu: »Ne govorimo li pravo, da si Samaritanac i da imaš bijesa?« Odgovori Isus: »Ja nemam bijesa, nego poštujem Oca svojega, a vi mene sramotite. A ja ne tražim slave svoje; ima koji traži i sudi. Zaista, zaista vam kažem, ako tko održi riječ moju, ne će vidjeti smrti dovijeka.« Rekoše dakle Židovi: »Sad vidimo, da imaš bijesa. Abraham umrije i proroci, a ti govoriš: ako tko održi riječ moju, ne će okusiti smrti dovijeka. Zar si ti veći od oca našega Abrahama, koji umrije? I proroci pomriješe. Kime se ti sâm gradiš?« Odgovori Isus: »Ako se ja sam slavim, slava je moja ništa; Otac je moj, koji me slavi, za kojega vi govorite, da je vaš Bog. Ali ga vi ne poznate; a ja ga poznam i riječ njegovu držim. Abraham, otac vaš, radovao se, da vidi dan moj; vidio i obradovao se.« Tada mu rekoše Židovi: »Još ti nema pedeset godina, pa si Abrahama vidio?« Reče im Isus: »Zaista, zaista vam kažem: prije nego je postao Abraham, ja jesam!« Uzeše dakle kamenje, da bace na nj; a Isus se sakri i iziđe iz hrama. (Iv. 8, 46—59).

Isus je svetošću svojega života i dostojanstvom pokazao, da je on Bog vječan (prije Abrahama).

§ 27. Isus iscijeli čovjeka slijepa od rođenja Priča o dobrom pastiru

1. **Slijepac od rođenja.** Isus prolazeći (pred hramom jeruzalemskim) vidje čovjeka slijepa od rođenja. I zapitaše ga učenici njegovi govoreći: »Rabi! Tko je sagriješio ili ovaj ili roditelji njegovi, te se rodio slijep?« Isus odgovori: »Nije on sa-

griješio ni roditelji njegovi, nego da se jave djela Božja na njemu. Meni valja raditi djela onoga, koji me je poslao, dok je dan; doći će noć, kad nitko ne može raditi. Dok sam na svijetu, svjetlost sam svijetu.« Rekavši ovo pljunu na zemlju i načini kal (blato) od pljuvačke, pomaza kalom oči slijepomu i reče mu: »Idi, umij se u banji Siloi (što znači poslan).« Otiđe dakle i umi se, i dođe gledajući.

A bješe subota, kad je Isus načinio kal i otvorio oči slijepcu. Zato ga dakle pitahu farizeji, kako je progledao. A on im sve reče. Tada govorahu jedni od farizeja: »Nije ovaj čovjek od Boga, jer subote ne svetkuje.« A drugi govorahu: »Kako može čovjek grješnik takve znake (čudesa) činiti?« I raspra bijaše među njima. Rekoše dakle opet slijepcu: »Šta veliš ti za onoga, koji ti je otvorio oči?« On pak reče: »Prorok je.«

I ne vjerovaše Židovi za njega, da je bio slijep i da je progledao, dok ne dozvaše roditelje njegove. I zapitaše ih: »Je li ovo vaš sin, za kojega vi kažete, da se rodio slijep? Kako dakle sad vidi?« Odgovoriše roditelji njegovi: »Znamo, da je ovo sin naš i da se rodio slijep; a kako sad vidi, ne znamo; ili tko mu je otvorio oči, mi ne znamo. Njega pitajte! Odrastao je, neka sâm za se govori.«

Dozvaše dakle po drugi put čovjeka, koji je bio slijep, i rekoše mu: »Kako ti je otvorio oči?« Odgovori im: »Već vam rekoh, i čuste; šta hoćete opet da čujete? Zar i vi hoćete učenici njegovi da budete?« Tada ga prokleše i rekoše mu: »Ti si učenik njegov, a mi smo učenici Mojsijevi. Mi znamo, da je Mojsiju govorio Bog; a ovoga ne znamo, odakle je.« Odgovori čovjek: »To i jest za čudo, što vi ne znate, odakle je, a otvorio je oči moje! Otkako je svijeta, nije čuveno, da je tko otvorio oči rođenomu slijepcu. Kad on ne bi bio od Boga, ne bi mogao ništa činiti.« Rekoše mu: »U grijesima si se rodio sav, pa ti nas da učiš?« I isturiše ga napolje.

Čuje Isus, da su ga isturili napolje i kad ga nađe, reče mu: »Vjeruješ li ti u Sina Božjega?« Odgovori on: »Tko je, Gospodine, da vjerujem u njega?« I reče mu Isus: »I vidio si ga, i koji govori s tobom, on je.« A on reče: »Vjerujem Gospodine!« I padavši ničice pokloni mu se. (Iv. 9, 1—38).

Isusu treba da se klanjamo kao Bogu.

2. **Priča o dobrom pastiru.** Farizeji su rođenoga slijepca izopćili iz zbornice. Tim su pokazali, da su zli pastiri ili vođi naroda, jer odvraćaju ljude od pravoga pastira, Mesije. Zato im Isus govoraše priču, u kojoj uči, da će osnovati jednu Crkvu za sve narode.

»Ja sam pastir dobri. Dobri pastir dušu svoju daje za ovce svoje. A najamnik, koji nije pastir, kojemu ne pripadaju ovce, vidi vuka, gdje ide, i ostavlja ovce i bježi, i vuk grabi i rastjerava ovce. A najamnik bježi, jer je najamnik, i ne mari za ovce. Ja sam pastir dobri i znam svoje, i moje mene znaju, kao što mene zna Otac i ja znam Oca; i dušu svoju polažem za ovce svoje. I druge ovce imam, koje nisu iz ovoga ovčinjaka; i one mi valja dovesti, i čut će glas moj, i bit će jedan ovčinjak i jedan pastir.« (Iv. 10, 11—16).

§ 28. Isus uči moliti

1. **Molitva Gospodnja.** Jednom se Isus molio (na Maslinskoj gori); i kad je prestao, reče mu jedan od učenika njegovih: »Gospodine! Nauči nas moliti se, kao što je Ivan učio svoje učenike.« A Isus im reče: »Kad se molite, govorite: Oče naš, koji si na nebesima! Sveti se ime tvoje. Dođi kraljevstvo tvoje. Budi volja tvoja: kako na nebu, tako i na zemlji. Kruh naš svagdanji daj nam danas. I otpusti nam duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima našim. I ne uvedi nas u napast, nego izbavi nas od zla. Amen.« (Luk. 11, 1—4. Mat. 6, 9—13.)

2. **Priča o naprasitom prijatelju.** Isus reče dalje učenicima svojim, kako treba moliti: »Koji od vas ima prijatelja i otide mu u ponoći i reče mu: Prijatelju! Daj mi tri hljeba u zajam, jer mi dođe prijatelj s puta, i nemam mu šta postaviti. A on iznutra odgovarajući reče: Ne uznemiruj me, već su vrata zatvorena, i djeca su moja sa mnom u sobi, ne mogu ustati i dati ti. Ali on ne prestaje kucati. Kažem vam: ako i ne ustane, da mu dade zato, što mu je prijatelj, ali za naprasitost njegovu ustat će i dat će mu, koliko god treba. I ja kažem vama: Ištite, i dat će vam se; tražite, i naći ćete; kucajte, i otvorit će vam se; jer svaki, koji ište, prima; i koji traži, nalazi; i koji kuca, otvara mu se. I tko od vas, ako u oca zaište hljeba, zar će mu dati kamen? Ili ribu, zar će mu mjesto ribe dati zmiju? Ili ako zaište jaje, zar će mu dati štipavca? Kad dakle vi — zli budući — umijete dobre dare davati djeci svojoj, koliko će više Otac vaš nebeski dati duha dobroga onima, koji ištu u njega!« (Luka 11, 5—13).

Priča ova znači, kako treba postojano i pouzdano moliti.

§ 29. Farizeji hule na Isusa. Žena naziva blaženom Majku Isusovu

1. **Isus izgonjaše đavola,** koji bješe nijem. I kad izagna đavola, progovori nijemi, i diviše se ljudi. A neki od njih rekoše: »Preko Belzebuba, kneza đavolskoga, izgoni đavole.«

A on, kad vidje pomisli njihove, reče im: »Svako će kraljevstvo, koje se razdijeli samo po sebi, opustjeti, i kuća će na kuću pasti. A ako je i sotona razdijeljen sam po sebi, kako će stajati njegovo kraljevstvo, kad kažete, da ja preko Belzebuba izgonim đavole? Ako pak ja prstom Božjim izgonim đavole, zacijelo je došlo k vama kraljevstvo Božje. Kad jaki naoružan čuva svoj dvor, u

miru je sve, što ima. A kad dođe jači od njega te ga nadvlada, uzme sve oružje njegovo, u koje se uzdao, i razdijeli, što otme od njega.« »Kad nečisti duh iziđe iz čovjeka, ide tražeći pokoja, i ne našavši reče: Vratit ću se u svoju kuću, otkuda sam izašao. I došavši nađe je pometenu i ukrašenu. Tada otiđe i uzme sedam drugih duhova gorih od sebe, i ušavši stanuju ondje; i bude potonje čovjeku onomu gore od predašnjega.«

2. **Žena slavi Majku Isusovu.** A dogodi se, kad govoraše, podiže glas neka žena iz naroda i reče mu: »Blago utrobi, koja te je nosila, i prsima, koje si sisao!« A on reče: »Šta više, blago onima, koji slušaju riječ Božju i drže je!« (Luk. 11, 14—28).

3. **Grijesi protiv Duha Svetoga.** Još reče Isus: »Svaki grijeh oprostit će se čovjeku, ali ako kaže riječ na Duha Svetoga, ne će mu se oprostiti ni na ovom ni na drugom svijetu. Velim vam, da će za svaku nekorisnu riječ ljudi dati račun na dan suda.«

A kad su neki tražili znak s neba, reče Isus: »Naraštaj ovaj traži znak; ali mu se ne će dati znak, osim znaka Jone proroka. Jer kao što je Jona bio u trbuhu ribe tri dana i tri noći, tako će i sin čovječji biti u srcu zemlje tri dana i tri noći.« (Mat. 12, 22—50. Luk. 11, 29—30).

Za grijehe protiv Duha Svetoga veli se, da se ne će oprostiti, jer koji tako griješe, hotice odbijaju od sebe milost Božju. Takih grijeha ima šest. Treći je od njih: protiviti se priznatoj istini vjere, što su farizeji činili gledajući Isusova čudesa.

§ 30. Isus odvraća od lakomstva i suvišnih briga Priča o nerodnoj smokvi

1. **Isus odvraća od lakomstva.** Netko iz naroda reče Isusu: »Učitelju! Reci mojemu bratu, da podijeli sa mnom nasljedstvo.« A on mu reče: »Čovječe! Tko me postavio sucem ili mjeračem među vama?« A narodu reče: »Čuvajte se od lakomstva.«

Učenicima pak svojim reče: »Nitko ne može dva protivna gospodara služiti; jer ili će na jednoga mrziti, a drugoga ljubiti, ili će jednomu voljeti, a za drugoga ne mariti. Ne možete Bogu služiti i mamòni (idolu bogatstva). Zato vam kažem: ne brinite se za život svoj, šta ćete jesti, ni za tijelo svoje, u što ćete se obući. Nije li život pretežniji od hrane, i tijelo od odijela? Pogledajte na ptice nebeske, kako ne siju, niti žanju, niti sabiraju u žitnice; pa ih Otac vaš nebeski hrani. Niste li vi mnogo vredniji od njih? A tko od vas brinući se može primaknuti rastu svojemu lakat jedan? I za odijelo što se brinete? Pogledajte na ljiljane u polju, kako rastu; ne trude se, niti predu; a kažem vam, da se ni Salomon u svoj slavi svojoj ne obuče kao jedan od njih. A kad travu poljsku, koja danas jest, a sjutra se u peć baca, Bog tako odijeva, a kamoli ne će vas, malovjerni? Ne brinite se dakle odviše govoreći: šta ćemo jesti, ili šta ćemo piti, ili čim ćemo se odjenuti? jer sve ovo neznabošci ištu. Jer zna Otac vaš, da vam treba sve ovo. Ištite dakle najprije kraljevstvo Božje i pravdu njegovu, a ovo će vam se sve dodati.« (Mat. 6, 24—33. Isp. Luk. 12, 22—34).

Od Boga se imamo nadati i vremenitim dobrima, ako nas pomažu ili barem ne priječe, da postignemo spasenje duše. A da se za dušu treba više brinuti nego za tijelo, uči Isus pričom, što ide.

2. **Priča o nerodnoj smokvi.** U to vrijeme neki javiše Isusu, kako je Pilat dao pogubiti Galilejce kod njihovih žrtava. I odgovarajući reče im: »Mislite li da su ti Galilejci bili od svih Galilejaca najveći grješnici, što su to pretrpjeli? Ne, velim vam, ali ako ne budete činili pokore, svi ćete jednako poginuti.«

Govoraše im pak i ovu priču: »Jedan čovjek imadijaše smokvu usađenu u svome vinogradu. I dođe tražiti roda na njoj i ne nađe. Onda reče vinogradaru: Evo, tri su godine, kako dolazim tražiti roda na smokvi ovoj i ne nalazim ga; posijeci je dakle! Zašto zemlji da smeta? A on odgovarajući reče mu: Gospodaru! Ostavi je i za ovu godinu, dok okopam oko nje i obaspem gnojem; pa da ostane, ako rodi; ako li ne, poslije ćeš je posjeći.« (Luka 13, 1—9).

Bog je dugotrpan; on čeka grješnika, da se popravi. Ali grješniku treba činiti pokoru, jer mu se inače ne opraštaju grijesi.

§ 31. Isus o prazniku posvećenja

1. **Isus uči o sebi da je pravi Bog.** Kad je bilo posvećenje u Jeruzalemu (mjeseca decembra, kad su u Palestini zimski kišni dani), i Isus hodao u hramu po trijemu Salomonovu, opkoliše ga Židovi i govoriše mu: »Dokle ćeš mučiti duše naše? Ako si ti Krist, reci nam jasno!« Odgovori im Isus: »Govorim vam, pa ne vjerujete. Djela, koja ja tvorim u ime Oca svojega, ona svjedoče za mene. Ja i Otac jedno smo.«

Tada Židovi uzeše kamenje, da ga zaspu. Isus im reče: »Mnoga dobra djela pokazah vam od Oca svojega; za koja od onih djela bacate kamenje na me?« Odgovoriše mu Židovi: »Za dobro djelo ne bacamo kamenje na te, nego za hulu na Boga, što ti, čovjek budući, gradiš se Bogom.« Odgovori im Isus: »Kako vi kažete onomu, kojega je Otac posvetio i poslao na svijet, huliš na Boga! jer sam rekao: Sin sam Božji? Ako ne tvorim djela Oca svojega, nemojte mi vjerovati; ako li tvorim, pa ako meni ne ćete da vjerujete, djelima vjerujte, da poznate i vjerujete, da je Otac u meni i ja u Ocu.«

Tada gledahu da ga uhvate; ali im se izmače iz ruku i otide preko Jordana u Pereju. (Iv. 10, 22—39).

Riječima: »Ja i Otac jedno smo, Sin sam Božji, Otac je u meni i ja u Ocu«, jasno je Isus učio o sebi da je pravi Bog.

2. **Isus iscijeli čovjeka od vodene bolesti.** Kad Isus dođe u subotu u kuću jednoga kneza farizejskoga, da jede hljeb, motrahu

i oni na njega. I gle, bješe pred njim nekakav čovjek, na kojem bješe vodena bolest. I odgovarajući Isus reče zakonoznancima i farizejima govoreći: »Je li slobodno u subotu iscjeljivati?« A oni mučahu. On pak dohvativši ga se iscijeli ga i otpusti. I odgovarajući reče im: »Koji od vas ne bi svojega magarca ili vola, da mu padne u zdenac, odmah izvadio u dan subotnji?« I ne mogoše mu odgovoriti na to.

U nedjelju mogu se raditi težački poslovi, kad to duhovni poglavari iz znatnih razloga dopuste ili kad to velika potreba zahtijeva.

3. **Priča o izbiranju začelja** (poniznost potrebna). A uzvanicima kaza priču, kad opazi, kako izbiraju začelja, i reče im: »Kad te tko pozove na svadbu, ne sjedaj u začelje, da ne bude među uzvanicima njegovim tko poštovaniji od tebe, i da ne bi došao onaj, koji je pozvao tebe i njega, i rekao ti: Podaj mjesto ovomu! I onda bi sa stidom morao sjesti na posljednje mjesto. Nego kad te tko pozove, došavši sjedni na posljednje mjesto, da ti reče, kad dođe onaj, koji te pozva: Prijatelju, pomakni se više! Tada će ti biti čast pred onima, koji sjede s tobom za stolom; jer svaki, koji se podiže, ponizit će se, a koji se ponizuje, podignut će se.« (Luk. 14, 1—11).

4. **Priča o velikoj večeri.** Farizejima kod stola reče Isus i ovu priču: »Čovjek neki zgotovi večeru veliku i pozva mnoge. I kad bi čas večeri, posla slugu svojega kazati uzvanicima, da dođu, jer je već sve gotovo. I počeše se svi zajedno izgovarati. Prvi mu reče: Zaselak kupih, i valja mi ići, da ga vidim; molim te, izgovori me. I drugi reče: Kupih pet jarama volova i idem da ih ogledam; molim te, izgovori me. I drugi reče: Oženih se, i zato ne mogu doći. I vrativši se sluga kaza ovo gospodaru svojemu. Tada se rasrdi domaćin i reče sluzi svojemu: Idi brzo na raskršća i ulice gradske i dovedi ovamo siromahe i slabe, i slijepe i hrome! I reče sluga: Gospodaru! Učinjeno je, kako si zapovjedio, i još ima mjesta. I reče gospodar sluzi: Izidi na putove i među ograde, te natjeraj, neka dođu, da mi se napuni kuća. A kažem vam, da nijedan od onih ljudi, koji su bili pozvani, ne će okusiti večere moje.« (Luk. 14, 16—24).

Večera je kraljevstvo Božje na zemlji (Crkva) i na nebu (vječno blaženstvo). Sluge su proroci, a naposljetku sâm Mesija. Uzvanici su narod izraelski, koji je očekivao Mesiju, zemaljskoga kralja. S razkršća i ulica jesu Samaritanci, a s putova i ograda neznabošci, koji se odazvaše pozivu apostola i dođoše u Crkvu.

§ 32. Priče o izgubljenoj ovci, o dramu i o izgubljenom sinu

1. **Priča o izgubljenoj ovci i dramu.** Kad su se k Isusu približavali carinici i grješnici, da ga čuju, mrmljahu farizeji i književnici govoreći: »Ovaj prima grješnike i jede s njima.« I kaza im priču ovu govoreći: »Koji čovjek od vas imajući sto ovaca i izgubivši jednu od njih ne ostavi devedeset i devet u pustinji i

ide za izgubljenom, dok je ne nađe? I našavši digne je na ramena svoja radujući se; i došavši kući sazove prijatelje i susjede govoreći im: Radujte se sa mnom, jer nađoh svoju ovcu izgubljenu. Kažem vam, da će tako biti radost na nebu za jednoga grješnika, koji čini pokoru, većma negoli za devedeset i devet pravednika, kojima ne treba pokore. — Ili koja žena imajući deset drama, ako izgubi jedan dram, ne zapali svijeće i ne pomete kuće, i ne traži dobro, dok ne nađe? I našavši sazove prijateljice i susjede govoreći: Radujte se sa mnom, jer nađoh izgubljeni dram. Tako, kažem vam, bit će radost pred anđelima Božjim za jednoga grješnika, koji čini pokoru.« (Luk. 15, 1—10).

Sl. 7. Dobri pastir

Jedna i druga priča znači ljubav Božju ka grješnicima, kojom ih zove na pokoru.

2. **Priča o izgubljenom sinu.** »Jedan čovjek imaše dva sina. I reče mlađi od njih ocu: Oče! daj mi dio imanja, što pripada meni. I podijeli im imanje. I potom do nekoliko dana pokupi mlađi sin sve svoje, otiđe u daljnju zemlju i ondje prosu imanje svoje živeći besputno. A kad potroši sve, postade veliki glad u onoj zemlji, i on se nađe u nevolji. I otiđe i pribi se kod jednoga čovjeka one zemlje. I on ga posla u svoj zaselak, da pase svinje. I željaše napuniti trbuh svoj roščićima, što su svinje jele, i nitko mu ih ne davaše.

A došavši k sebi reče: Koliko najamnika u oca mojega imaju hljeba i suviše, a ja ovdje umirem od glada! Ustat ću i idem Ocu svojemu, pa ću mu reći: Oče! sagriješih pred nebom i pred tobom; već nisam dostojan nazvati se sin tvoj; primi me kao jednoga od najamnika svojih. I ustavši otiđe ocu svojemu.

A kad je još podaleko bio, ugleda ga otac njegov, i sažali mu se, i potrčavši zagrli ga i cjeliva. A sin mu reče: Oče! sagriješih pred nebom i pred tobom; već nisam dostojan nazvati se sin tvoj. A otac reče slugama svojim: Brzo iznesite prvu haljinu i obucite ga, podajte mu prsten na ruku i obuću na noge, dovedite tele ugojeno te zakoljite, da jedemo i da se veselimo; jer ovaj moj sin bijaše mrtav i oživje; izgubljen bješe, i nađe se. I stadoše se veseliti.

A sin njegov stariji bijaše u polju, i kad se dolazeći približi kući, ču sviranje i igru, i dozvavši jednoga od slugu zapita: Šta je to? A on mu reče: Brat tvoj dođe, i otac tvoj zakla tele ugojeno, što ga je opet zdrava našao. A on se rasrdi i ne hoćaše da uđe. Tada iziđe otac njegov i stane ga moliti. Nego on odgovarajući

reče ocu svomu: Eto, toliko te godina služim i nikad ne prestupih zapovijesti tvoje, pa meni nisi dao jareta, da bih se proveselio s prijateljima svojim; a kad dođe taj tvoj sin, koji je prosuo imanje svoje, zaklao si mu tele ugojeno. A on reče: Sine! Ti si svagda sa mnom, i sve je moje tvoje; *ali se trebalo razveseliti i obradovati, jer ovaj brat tvoj mrtav bješe i oživje, izgubljen bješe i nađe se.*« (Luk. 15, 11—32).

U ovoj priči pokazuje se veliko *milosrđe* Božje i put, kojim se čovjek udaljuje od Boga, i opet što treba činiti grješniku, da mu se grijesi oproste. Grješnik treba: 1. da ispita svoju savjest; 2. da se pokaje za grijehe; 3. da odluči ne griješiti više; 4. da se ispovjedi i 5. da učini zadovoljštinu (pokoru).

§ 33. Priče o nepravednom upravitelju, o bogatašu i prosjaku Lazaru

1. **Nepravedni upravitelj.** Isus reče učenicima svojim: »Čovjek neki bijaše bogat, koji imaše *upravitelja*; i ovaj bi ozloglašen kod njega, da mu prosipa dobra njegova. I dozvavši ga reče mu: Šta ovo čujem za tebe? *Daj račun, kako si upravljao*; jer više ne možeš biti upravitelj. A upravitelj reče u sebi: Šta ću činiti, kad gospodar moj uzima od mene upravljanje? Kopati ne mogu, prosjačiti stidim se. Znam, šta ću učiniti, da bi me primili u svoje kuće, kad mi se oduzme upravljanje. Dozvavši dakle redom dužnike svojega gospodara, reče prvomu: Koliko si dužan gospodaru mojemu? A on reče: Sto sudova ulja. I reče mu: Uzmi zadužnicu svoju, sjedi brzo te napiši pedeset! Potom reče drugomu: A ti koliko si dužan? On reče: Sto mjerova pšenice. Reče mu: Uzmi pismo svoje i napiši osamdeset! I pohvali gospodar nepravednoga upravitelja, da je pametno učinio; jer su sinovi ovoga vijeka pametniji od sinova svjetlosti u svojem naraštaju. I ja vam kažem: *načinite sebi prijatelje varavim bogatstvom, da vas, kad dođete na kraj, prime u vječne stanove.*« (Luk. 16, 1—9).

Lukavština »sinova ovoga svijeta«, kojom se domišljaju, kako će steći zemaljske stvari, ima biti primjer »sinovima svjetlosti«, kako treba da iznalaze putove, kako će ugoditi Bogu i pribaviti sebi stan u nebu. To treba činiti osobito *dijeleći milostinju* od svojega imutka; jer tko ne će da od svojega bogatstva daje potrebnome, taj se *bogatstvom* svojim *pravo* ne služi; njegovo je bogatstvo *nepravedno*. Takom će se dogoditi, što Isus kaže u daljoj priči.

2. **Priča o bogatašu i o prosjaku Lazaru.** »Čovjek neki *bješe bogat*, koji se oblačio u skerlet i bijelo tanko platno i gostio se svaki dan gospodski. A bijaše jedan *prosjak* po *imenu Lazar*, koji je ležao pred vratima njegovim gnojav i želio, da se nasiti mrvama, koje su padale sa stola bogataševa, a nitko mu ih ne davaše; još i psi dolažahu i lizahu čirove njegove. Dogodi se pak te umrije prosjak, i odnesoše ga anđeli u naručje Abrahamovo. A umrije i bogataš, i zakopa se u paklu. I kad je bio u mukama i podigao oči svoje, ugleda Abrahama izdaleka i Lazara u naručju

njegovu i povikavši reče: Oče Abrahame! Smiluj se na mene i pošalji Lazara, neka umoči u vodu vrh od prsta, da mi rashladi jezik, jer se mučim u ovome plamenu. A Abraham mu reče: Sine! Opomeni se, da si primio dobra svoja u svome životu, i Lazar opet zla; sad se on pak tješi, a ti se mučiš. I svrhu svega toga među nama i vama ima velika propast, da oni, koji bi htjeli odovud prijeći k vama, ne mogu, niti oni otuda ovamo prelaziti. I reče: Molim te dakle, oče, da ga pošalješ kući moga oca; jer imam pet braće, neka im posvjedoči, da ne bi i oni došli u ovo mjesto mukâ. I reče mu Abraham: Imaju Mojsija i proroke, neka njih slušaju! A on reče: Ne, oče Abrahame, nego ako im dođe tko iz mrtvih, činit će pokoru. Ali mu reče: *Ako ne slušaju Mojsija i prorokâ, da tko iz mrtvih ustane, ne će vjerovati.*« (Luk. 16, 19—31).

Priča pokazuje *pravednost* Božju, koja se izvršuje, ako ne potpuno na ovom svijetu, a to svakako na drugom.
Paklene su muke *vječne*; odanle nema izbavljenja.

§ 34. Isus uskrsava Lazara

Lazar, brat Marijin i Martin u Betaniji, razbolio se; i sestre poslaše k Isusu govoreći: »Gospodine! Gle, onaj, koji ti je mio, bolestan je.« Kad je to čuo Isus, reče: »Ova bolest nije na smrt, nego na slavu Božju, da se proslavi sin Božji s nje« Tada osta još dva dana na onom mjestu, gdje je bio (s onu stranu Jordana). Potom reče učenicima svojim: »Lazar, prijatelj naš, zaspa; nego idem, da ga probudim iza sna.« Rekoše mu dakle učenici: »Gospodine! Ako spava, ozdravit će.« A Isus im bješe rekao za smrt njegovu; oni su pak mislili, da govori za spavanje sna. Tada im Isus kaza upravo: »*Lazar je umro*; i radujem se vas radi, što nisam bio ondje, da vjerujete. Nego hajdemo k njemu!«

A kad dođe Isus u Betaniju, *nađe ga, gdje je već četiri dana u grobu*. Kad je Marta čula, da Isus ide, iziđe preda nj, a Marija sjeđaše doma. Onda reče Marta Isusu: »Gospodine! Da si bio ovdje, brat moj ne bi bio umro. Ali i sad znam, što god zaišteš u Boga, da će ti Bog dati.« Reče joj Isus: »Uskrsnut će tvoj brat.« Reče mu Marta: »Znam, da će uskrsnuti o uskrsnuću u posljednji dan.« Reče joj Isus: »*Ja sam uskrsnuće i život*; koji vjeruje u mene, ako i umre, živjet će; i svaki, koji živi i vjeruje u mene, ne će umrijeti nikad. Vjeruješ li to?« Reče mu: »Da, Gospodine, ja vjerovah, da si ti Krist, Sin Boga živoga, koji je došao na ovaj svijet.«

I ovo rekavši otide te zovnu tajno Mariju, sestru svoju, govoreći: »Učitelj je došao i zove te.« A Marija, kako dođe onamo, gdje bješe Isus i vidje ga, pade k nogama njegovim i reče mu: »Gospodine! Da si bio ovdje, ne bi umro brat moj.« Onda Isus, kad vidje, gdje plače i gdje plaču Židovi, koji su došli s njom, i sâm se ožalosti i reče: »Gdje ste ga metnuli?« Reknu mu: »Gospodine, idi i vidi!« I udariše Isusu suze.

Isus dođe na grob; a bijaše pećina (spilja), i kamen ležaše na njoj. Reče Isus: »Uzmite kamen.« Reče mu Marta: »Gospodine! Već smrdi, jer su četiri dana, kako je umro.« Isus joj reče: »Nisam li ti rekao, ako vjeruješ, da ćeš vidjeti slavu Božju?« Uzeše dakle kamen. A Isus podigavši oči gore reče: »Oče! Hvala ti, što si me uslišio. A ja sam znao, da me svagda slušaš; nego rekoh radi naroda, koji ovdje stoji, da vjeruju, da si me ti poslao.« Ovo rekavši iza glasa poviče: »Lazare, iziđi napolje!« I odmah iziđe onaj, što bješe mrtav, obavit platnom po rukama i po nogama, i lice njegovo bješe ubrusom povezano. Isus im (apostolima) reče: »Razdriješite ga i pustite, nek ide!«

Mnogi dakle od Židova, koji su došli k Mariji i Marti i vidjeli, šta učini Isus, vjerovaše u njega.

Kad su to doznali glavari svećenički i farizeji, sabraše skupštinu i govorahu: »Šta da činimo?« Čovjek ovaj čini mnogo čudesa. Ako ga ostavimo tako, svi će vjerovati u nj.« Od toga dakle dana odlučiše da ga ubiju. Zato Isus nije htio javno hoditi među Židovima, nego otiđe u kraj blizu pustinje i ondje boravljaše s učenicima svojim. (Iv. 11, 1—54).

Da ima uskrsnuće tijela, uči nas jedanaesti članak vjere.

§ 35. Deset gubavaca. Priča o farizeju i cariniku

Kad se približio vazam, pođe Isus u Jeruzalem; ali ne upravo, nego unaokolo: Samarijom, Galilejom i Perejom, s onu stranu Jordana. Prešavši rijeku dođe u Jerihon, a odatle u Betaniju i kroz Betfagu u Jeruzalem. Tako je još jednom obišao krajeve, gdje je učio. To je bio posljednji njegov put u sveti grad.

1. **Deset gubavaca.** Kad Isus iđaše u Jeruzalem, prolažaše posred Samarije i Galileje. I kad je ulazio u neko selo, srete ga deset gubavih ljudi, koji su stali izdaleka. I podigoše glas govoreći: »Isuse, učitelju, pomiluj nas!« I vidjevši ih reče: »Idite, pokažite se svećenicima!« I dogodi se, kad iđahu, očistiše se. A jedan od njih vidjevši, da je očišćen, povrati se hvaleći Boga izaglasa, pade ničice pred noge njegove i zahvali mu: i to bješe Samaritanac. A Isus odgovarajući reče: »Zar se ne očistiše desetorica? A devetorica gdje su? Ne nađe se, koji bi se vratio i dao slavu Bogu, nego ovaj tuđin.« I reče mu: »Ustani, idi; vjera tvoja ti pomože!« (Luk. 17, 11—19).

Bogu treba zahvaljivati molitvom.

2. **Priča o farizeju i cariniku** (molitva treba da je ponizna). Nekima, koji se uzdahu u sebe, da su pravednici, i prezirahu druge, reče Isus ovu priču: »Dva čovjeka uđoše u hram, da se mole; jedan farizej, a drugi carinik. Farizej stade i moljaše se u sebi ovako: Bože! Zahvaljujem ti, što nisam kao ostali ljudi: razbojnici, nepravednici, preljubočinci, ili kao i ovaj carinik. Postim dva puta u sedmici; dajem desetinu od svega, što imam. A carinik stajaše izdaleka i nije htio ni očiju podignuti na nebo, nego se udarao u prsi svoje govoreći: Bože! Milostiv budi meni grješniku! Kažem vam: ovaj otiđe opravdan kući svojoj, a ne onaj; jer svaki, koji se podiže, ponizit će se, a koji se ponizuje, podignut će se.« (Luk. 18, 9—14).

§ 36. Isus prijatelj djece. Bogati mladić. Priča o poslenicima u vinogradu

1. **Isus blagosilja djecu.** K Isusu donošahu djecu, da metne ruke na njih i da se pomoli. Učenici pak zabranjivahu im (jer su vidjeli, da je Isus umoran). A Isus im reče: »Pustite djecu, neka dolaze k meni, i ne branite im; jer je takvih kraljevstvo Božje. Zaista vam kažem: koji god ne primi kraljevstva Božjega kao dijete, ne će ući u njega« I grleći ih i mećući na njih ruke blagosiljaše ih. (Mat. 19, 13—15. Mark. 10, 13—16).

Djeca su ugled vjernicima: što rado vjeruju, ponizna su i ne mare za blago i bogatstvo.

2. **Bogati mladić.** Kad je Isus išao dalje putem, pristupi k njemu neki mladić pitajući ga: »Učitelju dobri! Što ću dobra učiniti, da dobijem život vječni?« Isus mu reče: »Ako želiš ući u život, drži zapovijesti.« Reče mu mladić: »Koje?« A Isus mu reče: »Ne ubij; ne čini preljube; ne ukradi; ne svjedoči lažno; poštuj oca i mater svoju, i ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe.« Reče mu mladić: »Sve sam ovo držao od mladosti svoje; šta mi još treba?« Kaže mu Isus: »Ako hoćeš savršen da budeš, idi, prodaj, što imaš i podaj siromasima, i imat ćeš blago na nebu; i hajde idi za mnom!« Kad je to čuo mladić, otiđe žalostan; jer je bio vrlo bogat. A Isus reče učenicima svojim: »Zaisto vam kažem, da će bogataš teško ući u kraljevstvo nebesko! I opet vam kažem: lakše će kamila proći kroz iglene uši nego bogataš ući u kraljevstvo nebesko.« A čuvši to učenici divljahu se vrlo govoreći: »Tko će se dakle spasiti?« Isus pak pogledavši na njih reče im: »Kod ljudi je ovo nemoguće, a kod Boga je sve moguće.«

Dakle je moguće, da se i bogati spase, ali je to teško. Zato je potrebita osobita milost Božja, da bogatstvo ne priječi spasenje čovjekovo.

Tada reče Petar Isusu: »Eto, mi smo ostavili sve i pošli smo za tobom: što će dakle biti nama?« A Isus im reče: »Zaista vam kažem, da ćete i vi, koji ste pošli za mnom, kad Sin čovječji sjedne na prijesto slave svoje, sjesti na dvanaest prijestola i suditi nad dvanaest koljena Izraelovih. I svaki, koji ostavi kuću ili braću ili sestre ili oca ili mater ili sinove ili polja imena mojega radi, primit će sto puta onoliko i dobit će život vječni. Ali mnogi prvi bit će posljednji, a posljednji prvi. (Mat. 19, 16—29).

U riječima, što ih je Isus rekao mladiću i učenicima, nalaze se tri evanđeoska savjeta: dragovoljno siromaštvo, potpuna poslušnost i savršena čistoća.

3. **Priča o poslenicima u vinogradu.** Plaća se nebeska ne daje za to, kako je tko dugo radio, nego koliko je truda i volje uložio. To kaže Isus u ovoj priči: »Kraljevstvo je nebesko kao čovjek domaćin, koji ujutru rano iziđe naimati poslenike u vinograd svoj. A pogodivši se s poslenicima po dinar na dan, posla ih u svoj vinograd. I izišavši oko treće ure (po našem oko 9), vidje druge, gdje stoje na trgu besposleni, i reče im: Idite i vi u moj vinograd, i što bude pravo, dat ću vam. I oni otiđoše. I opet izišavši oko šeste i devete ure, učini tako. A oko jedanaeste izišavši nađe druge, gdje stoje, i reče im: Što stojite ovdje vas dan besposleni? Rekoše mu: Nitko nas ne najmi. Reče im: Idite i vi u moj vinograd! A kad bi uveče, reče gospodar od vinograda svojemu pristavu: Dozovi poslenike i podaj im plaću počevši od posljednjih do prvih. Došavši dakle, koji bjehu došli oko jedanaeste ure, primiše po dinar. A kad dođoše prvi, mišljahu, da će više primiti; a primiše i oni po dinar. I primivši mrmljahu na domaćina govoreći: Ovi posljednji jednu uru radiše, pa ih izjednači s nama, koji smo podnosili tegotu dnevnu i žegu. A on odgovarajući jednomu od njih reče: Prijatelju! Ja tebi ne činim krivo. Nisi li se pogodio sa mnom po dinar? Uzmi svoje pa idi! a ja hoću i ovomu posljednjem da dam kao i tebi. Ili zar ja nisam vlastan činiti što hoću? Zar je oko tvoje zlo, što sam ja dobar? Tako će biti posljednji prvi, a prvi posljednji; jer je mnogo zvanih, a malo izabranih.« (Mat. 20, 1—16).

Gospodar je vinograda Bog, vinograd je kraljevstvo Božje. koje je Bog utemeljio stvorivši svijet. Poslenici su ljudi, ujutro rano pozvani to su Židovi, a poznije pozvani neznabošci. Dinar, plaća za posao, nebesko je blaženstvo. Posleni je dan vrijeme do svršetka svijeta. a za pojedinoga čovjeka njegov vijek. Čovjek s milošću Božjom treba da čini dobra djela, kojima zaslužuje kraljevstvo nebesko.

§ 37. Isus proriče svoju smrt. Slijepac u Jerihonu. Zahej

1. **Isus proriče svoju smrt.** Isus uze dvanaestoricu nasamo i reče im: »Evo idemo gore u Jeruzalem, i sve će se svršiti, što su proroci pisali za Sina čovječjega; jer će ga predati neznabošcima, i narugat će mu se, i bičovat će ga i popljuvat će ga; i pošto ga izbičuju, ubit će ga, i treći dan će uskrsnuti.« I oni ništa od toga ne razumješe, i besjeda ova bješe od njih sakrivena, i ne razumješe, što se kazalo.

Učenici su Isusovi vjerovali, istina, da je on obećani Mesija; ali su se nadali od njega kao i drugi Židovi od Mesije, da će biti silan kralj na zemlji, koji će narod židovski izbaviti od jarma rimskoga i učiniti velikim i slavnim. Zato apostoli i nisu razumjeli Isusa, kad im je govorio, da će biti predan neznabošcima i šiban, popljuvan i ubijen; nego su nasuprot očekivali, da će u njegovu kraljevstvu dobiti velikih časti.

2. **Slijepac u Jerihonu.** A kad se približi k Jerihonu, jedan slijepac sjeđaše kraj puta proseći. A kad je čuo, gdje narod prolazi, zapita, šta je to? A kazaše mu, da Isus Nazarenac prolazi.

I povika govoreći: »Isuse, sine Davidov, pomiluj me!« Oni pak, što iđahu naprijed, prijećahu mu, da šuti. Ali on još više vikaše: »Sine Davidov, pomiluj me!« A Isus stade i zapovjedi, da mu ga dovedu. I kad mu se približi, zapita ga govoreći: »Šta hoćeš, da ti učinim?« A on reče: »Gospodine, da progledam.« Isus mu reče: »Progledaj! Vjera tvoja pomože ti.« I odmah progleda i pođe za njim hvaleći Boga. I sav narod, koji vidje, hvaljaše Boga. (Luk. 18, 31—43).

3. **Zahej.** Ušavši Isus u Jerihon prolažaše kroza nj. I gle, čovjek po imenu Zahej, koji je bio starješina carinički, i bio bogat, iskaše, da vidi Isusa, tko je; i ne mogaše od naroda, jer je bio malena rasta. I potrčavši naprijed pope se na divlju smokvu, da ga vidi; jer mu je onuda trebalo proći. I kad dođe Isus na ono mjesto, pogledavši gore vidje ga i reče mu: »Zaheju! Siđi brzo, jer mi danas valja ostati u tvojoj kući.« I siđe brzo i primi ga radujući se. I svi, kad vidješe, stadoše mrmljati govoreći, da se grješnome čovjeku svratio. A Zahej stade i reče Gospodinu: »Evo, pola imanja, Gospodine, dajem siromasima, i ako sam koga u čem prevario, vraćam onoliko četverostruko.« Reče mu Isus: »Danas dođe spasenje kući ovoj zato, što je i on sin Abrahamov; jer je Sin čovječji došao iskati i spasti, što je izgubljeno.« (Luk. 19, 1—10).

Zahej nam daje primjer, na što ima da se odluči, koji hoće, da mu se oproste grijesi. On treba da zadovoljštinu čini i naknadi učinjenu štetu.

GLAVA TREĆA

MUKA I SMRT ISUSOVA

(Svećenička služba)

I. POSLJEDNJI DANI PRED MUKU ISUSOVU

§ 38. Isusovo pomazanje i svečani ulazak u Jeruzalem

1. **Isusovo pomazanje.** Na šest dana prije pashe (u subotu) dođe Isus u Betaniju, gdje bješe Lazar, koji je umro i koga je Isus podigao iz mrtvih. Ondje mu zgotoviše večeru; i Marta služaše, a Lazar bijaše s njim za stolom. Tada Marija uzevši litru dragocjene masti pomaže noge Isusove i otare kosom svojom noge njegove; i kuća napuni se mirisa od masti. Reče pak jedan od učenika njegovih, Juda Iškariot, koji ga poslije izdade: »Zašto se ova mast ne proda za trista dinara i ne dade siromasima?« A ovo ne reče, što bi se starao za siromahe, nego što je bio kradljivac i imao kesu i nosio, što se metalo u nju. Reče im dakle Isus: »Ostavite je, da to učini za dan pogreba mojega. Jer siromahe svagda imate sa sobom, a mene nemate svagda. Zaista vam kažem: gdje god se uspropovijeda ovo evan-

delje po svem svijetu, kazat će se i to za spomen njezin, što učini ona.« (Iv. 12, 1—9. Isp. Mat. 26, 6—13).

2. **Svečani ulazak Isusov u Jeruzalem.** Sjutradan (u n e d j e l j u) pođe Isus u J e r u z a l e m. Kad se približi k Jeruzalemu i dođe u Betfagu kod gore Maslinske, posla dva učenika govoreći im: »Idite u selo, što je prema vama, i odmah ćete naći magaricu privezanu i magare s njom; odriješite je i dovedite. I ako vam tko reče što, kažite, da ih Gospodin treba; i odmah će ih pustiti.« Učenici otišavši učiniše, kako im zapovjedi Isus. I dovedoše magaricu i magare, metnuše na njih haljine svoje i posadiše ga na njih. A l j u d i m n o g i p r o s t r i j e š e h a l j i n e s v o j e p o p u t u, a drugi rezahu granje od drvétâ i prostirahu po putu. A svijet, koji iđaše pred njim i za njim, vikaše govoreći: »Hosana sinu Davidovu! Blagosloven, koji ide u ime Gospodnje!« (Mat. 21, 1—9).

3. **Isus plače nad Jeruzalemom.** Kad se Isus još više približi Jeruzalemu, ugledavši grad z a p l a k a n a d n j i m govoreći: »Kad bi ti znao, i to u ovaj dan, što je za mir tvoj, a sad je sakriveno od očiju tvojih! Jer će doći dani na tebe, i okružit će te neprijatelji tvoji opkopom i opkolit će te; i obuzet će te odasvud; i o zemlju lupit će tobom i sinovima tvojim, koji su u tebi, i ne će ostaviti u tebi kamena na kamenu, zato što nisi poznao vremena pohoda svojega.« (Luk. 19, 41—44).

4. **Isus u hramu.** I pristupiše k Isusu s l i j e p i i h r o m i u h r a m u, i i s c i j e l i i h. Vidjevši pak glavari svećenički i književnici čudesa, što učini, i d j e c u, g d j e v i č u u h r a m u i g o v o r e: »H o s a n a s i n u D a v i d o v u!« rasrdiše se i rekoše mu: »Čuješ li što ovi govore?« A Isus im odgovori: »Da! Niste li nikad čitali (Psalam 8, 3): Iz usta nejači i djece, što sisaju, načinio si (sebi) hvalu?« i ostavivši ih iziđe napolje iz grada u Betaniju i prenoći ondje. (Mat. 21, 14—17).

§ 39. Priča o kraljevskoj svadbi

Dva dana poslije ulaska u Jeruzalem (u p o n e d j e l j a k i u t o r a k) učaše Isus u hramu. Tada reče glavarima svećeničkim i farizejima ovu priču: »Kraljevstvo je nebesko kao čovjek k r a l j, k o j i n a č i n i s v a d b u s v o j e m u s i n u. I posla svoje sluge, da zovu uzvanike na svadbu, i ne htjedoše doći. Opet posla druge sluge govoreći: Kažite uzvanicima: Evo sam objed svoj ugotovio, junci moji i hranjenici poklani su, i sve je gotovo; dođite na svadbu! A oni ne marivši otidoše jedan u polje svoje a drugi k trgovini svojoj; a ostali uhvatiše sluge njegove i izruživši ih ubiše.

Kadli to ču kralj, razgnjevi se i poslavši vojsku svoju p o g u b i k r v n i k e o n e i g r a d n j i h o v u p a l i. Tada reče slugama svojim: Svadba je, istina, gotova, ali uzvanici ne biše dostojni. I d i t e dakle na raskršća, i koje god nađete, dozovite ih na svadbu. Izišavši sluge njegove na puteve sabraše sve, koje nađoše: zle i dobre; i napuni se svadba gostiju.

Ušavši pak kralj, da vidi goste, ugleda ondje čovjeka neobučena u s v a d b e n o r u h o. I reče mu: Prijatelju! Kako si došao amo nemajući ruha svadbenoga? A on zamuknu. Tada reče kralj slugama: Svežite mu ruke i noge pa ga bacite u tamu najkrajnju; ondje će biti plač i škrgut zubâ; j e r s u m n o g i z v a n i, a l i j e m a l o o d a b r a n i h.« (Mat. 22, 1—14).

Ova je priča gotovo jednaka onoj o velikoj večeri (§ 31). K r a l j je Bog; S i n Isukrst; n e v j e s t a je Crkva, koju je Isukrst utemeljio; na s v a d b i biti znači: biti zajedničar Crkve i njenih milosti i blagoslova ovdje i u vječnosti; s l u g e s p r v a p o s l a n e jesu proroci Staroga zavjeta, a d o c n i j e p o s l a n e Ivan Krstitelj i apostoli; u z v a n i c i, što su zlostavili sluge, jesu glavari židovski i Židovi uopće; v o j s k a je rimska vojska, što je Jeruzalem razvalila, preko milijun Židova ubila, a ostale rasula po svijetu; r a s k r š ć a i p u t o v i jesu zemlje neznabožačke; p r e g l e d a n j e g o s t i j u na svadbi znači sud; s v a d b e n o r u h o milost je posvetna, bez koje nije moguće doći u kraljevstvo nebesko.

§ 40. Židovi hvataju Isusa u riječi. Isus kori svoje protivnike

1. **Porezni novac.** Farizeji su razumjeli, da je priču o kraljevoj svadbi govorio Isus o njima. Zato se razljutiše i otidoše i načiniše vijeće, kako bi uhvatili Isusa u riječi. I poslaše k njemu učenike svoje s herodovcima govoreći: »Učitelju! Znamo, da si istinit i putu Božjemu doista učiš, i ne mariš ni za koga, jer ne gledaš, tko je tko; kaži nam dakle, šta misliš: j e l i s l o b o d n o p o r e z d a t i c e s a r u ili nije?« A razumjevši Isus lukavstvo njihovo reče: »Šta me kušate, licemjeri? Pokažite mi novac porezni!« A oni mu dadoše dinar. I reče im Isus: »Čiji je obraz ovaj i natpis?« Rekoše mu: »Cesarev«. Tada im reče: »P o d a j t e d a k l e c e s a r e v o c e s a r u i B o ž j e B o g u!« (Mat. 22, 15—21).

Pitanje je bilo lukavo smišljeno. Reče li Isus: »Treba dati porez cesaru«, ostavit će ga narod, jer je na taj porez mrzio; kaže li: »Ne treba dati«, uhvatit će ga vlast rimska, što buni narod. Herodovci bili su pristaše rimske, pa bi to javili poglavarstvu.

Dvije su v l a s t i, koje t r e b a s l u š a t i: duhovna i svjetovna (4. zap. Božja).

2. **Najveća zapovijed.** K Isusu pristupiše farizeji, i upita ga jedan od njih, zakonoznanac, kušajući ga: »Učitelju! Koja je zapovijest najveća u zakonu?« Reče im Isus: »Ljubi Gospodina Boga svojega svim srcem svojim i svom dušom svojom i svom misli svojom. Ovo je najveća i prva zapovijed. A druga je ovoj jednaka: Ljubi bližnjega svojega kao samoga sebe. O ovim dvjema zapovijestima visi sav zakon i proroci.«

A kad se sabraše farizeji, upita ih Isus govoreći: »Šta mislite za K r i s t a, č i j i j e s i n?« Rekoše mu: »Davidov«. Reče im: »Kako dakle David njega u duhu naziva G o s p o d i n o m govoreći: R e č e G o s p o d i n G o s p o d i n u m o j e m u: sjedni meni

s desne strane, dok položim neprijatelje tvoje pred podnožje nogama tvojim? Kad dakle David naziva njega Gospodinom, kako mu je sin?« I nitko mu ne mogaše odgovoriti riječi, niti je smio tko od toga dana da ga zapita više. (Mat. 22, 34—46).

Mesija bijaše po tijelu (čovječjoj naravi) sin (potomak) Davidov; ali bijaše zajedno pravi Bog i po naravi Sin Božji. Zato ga i David zove »svojim Gospodinom«.

3. **Isus kori farizeje.** Kad se na sve opomene nisu htjeli da poprave, prekori Isus svoje protivnike i reče književnicima i farizejima: »Gle, ja šaljem k vama proroke i mudrace i književnike, i od njih ćete jedne ubiti i raspeti, i jedne šibati po zbornicama svojim i goniti od grada do grada, da dođe na vas sva krv pravedna, što je prolivena na zemlji, od krvi Abela pravednoga do krvi Zaharije, sina Barahijina, kojega ubiste među hramom i oltarom. Zaista vam kažem, sve će ovo doći na rod ovaj. Jeruzaleme, Jeruzaleme, koji ubijaš proroke i zasipaš kamenjem one, koji su poslani k tebi! Koliko sam puta htio skupiti čeda tvoja, kao što kvočka skuplja piliće svoje pod krila, i ti ne htjede! Eto će vam se ostaviti vaša kuća (grad vaš i hram) pusta; jer vam kažem: »Ne ćete me vidjeti odsada, dok ne rečete: Blagosloven, koji ide u ime Gospodnje!« (Mat. 23, 34—39).

Milosti Božjoj ne smije se čovjek protiviti, nego treba da s njom zajedno radi. Odbijati od sebe spasonosne opomene grijeh je protiv Duha Svetoga.

4. **Prilog udovičin.** Svršivši besedu sjede Isus prema kovčegu za priloge i gledaše, kako ljudstvo meće novce u kovčeg. I mnogi bogati metahu mnogo. A došavši jedna siromašna udovica metnu dva novčića. I dozvavši Isus učenike svoje reče im: »Zaista vam kažem, ova siromašna udovica metnu više od svih, koji su metnuli u kovčeg. Jer su svi metnuli od suviška svojega; a ona od sirotinje svoje metnu sve, što je imala, svu hranu svoju.« (Mark. 12, 41—44).

Bog gleda kod naših djela osobito na dobru nakanu.

Potom otide Isus iz hrama i iz grada Jeruzalema, da bude posljednja dva dana s učenicima nasamo.

§ 41. Isus proriče razor hrama i grada Jeruzalema i svršetak svijeta

1. **Isus proriče razorenje hrama.** Kad je Isus izišao iz hrama, pristupiše k njemu učenici, i reče mu jedan od njih: »Učitelju! Gledaj, kakvo kamenje i kakva građa!« A Isus mu odgovori: »Vidite li sve ovo? Zaista vam kažem, ne će se ostaviti ovdje ni kamen na kamenu, koji se ne će razvaliti.«

2. **Znaci dolaska Kristova.** Kad sjeđaše Isus na gori Maslinskoj, pristupiše k njemu učenici nasamo govoreći: »Kaži nam, kad će to biti? i koji je znak tvojemu dolasku i svršetku svijeta?« I odgovarajući Isus reče im: »Gledajte, da vas tko ne zavede; jer će mnogi doći u ime moje govoreći: Ja sam Krist; i mnoge će zavesti. Čut ćete ratove i glasove o ratovima. Gledajte, da se ne zbunite; jer treba da to bude, ali još nije svršetak. Jer će ustati narod na narod i kraljevstvo na kraljevstvo; i bit će pomori, gladi i potresi po mjestima. A to je sve početak nevoljama. Tada će vas predati na muke i pobit će vas; i svi će narodi omrznuti na vas imena mojega radi. I tada će se mnogi sablazniti i jedan će drugoga izdati, i jedan će na drugoga omrznuti. I što će se bezakonje umnožiti, ohladnjet će ljubav u mnogima; a koji istraje do konca, on će se spasti. I propovijedat će se ovo evanđelje o kraljevstvu Božjem po svem svijetu, i tada će doći svršetak.« (Mat. 24, 1—14).

3. **Opustošenje Jeruzalema.** »Kad Jeruzalem opkoli vojska, onda znajte, da se približilo vrijeme, da opusti. Gnjev će biti velik na ovom narodu. I past će od oštrica mača i odvest će se u ropstvo po svim narodima; i Jeruzalem će gaziti neznabošci.« (Luk. 21, 20—24).

»Kad ugledate mrzost opustošenja, o kojoj govori Danijel, prorok, gdje stoji na svetom mjestu — koji čita neka razumije — tada koji budu u Judeji, neka bježe u gore; i koji bude na krovu, neka ne silazi uzeti što iz svoje kuće; i koji bude u polju, neka se ne vrati natrag, da uzme haljinu svoju. A teško trudnima i dojilicama u one dane! A molite se, da ne bude vaš bijeg u zimu ili u subotu; jer će tada biti nevolja velika, kakva nije bila od postanja svijeta dosada, niti će biti. I da se oni dani ne skrate, ne bi se izbavilo ni jedno tijelo; ali izabranih radi skratit će se oni dani.«

»Tada ako vam tko reče: Evo, ovdje je Krist ili ondje, nemojte vjerovati, jer će ustati lažni kristi i lažni proroci i pokazati znake velike i čudesa tako, da bi prevarili, ako bi bilo moguće, i izabrane. Eto vam kazah naprijed! Ako vam dakle kažu: evo ga u pustinji, nemojte izlaziti; evo ga u sobama, nemojte vjerovati; jer kao što munja izlazi od istoka i pokazuje se do zapada, tako će biti i dolazak Sina čovječjega. Gdje god bude strvina, onamo će se i orlovi kupiti.« (Mat. 24, 15—28).

4. **Strahote sudnoga dana.** »Bit će znaci na suncu, mjesecu i zvijezdama. Sunce će pomrčati, i mjesec ne će dati svjetlosti svoje, i zvijezde će s neba pasti. Na zemlji među narodima bit će tjeskoba poradi silovite huke mora i valova; i ljudi će pogibati od straha i čekanja, što će doći na svu zemlju; jer će se sile nebeske pokrenuti. I tada će se pokazati znak Sina čovječjega na nebu; i tada će proplakati sva plemena na zemlji i ugledat će Sina čovječjega, gdje ide na oblacima nebeskim sa silom velikom i slavom. I poslat će anđele svoje s trubom i s glasom

velikim, i sabrat će izabrane njegove od četiri vjetra, od kraja do kraja nebesa. A od smokve naučite se priči: kad se već njezine grane pomlade i ulistaju, znate, da je blizu ljeto. Tako i vi, kad vidite sve ovo, znajte, da je blizu kod vratâ. Zaista vam kažem: ovaj naraštaj ne će proći, dok se ovo sve ne zbude. Nebo i zemlja proći će, ali riječi moje ne će proći.« (Luk. 21, 25—33. Isp. Mat. 24, 29—35).

§ 42. Priča o deset djevica i o talentima. Posljednji sud

1. **Priča o deset djevica.** »Za dan onaj i čas (svršetak svijeta) ne zna nitko, ni anđeli nebeski, nego samo Otac. Zato budite pripravni. — Tada će biti kraljevstvo nebesko kao deset djevica, koje uzevši svjetiljke svoje izidoše na susret ženiku i nevjesti. A pet od njih bijahu lude, a pet mudre. Ali pet ludih uzevši svjetiljke svoje, ne uzeše sa sobom ulja; mudre pak uzeše ulja u svojim sudovima sa svjetiljkama. A budući da ženik odocni, zadrijemaše sve i pospaše. A u ponoći stade vika: Eto ženika, gdje ide, izidite mu u susret. Tada ustaše sve djevice one i ukrasiše svoje svjetiljke A lude rekoše mudrima: Dajte nam od ulja svojega, jer naše svjetiljke hoće da se ugase. Odgovoriše mudre govoreći: Da ne bi nestalo nama i vama, bolje je idite trgovcima i kupite sebi! A kad otiđoše kupiti, dođe ženik; i koje bijahu gotove, uđoše s njim na svadbu, i zatvoriše se vrata. Poslije pak dođoše i one druge djevice govoreći: Gospodaru, gospodaru, otvori nam! A on odgovarajući reče im: Zaista vam kažem, ne poznajem vas. Budni dakle budite, jer ne znate dana ni časa.« (Mat. 24, 36. 25, 1—13).

Ženik je Krist, nevjesta je Crkva. Djevice su duše vjernika. Svjetiljke znače vjeru, ulje dobra djela. Tko vjeruje i čini dobra djela, doći će u kraljevstvo nebesko; jer vjera sama bez dobrih djela ne spasava.

2. **Priča o predanim talentima.** »Čovjek polazeći na put dozva svoje sluge i predade im blago svoje. I jednomu dade pet talenata, a drugome dva, a trećemu jedan: svakomu prema njegovoj moći, i otide odmah. A onaj, što primi pet talenata, otide te radi s njima i dobi još pet. Tako i onaj, što primi dva, dobi i on još dva. A koji primi jedan, otide te ga zakopa u zemlju i sakri novac gospodara svojega. Po dugom pak vremenu dođe gospodar tih sluga i napravi račun s njima. I pristupivši onaj, koji je primio pet talenata, donese još pet talenata govoreći: Gospodaru! Predao si mi pet talenata, evo još sam pet dobio s njima. Reče mu gospodar njegov: Dobro, slugo dobri i vjerni! Budući da si bio u malom vjeran, nad mnogim ću te postaviti; uđi u veselje gospodara svojega! A pristupivši i onaj, koji je primio dva talenta, reče: Gospodaru! Predao si mi dva talenta; evo još sam dva dobio. Reče mu gospodar njegov: Dobro, slugo dobri i vjerni! budući da si bio u malom vjeran, nad mnogim ću te postaviti; uđi u veselje gospodara svojega! A pristupivši i onaj, što je primio jedan talenat, reče: Gospodaru! Znam, da si tvrd čovjek, žanješ, gdje nisi sijao, i kupiš, gdje nisi vijao; pa bojeći se otidoh i sakrih talenat tvoj u zemlju. Evo ti što je tvoje! Gospodar pak njegov odgovarajući reče mu: Slugo zli i lijeni! Znao si, da žanjem, gdje nisam sijao, i kupim, gdje nisam vijao; trebalo je dakle novac moj da daš mjenjačima, a ja došavši uzeo bih dakako svoje s dobitkom. Uzmite dakle od njega talenat i dajte onomu, koji ima deset talenata! Jer svakomu, koji ima, dat će se, i obilovat će; a od onoga, koji nema, i ono, što se čini, da ima, uzet će se. I nekorisnoga slugu bacite u tamu najkrajnju; ondje će biti plač i škrgut zubâ.« (Mat. 25, 14—30).

Čovjek, što ide na put, znači Krista, koji je otišao na nebo i opet će doći, da sudi. Sluge su vjernici; predani su talenti milosti, koje Bog različito dijeli, i kako je tko vjerno s njima radio, tako će dobiti veću ili manju slavu u nebu.

3. **Posljednji sud.** »Kad dođe Sin čovječji u svojoj slavi i svi anđeli s njim, onda će sjesti na prijestolje slave svoje, i sabrat će se pred njim svi narodi, i razlučit će ih između sebe kao pastir što razlučuje ovce od jaraca. I postavit će ovce s desne strane sebe, a jarce s lijeve.

Tad će reći kralj onima, što će mu biti s desne: Hodite, blagosloveni Oca mojega, primite kraljevstvo, koje vam je pripravljeno od postanka svijeta. Jer ogladnjeh, i dadoste mi jesti; ožednjeh, i dadoste mi piti; gost bijah, i primiste me; gô, i odjenuste me; bolestan, i obiđoste me; u tamnici bijah, i dođoste k meni! Tada će mu odgovoriti pravednici govoreći: Gospodine! Kad te vidjesmo gladna i nahranismo te? Žedna i dadosmo ti napitka? A kad te vidjesmo gosta i primismo te? Ili gola i odjenusmo te? Ili kada te vidjesmo bolesna ili u tamnici i dođosmo k tebi? I odgovarajući kralj reći će im: Zaista vam kažem, kad učiniste jednomu od ove moje najmanje braće, meni učiniste.

Tada će reći i onima, što će biti s lijeve strane: Idite od mene, prokleti, u oganj vječni, koji je pripravljen đavolu i anđelima njegovim. Jer ogladnjeh, i ne dadoste mi jesti; ožednjeh i ne dadoste mi napitka; gost bijah, i ne primiste me; gô, i ne odjenuste me; bolestan i u tamnici, i ne obiđoste me. Tada će mu i ovi odgovoriti govoreći: Gospodine! Kada te vidjesmo gladna i žedna, ili gosta ili gola, ili bolesna ili u tamnici, i ne poslužismo te? Tada će im odgovoriti govoreći: Zaista vam kažem, kad ne učiniste jednome od najmanjih ovih, ni meni ne učiniste. I ovi će otići u muku vječnu, a pravednici u život vječni.« (Mat. 25, 41—46).

II. MUKA I SMRT ISUSOVA

§ 43. Posljednja večera

1. **Izdaja Judina.** Dva dana pred pashu (u srijedu) reče Isus učenicima svojim: »Znate, da će do dva dana biti pasha i Sina čovječjega predat će, da se razapne.« Tada se skupiše glavari svećenički i starješine narodne u dvor velikoga svećenika Kaife. I svjetovaše se, kako bi Isusa iz prijevare uhvatili i ubili. A govorahu: »Ne o prazniku, da se ne bi narod pobunio.«

Tada uđe sotona u Judu, koji se zove Iškariot, jednoga od dvanaestorice, i on dođe k njima i reče: »Šta ćete mi dati, da vam ga izdam?« A oni mu odrediše trideset srebrnika.[1] I odonda tražaše zgodu, da izda Isusa.

2. **Pasha.** U prvi dan prijesnih hljebova (u četvrtak), kad su klali pashu, rekoše Isusu njegovi učenici: »Kamo ćeš, da idemo i zgotovimo ti pashu[2] (vazmeno janje), da jedeš?« I posla dvojicu od učenika svojih (Petra i Ivana) i reče im: »Idite u grad i srest će vas čovjek, koji nosi vodu u krčagu; idite za njim, i gdje uđe, kažite gospodaru one kuće: Učitelj veli: Gdje mi je gostinska soba, gdje ću jesti pashu s učenicima svojim? I on će vam pokazati veliku sobu prostrtu, i ondje zgotovite.« I otiđoše učenici njegovi, dođoše u grad i nađoše, kao što im je kazao, i ugotoviše pashu. I kad dođe čas, sjede Isus za sto i dvanaest apostola s njim. I reče im: »Vrlo sam želio, da ovu pashu jedem s vama, prije nego muku podnesem. Jer vam kažem, odsele ne ću jesti, dok se ne svrši u kraljevstvu Božjem.« (Mat. 26, 1—20. Mark. 14, 12—17. Luk. 22, 2—18. Iv. 13, 1—3).

3. **Pranje nogu.** Po večeri, t. j. pošto su blagovali janje vazmeno, Isus ustane od večere, skine haljine svoje i uzevši ubrus zapreže se. Potom uspe vodu u umivaonicu i počne prati noge učenicima i otirati ubrusom, kojim je bio zapregnut. Dođe k Simonu Petru. I reče mu Petar: »Gospodine! zar ti meni da pereš noge?« Odgovori mu Isus: »Šta ja činim, ti ne znaš sada, ali ćeš znati poslije.« Reče mu Petar: »Ne ćeš mi prati nogu nikad!« Odgovori mu Isus: »Ako te ne operem, ne ćeš imati dijela sa mnom!« Reče mu Petar: »Gospodine! ne samo noge moje nego i ruke i glavu.« Reče mu Isus: »Tko je opran, njemu ne treba do samo noge oprati, nego je čist sav. I vi ste čisti, ali ne svi.« Jer znadijaše, tko je izdajnik njegov; zato reče: niste svi čisti. A kad im opra noge, uze haljine svoje i sjedavši opet za sto

[1] Srebrnik (šekel) bijaše židovski novac. Trideset srebrnika platio bi, tko bi ubio tuđega roba.

[2] Pasha svetkovala se 15. dana mjeseca Nisana (u proljeće) tako, da se nije smio sedam dana jesti kvasan hljeb, zato se zvao praznik prijesnih (beskvasnih) hljebova. Dan prije (14. Nisana) zvao se priprava (paraskeva). One godine, kad je Isus razapet, bila je priprava u petak, koji se počinjao po židovskom brojenju od četvrtka navečer.

reče im: »Znate li, što sam vam učinio? Vi zovete mene učiteljem i Gospodinom i pravo velite, jer jesam. Kad sam dakle ja, Gospodin i Učitelj, oprao noge vama, i vi ste dužni jedan drugome prati noge. Jer sam vam dao primjer, kao što ja učinih vama, tako da i vi činite.« (Iv. 13, 4—15).

4. **Ustanova presv. Euharistije.** Zatim Isus hoteći da ugotovi onaj hljeb, o kojem je rekao: »Koji jede od ovoga hljeba, živjet će uvijek i hljeb, koji ću ja dati, tijelo je moje.« (§ 21.), uze hljeb, dade hvalu, prelomi i dade učenicima govoreći: »Uzmite i jedite, jer ovo je tijelo moje, koje se daje za vas.« I uzevši čašu zahvali i dade im govoreći: »Pijte iz nje svi; jer je ovo krv moja, krv novoga zavjeta, koja će se proliti za mnoge na otpuštenje grijehâ. To činite na moj spomen.« (Mat. 26, 26—28. Mark. 14, 22—24. Luk. 22, 19—20).

Tako je Isus načinio presveti oltarski sakramenat, da bude čista, neprestana žrtva Novoga zavjeta; dao je svoje pravo tijelo svojim vjernicima za hranu i postavio je apostole za svećenike, da oni i njihovi nasljednici pretvaraju kruh i vino u tijelo i krv njegovu.

§ 44. Isus se oprašta s učenicima

1. **Prokazivanje izdajnika.** Tada se Isus smuti u duhu i posvjedoči i reče: »Zaista, zaista vam kažem: jedan između vas izdat će me.« Onda se učenici zgledahu među sobom ne znajući, za koga govori. A jedan od učenika njegovih (Ivan), kojega je Isus ljubio, ležaše za stolom na krilu Isusovu. Namigne dakle na njega Simon Petar, i on reče: »Gospodine! Tko je to?« Isus odgovori: »Onaj je, komu ja umočen zalogaj dam.« I umočivši zalogaj dade Judi, sinu Simona Iškariota. I po zalogaju uđe u njega sotona. I reče mu Isus: »Šta činiš, čini brže.« A ovo ne razumije nitko od onih, što su bili za stolom, zašto mu je rekao. Neki mišljahu, budući da je u Jude bila kesa, da mu je Isus rekao, neka kupi, što im treba za praznik, ili neka da što siromasima. A on uzevši zalogaj iziđe odmah. Bijaše pak noć. Kad on iziđe, reče Isus: »Sad se proslavio Sin čovječji, i Bog se proslavio u njemu (u njegovoj smrti).« (Iv. 13, 31. Isp. Mat. 26, 21—25. Mark. 14, 18—21. Luk. 22,21—23).

2. **Isus proriče, da će ga Petar zatajiti.** »Sinci! Još sam malo s vama. Kuda ja idem, vi ne možete doći.«

Reče mu Simon Petar: »Gospodine! Kuda ideš?« Odgovori mu Isus: »Kuda ja idem, ne možeš sad ići za mnom; ali ćeš poslije ići.« Reče mu Petar: »Zašto ne mogu sad ići za tobom? Dušu ću svoju položiti za te.« Odgovori mu Isus: »Dušu ćeš svoju položiti za me? Simone! Simone! Evo, zaiskao je sotona, da vas rešeta kao pšenicu; a ja sam molio za te, da ne ponestane vjere tvoje; i ti kad se obratiš, utvrđuj braću svoju.« Reče mu Petar: »Gospodine, s tobom gotov sam i u tamnicu i u smrt ići.« Odgovori mu Isus: »Zaista, zaista ti kažem: ne će pijetao za-

pjevati, dok me se tri puta ne odrečeš.« (Iv. 13, 36—38. Luk. 22, 31—34. Mat. 26, 31—35. Mark. 14, 27—31).

3. **Nebeski stanovi.** »Neka se ne žalosti srce vaše! U kući Oca mojega mnogi su stanovi, pa idem, da vam pripravim mjesto. Ja sam put i istina i život. Nitko ne dolazi k Ocu, do kroz mene. Koji vidi mene, vidi i Oca, jer ja sam u Ocu i Otac je u meni.« (Iv. 14, 1—13.).

4. **Čokot i loze.** »Ja sam pravi čokot (trs). Kao što loza ne može roda roditi sama od sebe, ako ne ostane na čokotu, tako i vi, ako u meni ne ostanete. Ja sam čokot, vi loze; koji ostane u meni i ja u njemu, on rada mnogi rod; jer bez mene ne možete ništa činiti.« (Iv. 15, 1—8.).

Pričom se ovom kaže, kako je milost Božja za svako dobro djelo potrebita.

5. **Svjedočanstvo za Krista.** »Kad dođe Utješitelj, kojega ću vam poslati od Oca, Duh istine, koji od Oca izlazi, on će svjedočiti za mene. I vi ćete svjedočiti, jer ste od početka sa mnom. Ovo vam kazah, da se ne sablaznite. Izgonit će vas iz zbornica; pače dolazi čas, kad će svaki, koji vas ubije, misliti, da Bogu službu čini. I ovo će vam činiti, jer ne poznaju Oca ni mene. Nego ovo vam kazah, kad dođe čas, da se opomenete ovoga, da vam ja kazah.« (Iv. 15, 26—16, 4.).

6. **Nauka Duha Svetoga.** »Idem k onomu, koji me posla; i nitko me od vas ne pita: kamo ideš? Nego što vam ovo kazah, žalosti se napuni srce vaše. Ali ja vam istinu kažem: Bolje je za vas, da ja idem; jer ako ne otidem, Utješitelj ne će doći k vama; ako li otidem, poslat ću ga k vama. I kad on dođe, pokarat će svijet za grijeh i za pravdu i za sud; za grijeh naime, što ne vjerovaše u mene; a za pravdu, što idem k Ocu i više me ne ćete vidjeti; a za sud, što je knez ovoga svijeta već osuđen. Još vam imam mnogo kazati, ali sad ne možete nositi. A kad dođe on, Duh istine, učit će vas svu istinu; jer ne će od sebe govoriti, nego što čuje, govorit će i što će biti unapredak, javit će vam. On će me proslaviti, jer će od mojega uzeti i javit će vam.« (Iv. 16, 5—14).

Duh Sveti izlazi od Oca i od Sina, jer ga Sin šalje, i jer Duh Sveti od Sina uzima (božansku narav, potom i sveznanje). — **Duh će sveti svijetu dokazati:** a) da je grijeh, što ne vjeruju u Krista, b) da je Krist Pravednik, c) da je Krist nadvladao sotonu.

7. **Žalost apostola.** »Malo i više me ne ćete vidjeti; i opet malo, pa ćete me vidjeti; jer idem k Ocu.« Rekoše dakle neki od učenika njegovih među sobom: »Šta je to, što nam kaže: malo, i ne ćete me vidjeti; i opet malo, pa ćete me vidjeti; i: idem k Ocu? Govorahu dakle: »Šta je to, što kaže: malo? Ne znamo, što govori.« A Isus razumije, da su ga htjeli pitati, pa im reče: »Zato pitate među sobom, što rekoh: malo, i ne ćete me vidjeti; i opet malo, pa ćete me vidjeti. Zaista, zaista vam kažem, da ćete vi plakati i jaukati, a svijet će se radovati; i vi ćete se žalostiti, ali će se vaša žalost okrenuti na radost. Vi sad imate — istina — žalost, ali ću vas opet vidjeti, i radovat će se srce vaše, i radosti vaše ne će nitko uzeti od vas.« (Iv. 16, 5—14.).

Nevolje trpe pravednici, da zasluže što veću plaću u nebu.

8. **Povratak k Ocu.** »Zaista, zaista vam kažem, ako što uzištete od Oca u ime moje, dat će vam. Dosada ne iskaste ništa u ime moje; ištite i primit ćete, da radost vaša bude potpuna. Ovo vam govorih u pričama. Dolazi čas, kad vam više ne ću govoriti u pričama, nego ću vam očito za Oca javiti. U onaj ćete dan u ime moje zaiskati; i ne velim vam, da ću ja moliti Oca za vas; jer sâm Otac ljubi vas, jer vi mene ljubljaste i vjerovaste, da ja od Boga izidoh. Izidoh od Oca i dođoh na svijet; opet ostavljam svijet i idem k Ocu.« Rekoše mu učenici njegovi: »Eto, sad očito govoriš i priče nikakve ne kažeš. Sad znamo, da sve znaš, i ne treba ti, da te tko pita; po tome vjerujemo, da si od Boga izišao.« (Iv. 16, 23—30.).

9. **Molitva Isusa, velikoga Svećenika.** Potom podiže Isus oči svoje na nebo i reče: »Oče! Dođe čas, proslavi sina svojega, da sin tvoj proslavi tebe, kao što si mu dao vlast nad svakim tijelom, da svima, koje si mu dao, dade život vječni. A ovo je život vječni: da poznaju tebe, jedinoga Boga istinoga, i koga si poslao, Isusa Krista. Ja tebe proslavih na zemlji; posao svrših, koji si mi dao da činim. I sad proslavi ti mene, Oče, u tebe samoga slavom, koju sam imao u tebe, prije nego svijet postade.

Oče sveti! Sačuvaj u ime moje one, koje si mi dao, da budu jedno kao i mi. **Posveti** ih u istini. Riječ je tvoja istina. Ne molim pak samo za njih, nego i za one, koji uzvjeruju u me po riječi njihovoj, da svi **jedno** budu kao ti, Oče, u meni i ja u tebi, da i oni u nama jedno budu, da vjeruje svijet, da si me ti poslao.« (Iv. 17, 1—26).

Na svijetu smo da Boga spoznamo. — Crkva se Kristova pozna po tom, što je jedna i sveta.

§ 45. Isus na gori Maslinskoj u smrtnoj muci Isus uhvaćen

1. **Isus na Maslinskoj gori.** Otpjevavši hvalu iziđe Isus s učenicima svojim preko potoka Cedrona na goru Maslinsku u zaselak, koji se zove Getsemani, i reče učenicima svojim: »Sjedite ovdje, dok se pomolim.« I uze sa sobom Petra, Jakoba i Ivana i poče se plašiti i zgražati. I reče: »Žalosna je duša moja do smrti; počekajte ovdje i bdijte.« I otišavši malo pade na zemlju i moljaše se: »Oče! Sve je moguće tebi; odnesi čašu ovu od mene; ali ne što ja hoću, nego što ti hoćeš«. I došavši k učenicima svojim nađe ih, gdje spavaju, i reče Petru: »Zar niste mogli jedan čas probdjeti sa mnom? Bdijte i molite se, da ne padnete u napast. Duh je — istina — bodar, ali je tijelo slabo.« Opet po drugi put otide i pomoli se govoreći: »Oče moj! Ako me ne može ova čaša mimoići, da je ne pijem, neka bude volja tvoja.« I došavši nađe ih opet, gdje spavaju, jer su im bile oči otežale. I ostavivši ih otiđe po treći put te se pomoli govoreći one iste riječi.

2. **Isus se znoji krvavim znojem.** I budući u smrtnoj muci duže se moljaše. I znoj njegov bi kao kaplje

krvi, što teče na zemlju. Tada mu se javi anđeo s neba i okrijepi ga. I ustavši od molitve dođe k učenicima svojim i nađe ih, gdje spavaju od žalosti, i reče im: »Spavajte samo i počivajte! Dosta je, dođe čas! Evo predat će se Sin čovječji u ruke grješnicima. Ustanite, idemo! Evo, izdajnik se moj približi.«

3. **Isus uhvaćen.** Dok je Isus tako govorio, gle, dođe Juda, jedan od dvanaestorice, koji je znao ono mjesto na gori Maslinskoj, gdje se Isus često skupljao s učenicima svojim, i s njim četa velika s mačevima i s batinama od glavara svećeničkih i starješina narodnih. A izdajnik njegov bješe im dao znak govoreći: »Koga ja cjelivam, onaj je, držite ga i vodite oprezno!« I odmah pristupivši k Isusu reče: »Zdravo, učitelju!« I cjeliva ga. A Isus mu reče: »Prijatelju, šta si došao? Juda, cjelovom Sina čovječjega izdaješ?«

Tada Isus znajući sve, što će biti od njega, izađe pred četu i reče: »Koga tražite?« Odgovoriše mu: »Isusa Nazarenca.« Isus im reče: »Ja sam.« A s njima stajaše i Juda, koji ga je izdao. A kad reče: »Ja sam«, uzmakoše natrag i padoše na zemlju. Onda ih opet zapita Isus: »Koga tražite?« A oni rekoše: »Isusa Nazarenca.« Isus im odgovori: »Kazah vam, da sam ja. Ako dakle mene tražite, ostavite ove neka idu.« I oni metnuše ruke svoje na nj i uhvatiše ga.

A Simon Petar imaše mač, pa ga izvadi i udari slugu poglavara svećeničkoga i odsiječe mu desno uho. A sluzi bješe ime Malko. Onda reče Isus Petru: »Zadjeni mač svoj u korice; ili misliš, da ja ne mogu umoliti Oca svojega, pa će mi poslati sada više od dvanaest četa anđelâ? Čašu, koju mi dade Otac, zar da je ne pijem?« I dohvativši se uha slugina iscijeli ga. Tada ga učenici svi ostaviše i pobjegoše. A vojvoda i momci židovski uhvatiše Isusa i svezaše ga. (Mat. 26, 36—57. Mark. 14, 26—50. Luk. 22, 39—54. Iv. 18, 1—12).

§ 46. Isus na sudu pred židovskim vijećem

1. **Isus pred Anom i Kaifom.** Isusa svezana odvedoše najprije Ani, jer je bio tast Kaifi, koji bješe veliki svećenik one godine.

Ana pitaše Isusa za učenike njegove i za njegovu nauku. Isus mu odgovori: »Ja govorih javno svijetu; ja svagda učih u zbornici i u hramu, gdje se svi Židovi skupljaju. Pitaj one, koji su me slušali, evo, ovi znadu, šta sam im govorio.« A kad on ovo reče, jedan od momaka, koji su stajali ondje, udari Isusa po obrazu i reče: »Tako li odgovaraš poglavaru svećeničkomu?« Isus mu odgovori: »Ako zlo rekoh, dokaži, što je zlo; ako li dobro, zašto me biješ?«

2. **Prva osuda Isusova.** Ana posla Isusa svezana Kaifi, gdje su se književnici i starješine sabrali. Veliki svećenici i sav zbor tražahu na Isusa svjedočanstvo, da ga ubiju; i ne nađoše. Jer su mnogi svjedočili lažno na njega, i svjedočanstva nisu bila jednaka. I jedni ustavši svjedočahu na njega lažno govoreći:

»Mi smo čuli, gdje on govori: Ja ću razvaliti ovaj hram, koji je rukama načinjen.« I svjedočanstvo njihovo ne bijaše jednako. I ustavši veliki svećenik na sredinu zapita Isusa: »Zar ništa ne odgovaraš na to, što ti ovi predbacuju?« A on mučaše i ništa ne odgovaraše. Opet veliki svećenik zapita i reče: »Zaklinjem te živim Bogom, da nam kažeš, jesi li ti Krist, sin Boga blagoslovenoga?« A Isus mu reče: »Ja jesam; i vidjet ćete Sina čovječjega, gdje sjedi s desne strane sile Božje i ide na oblacima nebeskim.« A veliki svećenik razdrije haljine svoje i reče: »Šta nam trebaju više svjedoci? Čuste hulu na Boga; šta mislite?« I oni svi rekoše: »Zaslužio je smrt.«

Tako je Isus i na sudu posvjedočio, da je Sin Božji, i zato je podnio smrt.

3. **Odricanje Petrovo.** Dok su Isusa ispitivali, Petar dođe za Isusom i sjeđaše vani u dvoru sa slugama i grijaše se kod ognja, da vidi svršetak. I pristupi k njemu sluškinja, vratarica, govoreći: »I ti si bio s Isusom Galilejcem?« A on se odreče pred svima govoreći: »Ne znam, šta govoriš.« A kad iziđe k vratima, ugleda ga druga sluškinja i reče onima, što su bili ondje: »I ovaj bješe s Isusom Nazarencem.« I opet odreče se sa zakletvom: »Ne znam toga čovjeka.« A malo potom pristupiše oni, što su stajali i rekoše Petru: »Uistinu i ti si od njih, jer te i govor izdaje.« Tada se poče kleti i preklinjati, da ne zna toga čovjeka. I odmah zapjeva pijetao. I obazrevši se Gospodin pogleda na Petra. I Petar se opomenu riječi Gospodnje, kako mu reče: Prije nego pijetao zapjeva, tri puta ćeš me se odreći. I izišavši napolje plakao je gorko.

Kajanje Petrovo bilo je savršeno.

4. **Zlostava i druga osuda Isusova.** Oni pak ljudi, koji su poslije osude držali (noću čuvali) Isusa, rugahu mu se, pljuvahu mu u lice i udarahu ga pesnicama, jedni pokrivši ga davahu mu ćuške po licu govoreći: »Proreci, tko te udari?« I druge mnoge hule govorahu na nj.

I kad bi ujutru (u petak), sabraše se starješine narodne i poglavari svećenički i književnici[1] i odvedoše Isusa u svoje vijeće govoreći: »Jesi li Krist, kaži nam!« A on im reče: »Ako vam i kažem, ne ćete vjerovati, niti ćete me pustiti. Ali odsele će Sin čovječji sjedjeti s desne strane sile Božje.« Svi pak rekoše: »Ti li si dakle Sin Božji?« On reče: »Vi kažete (= da), ja jesam!« A oni rekoše: »Što još trebamo svjedočanstvo? jer sami čusmo iz usta njegovih.« I ustavši njih sve mnoštvo odvedoše ga svezana k upravitelju Ponciju Pilatu.[2]

---

[1] Po uredbama vijeća nije vrijedila osuda izrečena po noći.
[2] Da se smrtna osuda izvrši, na to je trebalo da privoli rimska vlast.

5. **Očajanje Judino.** Tada vidjevši Juda, izdajnik, da su Isusa osudili, raskaja se i povrati trideset srebrnika glavarima svećeničkim i starješinama govoreći: »Sagriješih, što sam izdao krv pravu.« A oni rekoše: »Šta mi marimo za to? Ti vidi!« I bacivši Juda srebrnike u hramu, iziđe i otiđe te se objesi. A glavari svećenički uzevši srebrnike rekoše: »Ne valja ih metnuti među blago od hrama, jer je krvarina.« Nego se dogovoriše te kupiše za njih lončarevu njivu za groblje strancima. Od toga se i prozva ona njiva krvna njiva. (Mat. 26, 57—27, 10. Mark. 14, 53—15, 1. Luk. 22, 54—24, 1. Iv. 18, 13—28).

Judino kajanje nije bilo pravo; to je bilo očajanje; misao da mu se grijeh ne će oprostiti (drugi grijeh protiv Duha Svetoga).

§ 47. Isus pred Poncijem Pilatom i pred Herodom

1. **Isus pred Pilatom.** Židovi dovedavši ujutru (u petak) Isusa k upravitelju Ponciju Pilatu ne uđoše u sudnicu, da se ne bi opoganili. Onda Pilat iziđe k njima napolje i reče: »Kakvu tužbu iznosite na ovoga čovjeka?« Odgovoriše mu: »Kad on ne bi bio zločinac, ne bismo ga predali tebi.« A Pilat im reče: »Uzmite ga vi i po zakonu svojem sudite mu.« A Židovi mu rekoše: »Mi ne smijemo nikoga pogubiti.« I počeše ga tužiti govoreći: »Ovoga nađosmo, gdje buni narod naš, zabranjuje davati cesaru danak i govori, da je on Krist kralj.« Onda uđe Pilat opet u sudnicu, dozva Isusa i reče mu: »Ti si kralj židovski?« Isus mu odgovori: »Kraljevstvo moje nije od ovoga svijeta.« Onda mu reče Pilat: »Dakle ti si kralj?« Isus odgovori: »Ti kažeš (= da), ja sam kralj. Ja sam zato rođen, i zato sam došao na svijet, da svjedočim istinu.« Reče mu Pilat: »Šta je istina?« I ovo rekavši iziđe opet k Židovima i reče im: »Nikakve krivice ne nalazim na ovom čovjeku.« Tada opet tužahu Isusa glavari svećenički i starješine, a on ništa ne odgovori. Onda mu reče Pilat: »Ne čuješ li, šta na tebe svjedoče?« I ne odgovori mu ni na jednu riječ, tako da se upravitelj divio vrlo. A oni navaljivahu govoreći: »On buni ljude učeći po svoj Židovskoj počevši od Galileje dovde.«

2. **Isus pred Herodom.** Pilat čuvši za Galileju zapita, je li Isus Galilejac? I razumjevši, da je iz područja Herodova, posla ga k Herodu (Antipi), koji je također bio u Jeruzalemu onih dana. A Herod vidjevši Isusa bi mu vrlo drago; jer ga je odavna želio vidjeti, zato što je mnogo čuo za njega i nadao se, da će znak (čudo) kakav vidjeti od njega. I pita ga mnogo koje za što; ali on mu ništa ne odgovori. A glavari svećenički i književnici stajahu i jednako ga tužahu. Herod pak osramoti ga sa svojim vojnicima i naruga mu se obukavši mu bijelu haljinu[1] i posla ga natrag Pilatu. I u taj se dan sprijateljiše Pilat i Herod; jer su prije bili neprijatelji među sobom. (Mat. 27, 11—14. Mark. 15, 2—5. Luk. 23, 2—12. Iv. 18, 28—38).

[1] Kako su nosili kraljevi.

§ 48. Isus prezren, šiban, trnjem vjenčan i na smrt predan

1. **Židovi ištu Barabu.** Pilat sazvavši glavare svećeničke i knezove i narod, reče im: »Dovedoste mi ovoga čovjeka, kao da buni narod, i eto ja sam ga pred vama ispitao i ne nađoh u njemu ni jedne krivice, što vi na njega govorite, a ni Herod; jer sam vas poslao k njemu.« I kad je sjedio u sudu, poruči mu žena njegova: »Nemoj se ti ništa miješati u stvar toga pravednika, jer sam danas u snu mnogo postradala njega radi.«

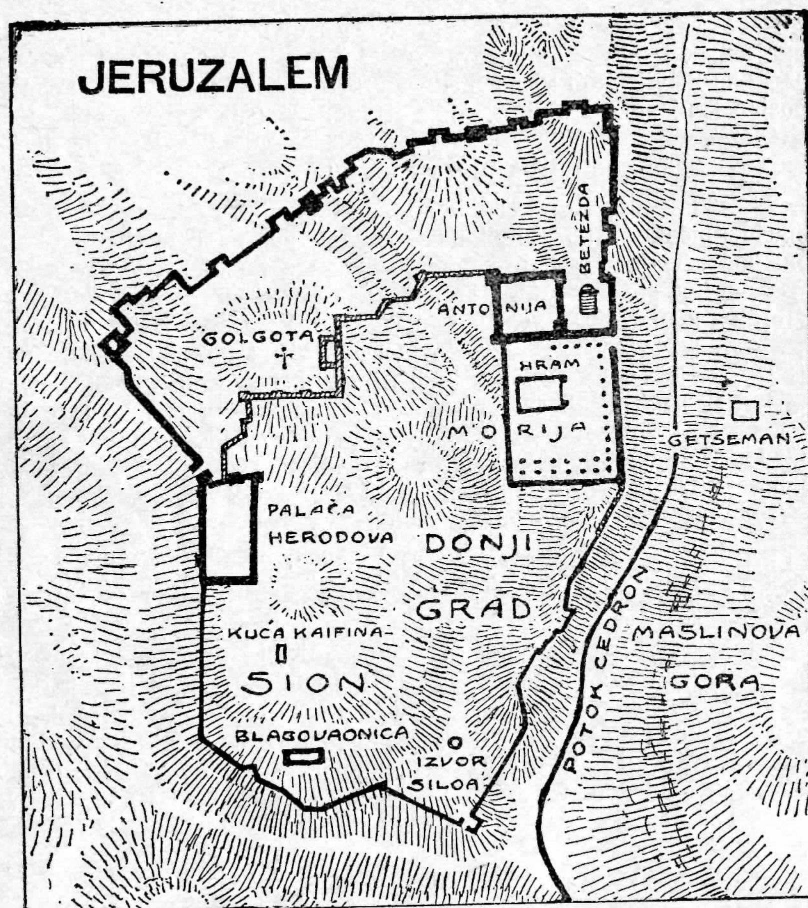
Zato je htio Pilat, da kako Isusa pusti. A o prazniku pashe bijaše običaj, da upravitelj pusti narodu po jednoga sužnja, koga oni hoće. Tada pak imaše znatnoga sužnja po imenu Barabu, koji je u buni učinio krv i s buntovnicima bio uhvaćen. Reče dakle Pilat sabranom narodu: »Koga hoćete, da vam pustim? Barabu ili Isusa, prozvanoga Krista?« Jer je znao, da su ga glavari iz zavisti predli. Ali glavari svećenički i starješine nagovoriše narod, da ište Barabu, a Isusa da pogube. Kada dakle upravitelj zapita: »Koga hoćete od ove dvojice, da vam bude pušten?« oni odgovoriše: »Barabu.« Reče im Pilat: »A što ću učiniti s Isusom, prozvanim Kristom?« Rekoše mu svi: »Neka se razapne.« Reče im upravitelj: »A kakvo je zlo učinio? Ja ne nalazim na njemu ništa, što bi zaslužilo smrt. Nego da ga izbijem i pustim.« Tada Pilat pusti Barabu, a Isusa dade odvesti, da ga šibaju.

2. **Isus šiban i trnjem vjenčan.** Vojnici upraviteljevi šibavši Isusa odvedoše ga u dvor sudnički i skupiše na nj svu četu. I svukavši ga obukoše mu skerletnu haljinu. I opletavši vijenac od trnja metnuše mu na glavu i dadoše mu trsku u desnicu. I kleknuvši na koljena pred njim rugahu mu se govoreći: »Zdravo, kralju židovski!« I pljunuvši na nj uzeše trsku i biše ga po glavi.

3. **Isus predan na smrt.** Onda Pilat, da izbavi Isusa, iziđe opet napolje i reče Židovima: »Evo ga izvodim k vama napolje, da vidite, da na njemu ne nalazim nikakve krivice.« Isus iziđe napolje pod vijencem od trnja i u skerletnoj haljini. I reče Pilat Židovima: »Evo čovjeka!« A kad ga vidješe glavari svećenički i momci, povikaše: »Raspni ga, raspni ga!« Pilat im reče: »Uzmite ga vi i raspnite, jer ja ne nalazim na njemu krivice.« Odgovoriše mu Židovi: »Mi imamo zakon, i po zakonu našem valja da umre, jer načini sebe sinom Božjim.« Kad je dakle Pilat čuo ovu riječ, poboja se većma. I opet uđe u sudnicu i reče Isusu: »Odakle si ti?« A Isus mu ne dade odgovora. Reče mu

Pilat: »Zar meni ne odgovaraš? Ne znaš li, da imam vlast raspeti te, i vlast imam pustiti te?« Isus odgovori: »Ne bi imao nikakve vlasti nada mnom, kad ti ne bi bilo dano odozgo; zato ima onaj veći grijeh, koji me predade tebi.«

Otada gledaše Pilat, da ga pusti. Ali Židovi vikahu: »Ako ovoga pustiš, nisi prijatelj cesaru.« Pilat dakle čuvši ovu riječ izvede Isusa napolje i sjede na sudačku stolicu. A bješe priprava

Sl. 8. Nacrt Jeruzalema

pashe (petak) oko šeste ure (oko podne), i Pilat reče Židovima: »Evo kralj vaš!« A oni vikahu: »Uzmi, uzmi, raspni ga!« Pilat im reče: »Kralja vašega da raspnem?« Odgovoriše glavari svećenički: »Nemamo kralja osim cesara.«

Kad vidje Pilat, da ništa ne pomaže, nego još veća buna biva, uze vodu te umi ruke pred narodom govoreći: »Ja nisam

kriv u krvi ovoga pravednika; vi vidite.« I odgovarajući sav narod reče: »Krv njegova na nas i na djecu našu!« Tada ga dakle predade da se razapne.

4. **Isus nosi križ.** Tada vojnici Pilatovi svukoše Isusu skerletnu haljinu i obukoše ga u njegove haljine i izvedoše ga, da ga razapnu. I noseći Isus križ svoj iziđe. Vođahu pak s njim i dva razbojnika, da ih razapnu. Na putu pak natjeraše nekoga Simona Cirenejca, da mu ponese križ.[1] A za Isusom iđaše mnoštvo naroda i ženâ, koje su plakale i naricale za njim. Isus obazrevši se na njih reče: »Kćeri jeruzalemske! ne plačite za mnom, nego plačite za sobom i za djecom svojom. Jer, gle, idu dani, u koje će se reći: blago nerotkinjama! Tada će početi govoriti gorama: padnite na nas, i bregovima: pokrijte nas, Jer kad ovako rade od zelena drveta, šta će biti od suha?«[2]

5. **Isusa raspinju na križ.** Došavši na mjesto, koje se zove Golgota, to jest Lubanja (Calvarija), dadoše vojnici Isusu, da pije ocat pomiješan sa žuči, i okusivši ne htjede da pije.[3] Ondje razapeše njega i dva zločinca; jednoga s desne strane, a drugoga s lijeve; i razdijeliše sebi haljine njegove, a za kabanicu, koja je bila cijela, nešivena, baciše kocke. Pilat pak napisa i natpis njegove tužbe i metnu mu više glave: Isus Nazarenac, Kralj Židovski. A glavari svećenički govorahu Pilatu: »Ne piši: kralj židovski, nego da je sam rekao: kralj sam židovski.« Pilat odgovori: »Što pisah, pisah.« (Mat. 27, 15—38. Mark. 15, 7—28. Luk. 23, 13—33. Iv. 18, 39—19, 24).

§ 49. Sedam posljednjih besjeda Isusovih i smrt njegova

1. Kad su Isusa raspinjali i čavlima pribijali na križ, on govoraše: »Oče, oprosti im, jer ne znadu, šta čine.« A koji su prolazili, huljahu na nj. Tako i glavari svećenički s književnicima i starješinama podsmijevajući se govorahu: »Drugima pomože, a sebi ne može pomoći. Ako je kralj izraelski, neka siđe sad s križa, pa ćemo mu vjerovati. On se uzdao u Boga, neka mu pomože sad, ako mu je po volji; jer je govorio: sin sam Božji!«

2. Pa i zločinci razapeti s njim rugahu mu se, i jedan od njih huljaše na nj govoreći: »Ako si ti Krist, pomozi sebi i nama.« Tada drugi zločinac šutkaše onoga i govoraše: »Zar se ti ne bojiš Boga, kad si sâm osuđen tako? I mi smo još pravedno osuđeni, jer primamo po svojim djelima, kako smo zaslužili; ali on nikakva zla nije učinio.« I reče Isusu: »Opomeni me se, Gospodine, kad uđeš

---

[1] To je bilo zato, jer je Isus od slabosti padao pod križem.

[2] To znači: ako ja prav toliko trpim, koliko će tek trpjeti krivi?

[3] Ocat (vino) je onaj opijao; Isus htjede do kraja ostati pri svijesti.

u kraljevstvo svoje.« I reče mu Isus: »Zaista ti kažem, danas ćeš biti sa mnom u raju.«[1]

3. Stajahu pak kod križa Isusova mati njegova, Marija Magdalena, i druge žene. A Isus vidjevši mater i učenika, kojega je ljubio (Ivana), gdje stoje, reče materi svojoj: »Ženo, eto ti sina!« Potom reče učeniku: »Eto ti matere!« I od onoga časa uze je učenik k sebi.

4. Oko šeste ure (oko podne) bi tama po svoj zemlji do ure devete (treće po podne). A oko devete ure povika Isus iza glasa: »Eli, Eli, lama sabaktani«, to jest: »Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?«

5. Potom reče Isus: »Žedan sam.« I napuniše spužvu octa, i nataknuvši na isopovu stabljiku prinesoše k ustima njegovim.

6. A kad primi Isus ocat, reče: »Svrši se.«

7. I povikavši Isus iza glasa reče: »Oče u ruke tvoje predajem duh svoj.« I rekavši ovo prekloni glavu i izdahnu. (Mat. 27, 39—50. Mark. 15, 29—37. Luk. 23, 34—46. Iv. 19, 25—30.)

U sedam posljednjih besjeda nalazi se oporuka Kristova, u kojoj su darovi milosti, što smo ih dobili smrću Kristovom: 1. oprošteni su nam grijesi; 2. otvoren nam je raj; 3. postadosmo djeca (sinovi) Božja; 4. izbavljeni smo od muka paklenih; 5. dobismo sve milosti, da bogomilo živimo i umremo.

§ 50. Isus položen u grob

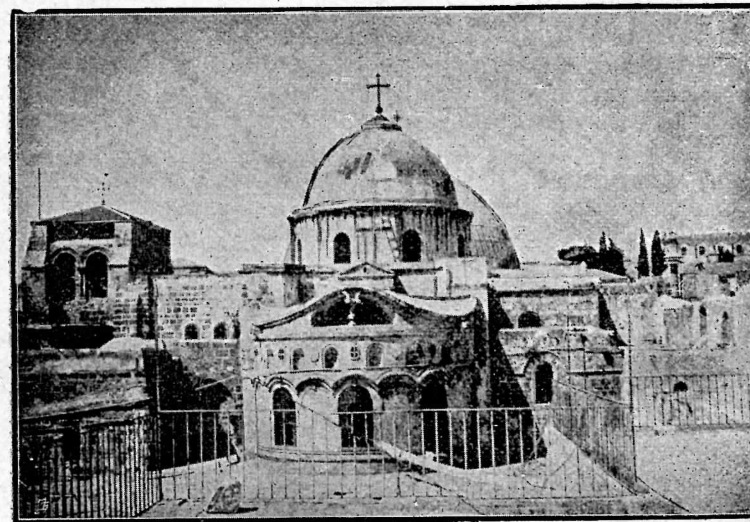
1. **Čudesa kod smrti Isusove.** Kad je Isus umro, gle, zavjesa od hrama razdrije se na dvoje od gornjega kraja do donjega; i zemlja se potrese, i kamenje se raspade, i grobovi se otvoriše, i ustaše mnoga tjelesa svetih, koji su bili usnuli; i izišavši iz grobova po uskrsnuću njegovu uđoše u sveti grad i pokazaše se mnogima. A stotnik i oni, što su s njim čuvali Isusa, vidjevši, šta bi, prepadoše se vrlo govoreći: »Zaista ovaj bjaše sin Božji!« I sve ljudstvo, koje se bilo skupilo, da gleda ovo, kad vidje, šta biva, vrati se bijući se u prsi.

2. **Srce Isusovo kopljem probodeno.** Da ne bi tijela na križu ostala na velik subotnji dan, Židovi umoliše Pilata, da im prebiju golijeni pa da ih skinu. Onda dođoše vojnici i prebiše golijeni objema zločincima, koji su bili s Isusom raspeti (i koji su živjeli). A došavši k Isusu, kad vidješe, da je već umro, ne prebiše mu

[1] Raj označuje ovdje mjesto pred paklom, gdje su bile duše preminulih pravednika. Kajanje razbojnikovo bilo je nesavršeno (od straha pred paklom), ali ipak svrhunaravsko. Zato su mu oprošteni grijesi, jer ih je priznao (ispovjedio).

golijeni, nego jedan od vojnika otvori mu rebro kopljem, i odmah iziđe krv i voda.

3. **Pogreb Isusov.** A kad bi uveče, dođe čovjek iz Arimatije po imenu Josip, koji je bio ugledan vijećnik i učenik Isusov, čovjek bogat, dobar i pravedan, i umoli Pilata, da uzme tijelo Isusovo; i dopusti Pilat. Josip kupi platno; a dođe i Nikodem, koji je prije dolazio k Isusu noću, i donese pomiješane smirne i aloja oko sto litara. I uzeše tijelo Isusovo i obaviše ga platnom s mirisima, kao što je običaj u Židova ukopavati. A bijaše blizu onoga mjesta, gdje je bio Isus razapet, vrt i u vrtu grob nov, koji je bio Josip za sebe isjekao u kamenu, a u koji još nitko nije bio metnut. Ondje dakle metnuše Isusa, navališe velik kamen na vrata od groba i otidoše. A žene, koje su bile došle s Isusom iz Galileje, idoše za mrtvim tijelom, vidješe grob i kako se položilo tijelo, pa se vratiše.

Sl. 9. Crkva sv. groba

4. **Straža na grobu.** Sjutradan pak (rano u subotu) sabraše se glavari svećenički i farizeji kod Pilata i rekoše: »Gospodaru! Opomenusmo se, da je onaj zavodilac kazao još za života: poslije tri dana uskrsnut ću. Zato zapovjedi, neka se čuva grob do trećega dana, da ne dođu kako učenici njegovi i da ga ne ukradu i ne kažu narodu: uskrse iz mrtvih! i bit će posljednja pogrješka gora od prve.« Reče im Pilat: »Evo, imate stražu pa idite, čuvajte, kako znate.« A oni otišavši sa stražom utvrdiše grob i zapečatiše kamen.« (Mat. 27, 51—66. Mark. 15, 38—47. Luk. 23, 47—56. Iv. 19, 31—42.)

GLAVA ČETVRTA

PROSLAVA ISUSOVA

(Kraljevska služba)

§ 51. Isusovo uskrsnuće i prve tri pojave

1. **Isus uskrsnuo.** Prvi dan sedmice (u nedjelju) rano Isus uskrsne iz mrtvih i izide iz groba (zatvorena). I gle, zemlja se zatrese vrlo; jer je anđeo Gospodnji sišao s neba i pristupivši odvalio kamen od vrata grobnih i sjedio na njemu. A lice njegovo bijaše kao munja i odijelo njegovo kao snijeg. A od straha njegova uzdrhtaše stražari i postadoše kao mrtvi; potom otidoše neki od njih u grad i javiše glavarima svećeničkim sve, što se dogodilo. Oni sastavši se sa starješinama učiniše vijeće i dadoše vojnicima puno novaca govoreći: »Kažite: učenici njegovi dođoše noću i ukradoše ga, kad smo mi spavali. I ako to čuje upravitelj, mi ćemo njega umiriti i načiniti, da vama ništa ne bude.« Vojnici uzeše novce i učiniše, kao što su naučeni bili. I razglasi se ova riječ u Židova do danas. (Mat. 28, 1—4. 11—15. Mark. 16,9.)

2. **Pobožne žene kod groba.** Marija Magdalena i Marija Jakobova i Saloma kupiše mirisâ, da dođu i da pomažu Isusa. I vrlo rano u prvi dan sedmice dođoše ka grobu, kad je već izlazilo sunce. I govorahu među sobom: »Tko će nam odvaliti kamen od vrata grobnih?« I pogledavši vidješe kamen odvaljen. A bijaše vrlo velik. I ušavši u grob vidješe mladića obučena u bijelu haljinu, gdje sjedi s desne strane, pa se uplašiše. A on im reče: »Nemojte se plašiti! Isusa tražite Nazarenca, raspetoga. Uskrse, nije ovdje; evo mjesto, gdje ga metnuše. Nego idite, kažite to učenicima njegovim i Petru.« (Mark. 16, 1—7. Isp. Mat. 28, 5—8. Luk. 24, 1—9.)

3. **Petar i Ivan na grobu.** Marija Magdalena, čim vidje, da je kamen odvaljen od groba, otrča u grad i dođe k Simonu Petru i drugome učeniku, koga je Isus ljubio (k Ivanu), i reče im: »Uzeše Gospodina iz groba i ne znamo, gdje ga metnuše.«

Kad Petar i drugi učenik (Ivan) razabraše, što im kazuje Marija Magdalena, pođoše odmah ka grobu. Ušavši u grob vidješe plahte, gdje leže, i ubrus, koji je bio na glavi Isusovoj, ne s plahtama da leži, nego napose savit na jednome mjestu. Onda otiđoše opet doma. (Iv. 20, 1—10. Isp. Luk. 24, 10—12).

4. **Isus se javi Mariji Magdaleni.** Kad su Petar i Ivan otišli doma, Marija Magdalena došavši za njima ka grobu stajaše napolju kod groba i plakaše. I plačući pognu se i pogleda u grob i vidje dva anđela u bijelim haljinama. Rekoše joj anđeli: »Ženo! Što plačeš?« Reče im: »Uzeše Gospodina mojega; i ne znam, gdje ga metnuše.« Ovo rekavši obazre se natrag i vidje Isusa, gdje stoji, a ne znadijaše, da je Isus, nego misleći, da je vrtlar, reče mu: »Gospodaru! Ako si ga ti uzeo, kaži mi, gdje si ga metnuo, i ja ću ga uzeti.« Reče joj Isus: »Marija!« A ona mu padne pred noge i reče: »Učitelju!« Reče joj Isus: »Nemoj me se dohvatiti, jer još nisam uzašao (ne ću otići) k Ocu svojemu; nego idi k braći mojoj (apostolima) i reci im: uzlazim k Ocu svojemu i Ocu vašemu, Bogu svojemu i Bogu vašemu.« Tako Isus ustavši rano u prvi dan sedmice javi se najprije Mariji Magdaleni, a ona otiđe i javi učenicima: »Vidjela sam Gospodina, i ovo mi reče.« Oni pak čuvši, da je živ i da ga je ona vidjela, ne vjerovaše. (Iv. 20, 10—18. Mark. 16,9—11).

5. **Isus se javi i drugim pobožnim ženama i Petru.** I one druge pobožne žene, kad su vraćajući se od groba išle, da jave učenicima, što su vidjele i čule, gle, srete ih Isus govoreći: »Zdravo!« A one pristupiše, uhvatiše se za noge njegove i pokloniše mu se. Tada im reče Isus: »Idite, javite braći mojoj, neka idu u Galileju, ondje će me vidjeti.« One otiđoše i javiše sve ovo jedanaestorici i svim ostalima. A njima se učiniše riječi njihove kao tlapnja, i ne vjerovaše im. (Mat. 28, 8—10. Luk. 24, 9—11).

U isti se dan javi Isus i Simonu Petru. (Luk. 24, 34).

§ 52. Isus se javlja učenicima u Jeruzalemu

1. **Isus se javi dvjema učenicima, koji su išli u Emaus.** U onaj isti dan iđahu dvojica od učenika Isusovih iz Jeruzalema u selo, koje se zvalo Emaus. I kad su se razgovarali o svemu, što se dogodilo, približi se i sâm Isus i iđaše s njima; ali ga ne poznaše. Isus ih pita: »Kakvi su to razgovori, koje imate među sobom, i što ste neveseli?« I jedan — po imenu Kleofa — odgovori mu: »Zar si ti jedini stranac u Jeruzalemu, te nisi čuo, što je u njemu bilo ovih dana?« I stadoše mu pripovijedati za Isusa, kako su ga predali glavari svećenički i knezovi na osudu smrtnu i razapeli ga. »A mi se nadasmo«, kažu, »da će on otkupiti Izraela.« Isus im reče: »O bezumni i spora srca za vjerovanje svega, što su govorili proroci! Nije li to trebalo da Krist pretrpi i tako uđe u svoju slavu?« I počevši od Mojsija i svih proroka tumačaše im, što je za njega u svem Pismu napisano.

I približiše se k selu, u koje su išli; i Isus se učini, da ide dalje. Ali ga zaustavljahu govoreći: »Ostani s nama, jer je blizu večer, i dan je već na izmaku.« I uđe s njima. Pa kad je Isus s njima sjedio za stolom, uze hljeb, blagoslovi i prelomi i dade im. I otvoriše im se oči i poznaše ga; a njega nestade ispred očiju njihovih. I rekoše jedan drugomu: »Nije li srce naše gorjelo u nama, kad nam je govorio putem i tumačio nam

Pismo?« I ustavši onaj čas vratiše se u Jeruzalem i nađoše u skupu jedanaestoricu i one, koji bijahu s njima. Ti ih pozdrave kličući: »Uskrsnuo je Gospodin u istinu i javio se Simonu!« A oni opet kazaše, što se dogodilo na putu, i kako su ga poznali kod lomljenja hljeba. (Luk. 24, 13—35).

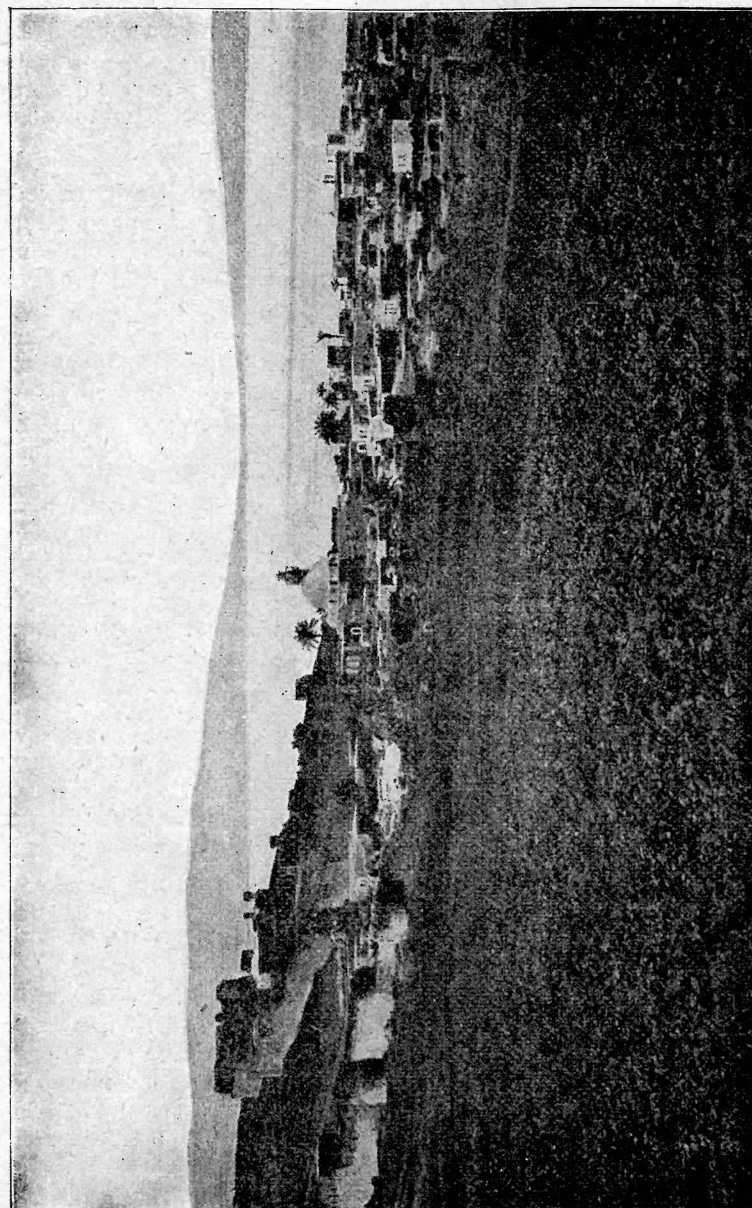
2. **Isus se javlja apostolima i naređuje sakramenat pokore.** Uveče onaj isti dan, prvi po suboti, kad vrata bijahu zatvorena, gdje se bjehu učenici skupili od straha pred Židovima, dođe Isus i stade na sredinu i reče im: »Mir vam!« i ovo rekavši pokaza im ruke i rebra. Onda se obradovaše učenici vidjevši Gospodina. I reče im opet: »Mir vam! Kao što je Otac poslao mene, i ja šaljem vas.« Ovo rekavši dahnu i reče im: »Primite Duha Svetoga! Kojima oprostite grijehe, oprostit će im se; i kojima zadržite, zadržat će se.«

3. **Isus se javi apostolima s Tomom.** Toma, koji se zove Blizanac, jedan od dvanaestorice, ne bješe s njima, kad dođe Isus. Rekoše mu dakle drugi učenici: »Vidjesmo Gospodina.« A on im reče: »Dok ne vidim na rukama njegovim znaka od čavla i ne metnem ruke svoje u rebra njegova, ne ću vjerovati.« I poslije osam dana opet bijahu učenici njegovi unutra, i Toma s njima. Dođe Isus, kad bijahu vrata zatvorena i stade na sredinu i reče: »Mir vam!« Potom reče Tomi: »Metni prst svoj ovamo i vidi ruke moje, i pruži ruku svoju i metni u rebra moja; i ne budi nevjeran, nego vjeran!« Toma odgovori i reče mu: »Gospodin moj i Bog moj!« Reče mu Isus: »Pošto me vidje, Toma, vjerovao si; blago onima, koji ne vide, a ipak vjeruju.«

A i mnoga druga čudesa, veli evanđelje, učini Isus pred učenicima svojim, koja nisu pisana u ovoj knjizi; a ova su pisana, da vjerujete, da Isus jest Sin Božji, i da vjerujući život imate u ime njegovo. (Iv. 20, 19—31. Isp. Luk. 24, 36—43).

§ 53. Isus se javlja učenicima u Galileji i uzlazi na nebo

1. **Isus se javi učenicima na jezeru Tiberijadskom.** Apostoli otidoše po zapovijedi Gospodnjoj iz Jeruzalema u Galileju. Ondje na jezeru Tiberijadskom (Genezaretskom) javi se Isus opet učenicima svojim, i to ovako: Bijahu zajedno Simon Petar i druga šestorica od učenika Isusovih. Reče im Simon Petar: »Idem loviti ribu.« Reknu mu: »Idemo i mi s tobom.« Onda sjedoše u lađu, ali onu noć ne uhvatiše ništa. A kad bi jutro, stade Isus na brijegu; ipak ne poznaše učenici, da je Isus. Reče im dakle Isus: »Djeco! Imate li što za jelo?« Odgovoriše mu: »Nemamo.« Reče im: »Bacite mrežu s desne strane lađe i naći ćete.« Onda baciše i već ne mogahu izvući je od mnoštva ribe. Tada Ivan reče Petru: »To je Gospodin.« A Simon Petar čuvši to zapreže se ha-

Sl. 10. Tiberijada

ljincem i skoči u jezero, te ispliva na obalu. A drugi učenici dođoše na lađi (jer nije bilo daleko od zemlje nego oko dvjesta lakata) vukući mrežu s ribama. Kad su dakle izašli na zemlju, vidješe oganj naložen, i na njemu metnutu ribu i hljeb. Isus im reče: »Prinesite od ribe, što ste sad uhvatili.« Simon Petar izvuče mrežu na zemlju punu velikih riba, sto pedeset i tri. Reče im Isus: »Hodite, objedujte!« Onda Isus uze hljeb i dade im, tako i ribu.

2. **Isus predaje Petru vrhovnu pastirsku vlast.** Poslije objeda reče Isus Simonu Petru: »Simone Ivanov! Ljubiš li me većma nego ovi?« Reče mu: »Da, Gospodine! Ti znaš, da te ljubim.« Reče mu Isus: »Pasi jaganjce moje.« Reče mu opet: »Simone Ivanov, ljubiš li me?« Reče mu Petar: »Da, Gospodine! Ti znaš, da te ljubim.« Reče mu Isus: »Pasi jaganjce moje.« Reče mu treći put: »Simone Ivanov, ljubiš li me?« Ožalosti se Petar, što mu je treći put rekao: ljubiš li me? i reče Isusu: »Gospodine! Ti sve znaš, ti znaš, da te ljubim.« Reče mu Isus: »Pasi ovce moje. Zaisto, zaisto ti kažem: kad si bio mlađi, opasivao si se sâm i hodio si, kuda si htio; a kad ostariš, širit ćeš ruke svoje, i drugi će te opasati i odvesti, kuda ti ne ćeš.« A ovo reče Isus pokazujući, kakvom će smrću (na križu) proslaviti Boga. (Iv. 21, 1—19.)

3. **Isus se javi apostolima i učenicima na gori u Galileji i dade apostolima vlast, da uče i krste sve narode.** Jedanaest apostola otidoše u Galileju na goru, kuda im je kazao Isus. S njima dođoše onamo više od pet stotina braće. Kad su vidjeli Isusa, pokloniše mu se.

Isus pak pristupivši reče apostolima: »Dana mi je sva vlast na nebu i na zemlji. Idite dakle i učite sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga; učeći ih, da drže sve, što sam vam zapovijedao; i evo, ja sam s vama u sve dane do svršetka vijeka.« (Mat. 28, 16—20. Isp. I. Kor. 15, 6.)

Tim je Isus dao trostruku vlast svojim apostolima: učiteljsku svećeničku i pastirsku (vladalačku), da se njom služe na korist Crkve.

4. **Apostoli u Jeruzalemu.** Isus pokaza sebe živa poslije muke svoje pred apostolima mnogim znancima javljajući im se četrdeset dana i govoreći o kraljevstvu Božjem i jedući s njima. U četrdeseti pak dan javi se on apostolima u Jeruzalemu, kuda su po njegovoj zapovijedi došli iz Galileje, i reče im: »Idite po svemu svijetu i propovijedajte evanđelje svakomu stvorenju! Koji uzvjeruje i pokrsti se, spasit će se, a koji ne uzvjeruje, osudit će se.«

Te riječi Kristove dokazuju, da je vjera za spasenje potrebita.

5. **Isus uzlazi na nebo.** Potom izvede Isus apostole napolje na goru Maslinsku do Betanije. Putem im reče: »Kad primite Duha Svetoga, bit ćete mi svjedoci u Jeruzalemu i po svoj Judeji i Samariji i sve do kraja zemlje.« I podignuvši ruke svoje blagoslovi ih. A kad ih je blagosiljao, odstupi od njih i uznošaše se na nebo, gdje sjedi Bogu s desne; oblak ga odnese iz očiju njihovih. I kad gledahu za njim, gdje ide na nebo, gle, dva čovjeka (anđela) stadoše kraj njih u bijelim haljinama, koji im rekoše: »Ljudi Galilejci! Šta stojite gledajući u nebo? Ovaj Isus, koji se od vas uze na nebo, tako će doći, kao što vidjeste, da ide na nebo.« I oni mu se pokloniše i vratiše se u Jeruzalem s velikom radosti. (Mark. 16, 14—19. Luk. 24, 44—53. Djel. Ap. 1, 3—12.)

Šesti članak vjere uči nas, da je Isus svojom moći uzašao na nebo kao čovjek, i tu kao čovjek ima najveću vlast i čast od Boga.

§ 54. Osvrt na priče i čudesa Isusova

I. Priče Isusove, kojima je kazivao svoju nauku, mogu se skupiti u neki red, da čine cjelinu. Kako je veći dio priča govorio o kraljevstvu Božjem, o Crkvi na zemlji i blaženstvu u nebu, možemo te priče razdijeliti na priče o vladaocu toga kraljevstva, o samom kraljevstvu i o zajedničarima toga kraljevstva.

1. Vladalac nebeskoga kraljevstva jest Bog, zato se i to kraljevstvo zove Božje. A Bog je u pričama Isusovim pravedan: nagrađuje trpljivost siromaha Lazara, a kazni skupost bogataševu (§ 23. 2). Bog je neizmjerno milosrdan, te rado oprašta grješniku, izgubljenom sinu (§ 32. 2), ako se k njemu obrati. Gospod Bog je dugotrpljiv, te čeka grješnika na pokoru kao vinogradar smokvu, da rodi (§ 30. 2); čak sam traži grješnike kao pastir izgubljenu ovcu i žena izgubljeni dram (32. 1), te se raduje njihovu obraćenju.

2. Priče o kraljevstvu Božjem kazuju nam, da će se to kraljevstvo, Crkva, osnivati propovijedanjem riječi Božje kao sjemenom sijača (§ 18. 1); u tom će kraljevstvu biti dobri i zli, pšenica i kukolj (§ 18. 2), ali će se na svršetku odvojiti jedni od drugih. Crkva, u početku malena kao zrno gorušično (§ 18. 3), raširit će se po svem svijetu i kao kvasac (§ 18. 4) obnovit će i oplemeniti ljudski rod. U to su kraljevstvo pozvani svi ljudi, kao uzvanici na veliku večeru (§ 31. 4) i kao gosti na kraljevu svadbu (§ 39.). To općenito kraljevstvo za sve narode bit će ipak jedno, jedan ovčinjak s jednim pastirom (§ 27. 2).

3. To je kraljevstvo, Crkva Kristova, osnovano zato, da vodi ljude u kraljevstvo nebesko, u vječno blaženstvo. Da dobiju to blaženstvo, treba da zajedničari kao poslenici u vinogradu (§ 36. 3) rade dobra djela, za koja će dobiti plaću na nebu, kad budu kao mudre djevice (§ 42. 1) i marljive sluge radeći s talentima (§ 42. 2) dostojni, da uđu u veselje svojega gospodara.

Zato treba da zajedničari kraljevstva Božjega budu jedan drugomu milosrdni, a ne kao što je bio nemilosrdan sluga (§ 24. 2). Treba da ljube i svoje neprijatelje kao milosrdni Samaritanac (§ 25. 4). Tu ljubav treba da očituju djelima dajući milostinju od svojega bogatstva kao mudri upravitelj (§ 33. 1). U svemu pak imadu biti ponizni, te se ne ohole kao ljudi, koji izbiraju začelja (§ 31. 3); niti sebi da pripisuju dobrih djela kao farizej (§ 35. 2), nego da se uzdaju u milost Božju moleći se njemu dostojno i pouzdano kao prijatelj, koji prijatelja traži hljeba i sin oca (§ 28. 2).

II. Čudesa su također Isusova mnoga i različita. Osim čudesa, što s nalaze u ovoj knjizi, imade još i drugih, zapisanih u evanđeljima. No i evanđelje opet kaže, da je Isus i više čudesa činio, koja nisu popisana. Čudesa Isusova možemo razdijeliti u čudesa na prirodi, bolesnim i bjesomučnim ljudima i na mrtvima.

1. Čudesa su na prirodi bila: Isus je pretvorio vodu u vino (§ 8. 4), umnožio ribolov (§ 12. 1 i § 53. 1), utišao oluju (§ 19. 1), hodao po vodi (§ 21. 2), nahranio s malo hljeba jednom pet tisuća (§ 21. 1), a drugi put četiri tisuće ljudi (§ 22. 3).

2. Čudesa na bolesnima: Isus je dao vid slijepcu od rođenja (§ 27. 1); tako i slijepcu kod Jerihona (§ 37. 2). Otvorio je uši gluhomu i nijemomu (§ 22. 2). Iscijelio je uzetoga u Kafarnaumu (§ 12. 2) i kod ribnjaka Betsaide (§ 13. 1). Ozdravio je čovjeka od vodene bolesti (§ 31. 2); očistio jednoga gubavca (§ 16. 1), a poslije deset gubavaca (§ 35. 1). Dao je zdravlje sinu kraljeva čovjeka (§ 11. 1) i slugi stotnikovu (§ 16. 2), a da nije došao k njima. Izbavio je ženu od duge i teške bolesti, koja se samo dotakla haljine njegove (§ 19. 2), a od Petrove je punice otjerao veliku groznicu (upalu) stavši samo više glave njezine (§ 11. 4). Sva sila bolesnika od različitih bolesti iscjelivaše se (§ 11. 4. § 14. 1, § 21. 1).

3. Isus je izgonio nečiste duhove: iz čovjeka u zbornici (§ 11. 3), iz drugoga, koji bijaše stoga i nijem (§ 29. 1), iz kćeri žene Hananejke (§ 22. 1) i iz mnogih drugih.

4. Isus je oživio mrtve: mladića u Naimu (§ 16. 3), mrtvu djevojku (§ 19. 2) i Lazara, koji je već četiri dana bio u grobu (§ 34); najveće pak čudo u tome bilo je, što je sam uskrsnuo iz groba.

Ima i drugih čudesa u životu Isusovu. Zaharija gubi i dobiva govor; anđeli navješćaju rođenje njegovo; zvijezda javlja njegovo rođenje mudracima; kod krštenja otvara se nad njim nebo; preobrazuje se na gori; kod smrti njegove nastaje tama, zemlja se trese, kamenje se raspada, mrtvi ustaju. Sve nam to svjedoči i kaže na usta stotnikova kod križa: »Zaista ovaj bijaše Sin Božji.«

DRUGI DIO

Djela svetih apostola

I. APOSTOLI ŠIRE KRALJEVSTVO KRISTOVO, CRKVU

A. U Jeruzalemu

§ 55. Dolazak Duha Svetoga

1. **Izbor apostola Matije.** Vrativši se s gore Maslinske u Jeruzalem uđoše apostoli u blagovaonicu (gdje su prvi put blagovali tijelo Isusovo). Svi bijahu postojani u molitvi sa ženama i Marijom, materom Isusovom.

U one dane ustavši Petar između braće reče (a bijaše ljudi zajedno svega oko sto i dvadeset): »Braćo! Treba na mjesto Jude izabrati jednoga od ovih ljudi, koji su bili s nama za sve vrijeme, što je Gospodin Isus bio među nama počevši od krštenja Ivanova do dana, kad se uze od nas.« I postaviše dvojicu: Josipa, koji se zvaše Barsaba, i Matiju. I pomolivši se rekoše: »Ti, Gospodine, koji poznaješ srca svijju, pokaži jednoga od ove dvojice, koga si izabrao.« I baciše kocke za njih i pade kocka na Matiju, i pribroji se k jedanaestorici apostola.

Kao što su se apostoli pripravljali za dolazak Duha Svetoga, tako treba da se pripravljamo za sv. potvrdu.

2. **Dolazak Duha Svetoga.** Kad se navrši pedeset dana (poslije uskrsnuća Isusova), bijahu zajedno svi učenici na istom mjestu. I ujedamput postade huka s neba kao od silnoga vjetra, što dolazi, i napuni svu kuću, gdje su bili sakupljeni. I pokazaše im se razdijeljeni jezici kao oganj, i spusti se na svakoga od njih. I napuniše se Duha Svetoga; i stadoše govoriti različnim jezicima.

A u Jeruzalemu radi blagdana bilo je Židova iz svakoga naroda. A kad postane onaj glas, skupi se mnoštvo ljudi i čuđahu se govoreći: »Nisu li ovo svi Galilejci, što govore, pa kako mi čujemo svaki svoj jezik, u kojem smo se rodili?«

Izvanji znaci silaska Duha Svetoga označivali su unutrašnje djelovanje njegovo: oganj rasvjetljenje uma, a jezici dar govora. Tako je Duh Sveti poslan Crkvi. (Osmi članak vjere).

3. **Početak Crkve.** Ljudi govorahu jedan drugomu: »Šta će ovo biti?« A drugi podsmijevahu se govoreći: »Napunili su se slatkoga vina!« Petar pak stade s jedanaestoricom i podiže glas i reče im: »Ljudi Židovi, i svi vi, koji stanujete u Jeruzalemu! Nisu ovi pijani, kao što vi mislite, jer je tek treći sat dana (devet sati ujutru);[1] nego se izvršilo, što je kazao prorok Joel (2, 28): Izlit ću od Duha svojega na svako tijelo. Ljudi Izraelci! Poslušajte riječi ove: Isusa Nazarenca preko ruku bezakoničkih pribiste na križ i ubiste. Ovoga Isusa uskrse Bog, čemu smo mi svjedoci. Pa na desnu Božju podignut na nebesa izli evo Duha Svetoga, kao što vidite i čujete. Zacijelo je dakle istina, da je Bog ovoga Isusa, koga vi raspeste, učinio Gospodinom i Kristom.«

A kad su ovo čuli, ražali im se u srcu i rekoše Petru i ostalim apostolima: »Šta ćemo činiti, braćo?« A Petar im reče: »Pokoru činite, i neka se krsti svaki od vas u ime Isusa Krista za oproštenje grijehâ i primit ćete dar Duha Svetoga.« Oni dakle, koji su primili riječ njegovu, krstiše se, oko tri tisuće duša.

§ 56. Prva kršćanska općina. Ananija i Safira

1. **Zajednica prvih kršćana.** Učenici Isusovi — na čelu im apostoli — i one tri tisuće krštenih na prvi blagdan duhovski činjahu prvu kršćansku općinu ili Crkvu u Jeruzalemu. Vjerni oni bijahu postojani u nauci apostolskoj, u lomljenju hljeba (u primanju sv. pričesti) i u molitvi. A svi, koji su vjerovali, bijahu zajedno i imali su sve zajedničko. Tečevinu su i imanje prodavali i dijelili to svima, kako je kome trebalo. Na molitvu išli su u hram, a po kućama su lomili hljeb (služili sv. misu i potom primali hranu agapu, zajednički ljubavni ručak). Gospodin pak svaki dan umnožavaše društvo onih, koji bi se spasavali.

Crkva Kristova jesu svi kršćani na zemlji, koji vjeruju u Isusov nauk i koji su pod jednom vidljivom glavom, svetim Ocem Papom. (Deveti članak vjere). — Zajednica dobara nije bila zapovijedana i nije se mogla održati, kad su u Crkvu došli nesavršeni članovi. To se odmah vidjelo.

2. **Ananija i Safira.** U onih, koji su vjerovali, bješe jedno srce i jedna duša; i ne bješe među njima ni jedan siromašan; jer oni, koji su prodavali njive ili kuće svoje, donošahu novce, što su dobijali za to, i metahu pred noge apostolima; pa odatle davaše se svakomu, kako je tko trebao.

Nego jedan čovjek, po imenu Ananija, sa ženom svojom Safirom prodade njivu i sakri od novca sa znanjem žene

---

[1] Prije toga sata nisu Židovi na velike blagdane ništa okusili.

svoje, i donesavši jedan dio metnu apostolima pred noge. A Petar reče: »Ananija! Zašto je sotona iskušao srce tvoje, da slažeš Duhu Svetomu, pa sakriješ od novaca, što si dobio za njivu? Neprodana nije li bila tvoja? I kad si je prodao, nisu li novci bili u tvojoj vlasti? Zašto si dakle takvu stvar metnuo u svoje srce? Nisi lagao ljudima, nego Bogu.« Kad je čuo Ananija te riječi, pade i izdahnu. I uđe velik strah u sve, koji su čuli ovo. A momci uzeše Ananiju te ga zakopaše.

Kad prođe oko tri sata, uđe žena Ananijina ne znajući, što je bilo. A reče joj Petar: »Kaži mi, ženo, jeste li za toliko prodali njivu?« Ona odgovori: »Da, za toliko.« A Petar će njoj: »Zašto se dogovoriste, da iskušate Duha Gospodnjega? Gle, noge onih, koji su zakopali tvojega muža, pred vratima su i iznijet će te.« Odmah pade Safira pred nogama Petrovim i izdahnu. A momci ušavši nađoše je mrtvu i iznesoše i zakopaše kod muža njezina. I uđe strah u svu Crkvu i u sve, koji su čuli ovo.

I najmanja je laž grijeh, koji Bog kazni. (Osma zapovijed Božja).

§ 57. Propovijedanje i postojanstvo Petrovo i Ivanovo

1. **Petar iscjeljuje hroma.** Petar i Ivan iđahu u hram na molitvu u deveti sat (tri sata po podne). Hramu pred vratima sjeđaše čovjek hrom od rođenja, da prosi milostinju. Vidjevši Petra i Ivana, gdje hoće da uđu u hram, moljaše od njih milostinju. A Petar reče: »Srebra i zlata nema u mene; nego što imam, ovo ti dajem: u ime Isusa Krista Nazarenca ustani i hodi.« I uze ga za desnicu i podiže. I odmah skočivši ustade i hođaše; i uđe s njima u hram hvaleći Boga.

Videći ga ljudi, gdje ide i hvali Boga, napuniše se čuda i navališe Petru i Ivanu. A Petar im reče: »Ljudi Izraelci! Što gledate na nas, kao da smo svojom silom učinili, da on ide? Bog otaca naših proslavi Sina svojega Isusa. Načelnika života vi ste ubili, a Bog ga uskrse od mrtvih; čemu smo mi svjedoci. Vjera u ime njegovo dade cijelo zdravlje ovome, kao što vi vidite. I znam, braćo, da ste iz neznanja ono učinili kao i knezovi vaši. Pokajte se dakle i obratite, da se unište grijesi vaši.«

Kad su Petar i Ivan govorili ljudstvu, naiđoše na njih svećenici i vojvode od hrama i saduceji i rasrdiše se, što oni uče ljudstvo i navješćuju u Isusu uskrsnuće iz mrtvih. Digoše dakle na njih ruke i metnuše ih u zatvor do ujutro; jer već bješe veče. A od onih, koji su slušali riječ, mnogi vjerovaše, i postade broj ljudi (vjernih) pet tisuća.

2. **Petar i Ivan pred vijećem.** Sjutradan ujutru skupivši se glavari svećenički i književnici metnuše Petra i Ivana u sredinu

i zapitaše ih: »Kakvom silom ili u čije ime učiniste vi ovo?« Tada Petar napunivši se Duha Svetoga odgovori: »Knezovi narodni i starješine, čujte! U ime Gospoda našega Isusa Krista Nazarenca, kojega ste vi raspeli, a kojega je Bog podigao iz mrtvih, stoji ovaj pred vama zdrav. I nema ni u jednome drugome spasenja; jer nema drugoga imena pod nebom danoga ljudima, u kojem bi se mogli spasiti.

Videći postojanstvo Petrovo i Ivanovo, a videći također iscijeljenoga čovjeka, gdje s njima stoji, ne mogoše ništa protivu reći. Nego im zapovjediše, da nipošto ne govore niti uče u ime Isusovo. A Petar i Ivan odgovoriše im: »Sudite, je li pravo pred Bogom, da vas većma slušamo negoli Boga? Jer ne možemo ne govoriti, što smo vidjeli i čuli.« Oni pak zaprijetiše im i pustiše ih.

Čovjek se može spasiti samo u pravoj vjeri, koju je Krist učio.

§ 58. Apostoli u zatvoru i šibani

1. **Apostoli u zatvoru.** Apostoli su činili mnoge znake i čudesa, tako da su ljudi bolesnike na ulicu iznosili i metali na posteljama i nosilima, kad prođe onuda Petar, da bi barem sjenka njegova osjenila kojega od njih. Zato se sve više množilo mnoštvo muških i ženskih, što su vjerovali u Gospodina. Ali Židovi puni zavisti uhvatiše apostole i metnuše ih u javni zatvor. Anđeo pak Gospodnji otvori noću vrata tamnička i izvedavši apostole reče im: »Idite i govorite u hramu ljudstvu sve riječi ovoga života.« I oni uđu ujutru u hram i stanu učiti.

2. **Apostoli šibani.** Uto sazva veliki svećenik narodno vijeće i posla sluge u tamnicu po apostole. Sluge nađoše tamnicu zaključanu i stražare pred vratima; ali kad su tamnicu otvorili, unutra ne nađoše ni jednoga. Čuvši ovo veliki svećenik i ostali glavari ne mogahu se načuditi, što bi to sad bilo. Kadli dođe jedan čovjek te im javi, da apostoli u hramu uče narod. Tada otiđe vojvoda od hrama s momcima i dovede apostole pred vijeće. Veliki svećenik ih zapita: »Ne zaprijetismo li vam oštro, da ne učite u ovo ime?« A Petar i apostoli odgovoriše: »Većma se treba Bogu pokoravati negoli ljudima. Bog otaca naših podiže Isusa, kojega ste vi ubili objesivši na drvo. Ovoga Bog desnicom svojom uzvisi za vladaoca i Spasitelja, da bude Izraelu pokajanje i oproštenje grijehâ.«

Kad su ovo čuli, vrlo se rasrdiše i namisliše apostole ubiti. Ali onda ustade u vijeću jedan farizej po imenu Gamalijel, zakonoznanac, poštovan od svega naroda, i zapovjedi, da apostoli malo iziđu napolje, pa reče: »Ostavite ove ljude; jer ako je od ljudi ovo djelo, raspast će se; ako li je od Boga,

ne ćete ga moći razoriti, a mogli biste se naći još i kao protivnici Božji.« I pristaše uza nj. Ali ipak išibaše apostole i zaprijetiše im, da nipošto ne govore u ime Isusovo; i onda ih otpustiše. A apostoli otiđoše ispred vijeća radujući se, što su dostojni bili za ime Isusovo sramotu trpjeti. I ne prestajahu svaki dan u hramu i po kućama učiti i propovijedati Krista Isusa.

Poglavare ne smijemo slušati, kad zapovijedaju, što Bog zabranjuje.

§ 59. Izbor đakona. Stjepan prvi mučenik

1. **Izbor đakona.** Kad su se učenici Isusovi mnogo umnožili, dogodilo se, da su se neke udovice zaboravljale, kad se dijelila hrana. Onda dvanaestorica sazvavši mnoštvo učenika rekoše: »Nije pravo, da mi ostavljamo riječ Božju pa da služimo oko stolova. Nađite, dakle, braćo, među sobom sedam poštenih ljudi, punih Duha Svetoga i mudrosti, koje ćemo postaviti nad ovim poslom.« I izabraše Stjepana, čovjeka puna vjere i Duha Svetoga, i Filipa i još petoricu. Ove postaviše pred apostole, a oni pomolivši se položiše ruke na njih. Tako zarediše apostoli prvih sedam đakona (službenika crkvenih).

Polaganjem ruku dijelili su apostoli sakramenat sv. reda. Đakoni (službenici) imali su se brinuti o siromasima, propovijedati, krstiti i sv. pričest dijelit. Viši red bili su svećenici (starješine) kao nasljednici 72 učenika. Đakoni i svećenici bili su podloženi biskupima (nadglednicima) kao nasljednicima apostola.

2. **Stjepan, prvi mučenik.** Đakon Stjepan pun vjere i sile činjaše velika čudesa među ljudstvom. A ustaše učeni ljudi iz zbornica, da se prepiru s njim; ali nisu mogli odoljeti mudrosti njegovoj, jer je Duh Sveti govorio iz njega. Tada pobuniše puk i starješine, uhvatiše ga i dovedoše pred vijeće. I dovedoše lažne svjedoke, koji su govorili: »Ovaj čovjek ne prestaje huliti na sveto mjesto i zakon.« I pogledavši na nj, koji su sjedili na vijeću, vidješe lice njegovo kao lice anđela. Veliki ga svećenik zapita: »Je li tako?« Nato Stjepan u podužoj besjedi pokaza, kako se neprestano protivio narod izraelski milosti Božjoj, i završi ovim riječima: »Tvrdovrati i neobrezanih srdaca i ušiju! Vi se jednako protivite Duhu Svetomu: kako oci vaši, tako i vi. Oni su progonili i ubijali proroke, koji su naprijed kazivali dolazak Pravednika, kojega ste vi izdali i ubili.

Slušajući ovo ljućahu se vrlo u srcima svojim i škrgutahu zubima na nj. A Stjepan pun Duha Svetoga pogleda na nebo i vidje Isusa, gdje stoji[1] s desne Bogu i reče: »Eto vidim ne-

---

[1] Kao onaj, koji boriocu pomaže.

besa otvorena i Sina čovječjega, gdje stoji s desne Bogu!« Oni pak vičući iza glasa zatisnuše uši svoje i navališe jednodušno na nj. I izvukavši ga iz grada stadoše ga zasipavati kamenjem, i svjedoci[1] metnuše haljine svoje kod nogû mladića po imenu Savla. A zasipahu kamenjem Stjepana, koji je zazivao i govorio: »Gospodine Isuse, primi duh moj!« Onda kleče na koljena i povika iza glasa: »Gospodine, ne primi im ovo za grijeh!« I ovo rekavši usnu u Gospodinu. Savao pak bješe pristao na njegovu smrt.

B. Po Judeji i Samariji

§ 60. Obraćenje Samaritanaca i dvoranina kraljice Etiopske

1. **Đakon Filip krsti Samaritance.** U onaj dan, kad sv. Stjepan pogibe smrću mučeničkom, rasijaše se vjerni po krajevima judejskim i samarijskim, osim apostolâ. A navlastito bješnjaše na Crkvu Savao, koji je išao po kućama i vukao ljude i žene te predavao u tamnicu. Oni pak, što su se rasijali, propovijedahu svagdje riječ Božju.

Filip, đakon, otišavši u grad Samariju propovijedaše ondje Krista i iscjelivaše mnoge bolesnike. I bi velika radost u gradu, i mnogi vjerovaše i krstiše se u ime Isuskrstovo.

2. **Apostoli dijele sv. potvrdu.** Kad su apostoli u Jeruzalemu čuli, da je Samarija primila riječ Božju, poslaše onamo Petra i Ivana, koji dođu i pomole se za njih, da prime Duha Svetoga; jer još nije bio ni na jednoga došao Duh Sveti, nego su bili samo kršteni u ime Gospodina Isusa. Tada apostoli položiše ruke na njih, i oni primiše Duha Svetoga (primiše sv. potvrdu).

3. **Krštenje dvoranina kraljice etiopske.** Poslije otide Filip na riječ Anđela Gospodnjega u Gazu; i gle, čovjek Etiopljanin, dvoranin, mogućnik Kandacije, kraljice etiopske,[2] sjeđaše na kolima svojim vraćajući se iz Jeruzalema, kuda se išao klanjati, i čitaše Izaiju, proroka. Filip, nagovoren od Duha Svetoga, pristupi k njemu i zapita ga, da li razumije, što čita? A on mu odgovori, da ne može, ako ga tko ne uputi. I umoli Filipa, da se popne na kola i sjede s njim. Mjesto pak iz Pisma, koje je

---

[1] Po zakonu Mojsijevu oni što su posvjedočili na koga, da se klanja tuđim bogovima ili nagovara drugoga na idolopoklonstvo, bijahu dužni prvi dići ruke na krivca, da ga zaspu kamenjem.

[2] Etiopija zvala se zemlja na gornjem Nilu, danas Nubija i dio Abesinije. Kandacija bilo je općeno ime kraljica etiopskih, kao što faraon bijaše ime svim kraljevima egipatskim.

čitao, bješe ovo:» Kao ovca za klanje odvede se, i kao janje pred onim, koji ga striže, bez glasa, tako ne otvori usta svojih.« Filip dakle — počevši od ovoga Pisma — propovijedaše mu evanđelje Isusovo.

Idući putem dođoše na nekakvu vodu i reče dvoranin: »Evo vode, što brani meni, da se krstim?« A Filip mu reče: »Ako vjeruješ od svega srca, možeš.« Dvoranin odgovori: »Vjerujem, da je Isukrst Sin Božji. I zapovjedi, da stanu kola, i siđoše oba u vodu, i Filip krsti dvoranina. A kad iziđoše iz vode, Duh Gospodnji uze Filipa, i više ga ne vide dvoranin, nego otiđe putem svojim radujući se.

Tumačiti Sv. Pismo imadu pravo učitelji Crkve.

C. Među neznabošcima

§ 61. Obraćenje Savlovo. Obilaženje Petrovo

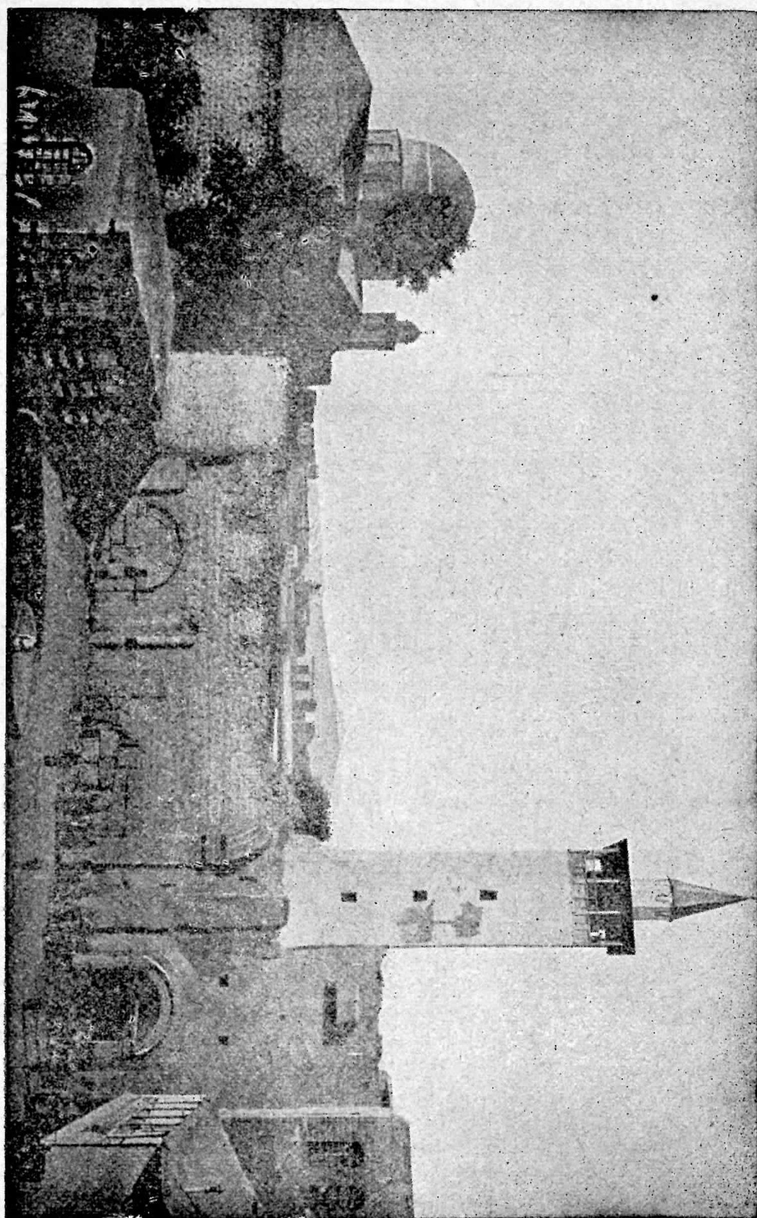
1. **Obraćenje Savlovo.** Savao je još uvijek mrzio na vjeru Isusovu i gonio je do same smrti vežući i predajući u tamnicu ljude i žene. Pristupi k velikom svećeniku i izmoli u njega poslanice u Damask na zbornice, ako nađe ljudi i žénâ zakona Isusova, da ih svezane dovede u Jeruzalem.

Ali kad je bio na putu i došao blizu Damaska, obasja ga svjetlost s neba, i padnuvši na zemlju ču glas, gdje mu govori: »Savle, Savle! zašto me goniš?« On reče: »Tko si, Gospodine?« A ovaj: »Ja sam Isus, kojega ti goniš.« Savao pak ršćući i diveći se reče: Gospodine! Što hoćeš, da učinim?« I Gospodin mu reče: »Ustani i idi u grad, pa će ti se ondje kazati, što ti treba činiti.« Savao usta sa zemlje i otvorenim očima ništa nije vidio. Ljudi, koji bijahu s njim, uzeše ga za ruku i odvedoše u grad. Ondje tri dana nije vidio, ni jeo, ni pio, nego se jednako molio.

U Damasku tada bješe jedan učenik Isusov po imenu Ananija, i reče mu Gospodin: »Ustani i idi u ulicu, koja se zove Prava, i traži u domu Judinu Savla; jer mi je on sud izabrani, da iznese ime moje pred neznabošce i kraljeve i sinove Izraelove; i ja ću mu pokazati, koliko mu valja trpjeti za moje ime.« Ananija ušavši u kuću Judinu metne ruke na Savla i reče: »Savle, brate! Gospodin Isus, koji ti se javio na putu, kojim si išao, poslao me, da progledaš i da se napuniš Duha Svetoga.« I odmah otpade od očiju Savlovih kao krljušt, i progleda, i ustavši krsti se. Potom se okrijepi jelom.

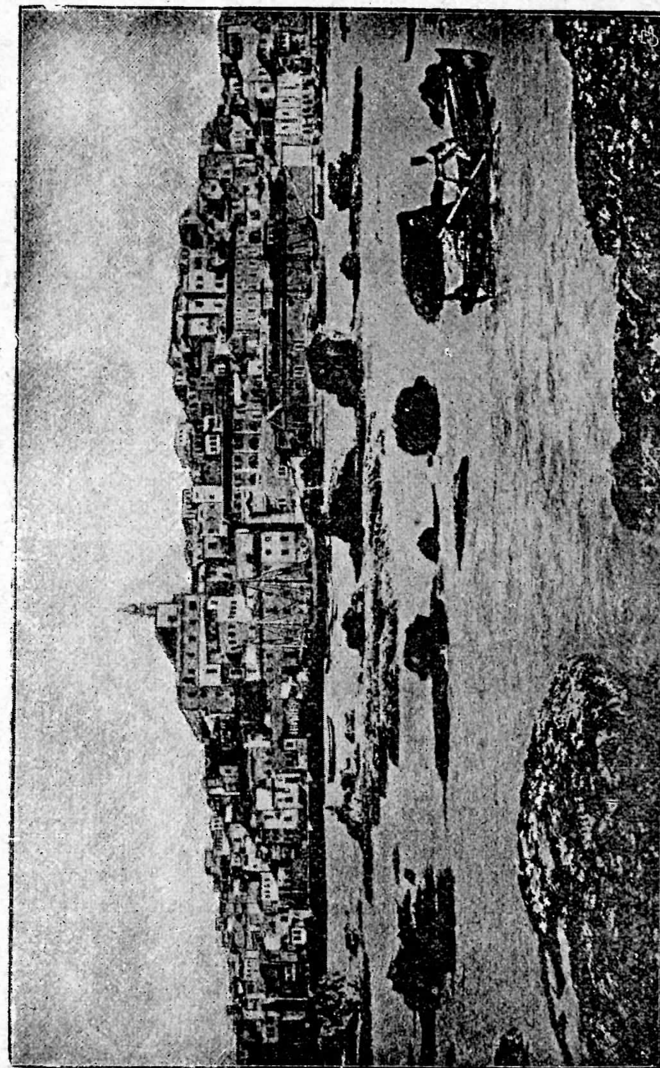
Savao osta nekoliko dana s učenicima u Damasku. I odmah po zbornicama propovijedaše Isusa da je on Sin Božji.

Milost je Božja za spasenje potrebita.

Sl. 11. Damask

2. **Obilaženje Petrovo.** C r k v a (kršćanska) potom po svoj Judeji Galileji i Samariji i m a đ a š e n e k o v r i j e m e m i r (godine 37.—38.). Onda p o đ e p r v e n a c a p o s t o l s k i P e t a r, da o b i đ e s v e, i dođe k svetima (kršćanima), koji su stanovali u L i d i. Ondje nađe jednoga čovjeka po imenu E n e j u, koji je već

Sl. 12. Jopa (Jafa)

osam godina ležao na odru, jer je bio uzet. Petar mu reče: »Eneja! Iscjeljuje te Gospodin Isus Krist; ustani!« I odmah usta. I mnogi obratiše se ka Gospodinu.

U J o p i, gradu primorskome, bješe jedna učenica po imenu T a b i t a. Ona bješe puna dobrih djela i milostinje, što je činila.

U te dane ona se razbolje i umrije. A budući da je Lida blizu Jope, učenici čuvši, da je Petar u njoj, poslaše dva čovjeka moleći ga, da dođe do njih. Petar ustavši otide s njima, i kad dođe, izvedoše ga u sobu, gdje je pokojnica ležala. Oko njega skupiše se sve udovice plačući i pokazujući suknje i haljine, što im je načinila Tabita. Petar pak kazavši svima, da iziđu i ostavši sâm kleče na koljena i pomoli se; i okrenuvši se k tijelu reče: »Tabita, ustani!« Ona otvori oči i vidjevši Petra sjede. A Petar pruživši joj ruku podiže je; i dozvavši svete i udovice pokaza je živu. To se razglasi po svoj Jopi, i mnogi vjerovaše u Gospodina. Petar osta mnogo dana u Jopi u nekoga Simona, kožara.

I ovo obilaženje Petrovo pokazuje, kako je on vršio svoju v r h o v n u v l a s t u C r k v i.

§ 62. Obraćenje Kornelijevo. Kršćani u Antiohiji. Razlaz apostola

1. **Kornelije.** U C e s a r e j i, gradu palestinskom kod Sredozemnoga mora, življaše tada K o r n e l i j e, stotnik od čete italijske, čovjek bogobojazan sa cijelim domom svojim dajući mnoge milostinje ljudstvu i moleći se Bogu bez prestanka. On je vidio u viđenju očito oko devetoga sata (tri sata po podne) anđela Božjega, gdje uđe k njemu i reče mu: »Kornelije! Molitve tvoje i milostinje uzidoše pred Boga. I sad pošalji u Jopu ljude i dozovi Simona prozvanoga Petra. On stoji u Simona, kožara; on će ti kazati, što treba da činiš.« Kad nestade anđela, Kornelije posla trojicu od svojih ljudi u Jopu.

Sjutradan, kad se ona trojica približivahu k Jopi, iziđe P e t a r u gornju sobu, da se pomoli Bogu u šesti sat (u podne). I ogladnjevši htjede da jede; a kad su mu gotovili, dođe izvan sebe i vidje nebo otvoreno i sud nekakav, gdje silazi kao velika plahta, gdje se na četiri roglja spušta s neba na zemlju u kojem (sudu) bijahu svakojake životinje. I dođe glas k Petru: »Ustani, pokolji i jedi!« A Petar reče: »Nipošto, Gospodine, jer nikada nisam jeo nečisto« I gle, glas opet k njemu drugom: »Što je Bog očistio, ti ne reci, da je nečisto.« I ovo bi tri puta; i odmah se sud uze na nebo. A dok je Petar razmišljao o viđenju, reče mu Duh Božji: »Evo, tri čovjeka traže te; ustani i siđi i idi s njima ništa ne dvoumeći; jer sam ih ja poslao.« Petar siđe i nađe pred vratima tri čovjeka, koji mu kazaše, zašto su došli. Onda ih uvede u kuću i ugosti.

Sjutradan pođe Petar s onom trojicom; i neki od braće pođoše s njim. Kornelije čekaše ih sazvavši rodbinu svoju i prijatelje. A kad Petar hoćaše da uđe, srete ga Kornelije i padnuvši k nogama njegovim pokloni se. A Petar ga podiže govoreći: »Ustani i ja sam čovjek!« Potom pripovjedi Korneliije, što mu se dogodilo. Tada razumije Petar značenje čudnovatoga viđenja, da ne valja braniti neznabošcima ulazak u Crkvu Kristovu, pa reče: »Zaista vidim, da Bog ne gleda, tko je tko; n e g o u s v a k o m n a r o d u, k o j i s e b o j i n j e g a i t v o r i p r a v d u, m i o j e n j e m u. Vi znate događaj, koji je bio po svoj Judeji: Isus iz Nazareta p r o đ e č i n e ć i d o b r o i i s c j e l j u j u ć i s v e, k o j e b j e š e n a d v l a d a o đ a v o. Mi smo svjedoci svemu, što je učinio u zemlji Židovskoj i u Jeruzalemu. Njega ubiše objesivši ga na drvo, ali ga Bog uskrse treći dan i dade mu, da se pokaže ne svemu narodu, nego nama, svjedocima određenim od Boga, koji smo s njim jeli i pili, pošto je uskrsnuo od mrtvih. I zapovjedio nam je, da propovijedamo narodu i svjedočimo, da je on onaj, koji je p o s t a v l j e n o d B o g a z a s u c a ž i v i m a i m r t v i m a.«

A dok još Petar govoraše, siđe Duh Sveti na sve, koji su ga slušali. I udiviše se vjerni, koji su došli s Petrom, što se dar Duha Svetoga i na neznabošce izlio, jer su ih slušali, gdje govore jezike i veličaju Boga. Tada progovori Petar: »Eda li može tko vodu zabraniti, da se ne krste ovi, koji su primili Duha Svetoga kao i mi?« I zapovjedi, d a s e k r s t e u i m e G o s p o d i n a I s u s a K r i s t a. Nato svi slaviše Boga i rekoše: »Dakle je i n e z n a b o š c i m a B o g d a o p o k a j a n j e z a ž i v o t!«

Crkva je Kristova k a t o l i č k a ili općenita, određena za sve narode.

2. **Kršćani u Antiohiji.** Neki od onih, što su se rasijali od nevolje, koja je bila za Stjepana, došavši u A n t i o h i j u stadoše Grcima neznabošcima govoriti i propovijedati Isusa Krista. I bješe ruka Božja s njima; i mnogi vjerovaše i obratiše se ka Gospodinu. I poslaše iz Jeruzalema B a r n a b u, da ide u Antiohiju. Barnaba potraži S a v l a; i kad ga nađe, dovede ga u Antiohiju, i oni se cijelu godinu baviše ondje u Crkvi i učiše mnogi svijet, tako d a s u s e n a j p r i j e u A n t i o h i j i u č e n i c i (I s u s o v i) n a z v a l i k r š ć a n i m a.

U te dane dođoše iz Jeruzalema proroci u Antiohiju. Jedan od njih, imenom A g a b, objavi po duhu Božjem v e l i k i g l a d po vasionom svijetu; ovaj glad bi za Klaudija, cesara (godine 45. po rođenju Kristovu). Kršćani antiohijski odrediše, da svaki, koliko je koji mogao, pošalje u pomoć braći u Židovskoj; to i učiniše preko ruku Barnabinih i Savlovih.

Kršćani su se otprije zvali učenici (Isusovi), vjerni, sveti, braća.

3. **Jakob pogubljen.** U ono isto vrijeme (g. 42.) podiže H e r o d A g r i p a P r v i, k r a l j ž i d o v s k i, ruke, da muči neke od Crkve kršćanske. I p o g u b i a p o s t o l a J a k o b a (Starijega), b r a t a I v a n o v a, m a č e m.

4. **Anđeo izbavlja Petra iz zatvora** Vidjevši Herod, da je to po volji Židovima, što je pogubio J a k o b a, u h v a t i i P e t r a, b a c i g a u t a m n i c u, i predade ga četirima stražama (svaka

od četiri vojnika), da ga čuvaju. Bijaše pak pasha te Herod namisli Petra po pashi izvesti pred narod i pogubiti. Ali kad je Petar bio u tamnici, Crkva se bez prestanka moljaše Bogu za njega. Pa onu noć, prije no što će ga Herod izvesti, gle, anđeo Gospodnji probudi Petra govoreći: »Ustani brzo!« I spadoše mu verige s ruku. Još mu reče anđeo: »Opaši se, obuj se, obuci haljinu svoju i idi za mnom.« Prođoše dakle prvu i drugu stražu i dođoše k vratima gvozdenim, koja vode u grad; ona im se sama otvoriše. I izišavši prijeđoše jednu ulicu, i anđeo odmah odstupi od njega. Tada dođe Petar k sebi i reče: »Sad doista znam, da je Gospodin poslao anđela svojega te me izbavio iz ruku Herodovih.«

Potom pođe Petar k domu učenika Marka, gdje su mnogi bili sabrani i molili se Bogu. A kad je Petar kucao u vrata od dvora, pristupi djevojka po imenu Ruža, da čuje. I kad pozna glas Petrov, od radosti ne otvori vrata, nego utrči i kaže, da Petar stoji pred vratima. Ali joj ne htjedoše vjerovati, nego rekoše: »Anđeo je njegov.« A kad je Petar jednako kucao, otvoriše mu, poznaše ga i udiviše se. On pak mahnuvši na njih rukom, da šute, kaza im, kako ga je Gospodin izveo iz tamnice. I izišavši iz Jeruzalema otiđe na drugo mjesto, t. j. u Rim.

Herod Agripa ne življaše dugo iza ubistva Jakobova i zatvora Petrova; jer kad je iz Jeruzalema otišao u Cezareju, pa ondje jednom primao poslanike iz Tira i Sidona i govorio, narod laskajući mu vikaše: »Ovo je glas Božji, a ne čovječji!« Pa budući da mu je ovo laskanje bilo milo dajući sebi slavu, a ne Bogu, udari ga anđeo Gospodnji, te izjeden od crvi naskoro izdahnu.

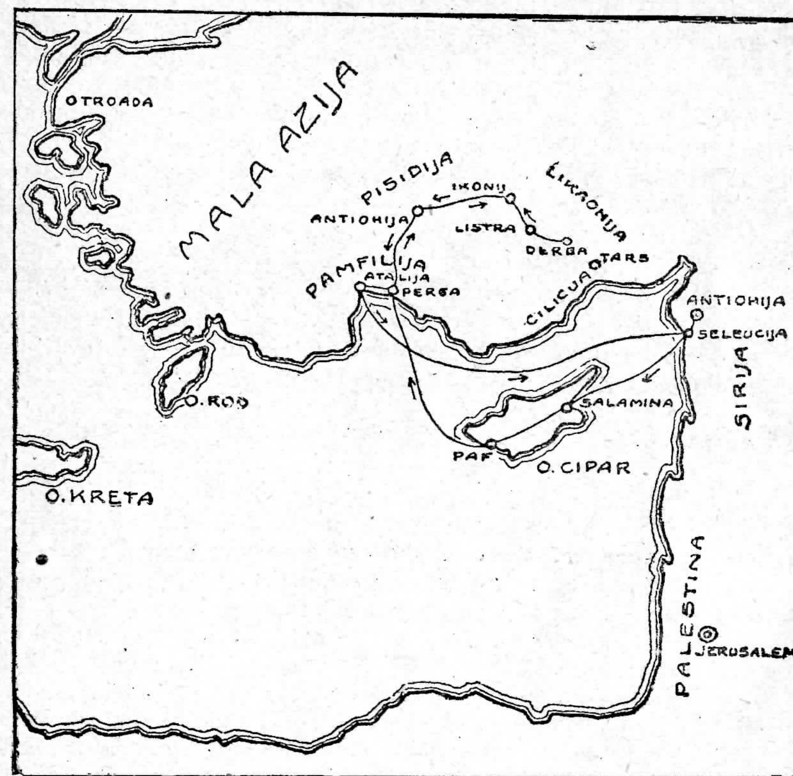
§ 63. Prvo putovanje Pavla apostola (g. 43.—46.)
Sabor apostolski

1. **Pavao na Cipru.** Barnaba i Savao bavili su se dugo u Antiohiji. Tada reče Duh Sveti starješinama (biskupima): »Odvojite mi Barnabu i Savla za djela, na koja sam ih pozvao.« Tada postiše i moliše i položiše ruke na njih, te ih otpustiše, da propovijedaju. Oni otiđoše na ostrvo Cipar. Namjesnik Sergije Pavao, čovjek razuman, želeći čuti riječ Božju, dozva ih k sebi. A sa Sergijem Pavlom bješe Žid, vračar, koji se Barnabi i Savlu stade protiviti gledajući, da odvrati namjesnika od vjere. A Savao, koji se zove Pavao,[1] pun Duha Svetoga, pogledavši na nj reče: »O sine đavolji, neprijatelju svake pravde! Eto ruke Gospodnje na te, i bit ćeš slijep ne videći sunca za neko vrijeme.« I

[1] Savao (Saul) je hebrejsko ime. Bio je običaj, da su Židovi imali kraj hebrejskoga i grčko ili latinsko ime. Tako se Savao zvao latinski Pavao (Paulus). Tim se imenom služio kod Grka i Rimljana.

ujedamput napade na nj mrak i tama, i pipajući tražaše, tko će mu pružiti ruku. Tada namjesnik, kad to vidje, vjerova diveći se nauci Gospodnjoj.

2. **Propovijedanje u Antiohiji.** Potom dođoše Pavao i Barnaba u Antiohiju u Maloj Aziji, i ušavši u zbornicu na dan subotnji sjedoše. Po čitanju zakona i prórokâ ustade Pavao i dokazivaše, da je Isus obećani Spasitelj, da se samo po njemu dobiva opro-

Sl. 13. Prvo putovanje sv. Pavla

štenje grijeha. Na svršetku moljahu Pavla i Barnabu, da im te riječi i u drugu subotu govore. U drugu subotu sabra se gotovo sav grad, da čuje riječ Božju. Židovi videći to napuniše se zavisti i stadoše govoriti protivno riječima Pavlovim i huliti. Tada Pavao i Barnaba rekoše: »Vama je najprije trebalo da se govori riječ Božja; ali kad je odbacujete i pokazujete, da niste dostojni vječnoga života, evo se obraćamo k neznabošcima.« Kad su to čuli neznabošci, radovahu se i veličahu riječ Gospodnju; i mnogi vjerovaše. I riječ Božja raznošaše se po svoj okolini. Ali se Židovi podigoše na Pavla i Barnabu i istjeraše ih iz svojih krajeva.

3. **Čudo u Listri.** Potom otiđu i dođu u grad L i s t r u. Pavla slušaše jedan čovjek, koji je bio hrom od rođenja i nikad nije hodio. Pavao pogledavši na nj i vidjevši, da vjeruje, reče velikim glasom: »Ustani na noge svoje!« I skoči, i hođaše. A kad vidje ljudstvo, šta je učinio Pavao, podigoše glas svoj govoreći: »Bogovi načinivši se kao ljudi siđoše k nama!« I svećenik dovede junce i donese vijence i htjede s ljudstvom da im žrtvuje. Kad su to opazili apostoli, razdriješe haljine svoje i skočiše među ljudstvo vičući: »Ljudi, što to činite! I mi smo kao i svi vi smrtni ljudi, koji vam pripovijedamo, da se od ovih ništavih obratite k B o g u živome, k o j i j e s t v o r i o n e b o i z e m l j u i more i sve, što je u njima.« Ovo govoreći jedva ustaviše ljude, da im ne žrtvuju. No dođoše neki Židovi iz Antiohije i podgovoriše ljudstvo na apostole, te ono Pavla kamenova i izvuče iz grada misleći, da je mrtav. Dođoše k njemu učenici i opkoliše ga; a on ustade i uđe u grad, i sjutradan iziđe s Barnabom u drugi grad.

Potom naučivši mnoge vratiše se u L i s t r u i A n t i o h i j u i svjetovavši svagdje učenike, da ostanu u vjeri, p o s t a v i š e im posteći i moleći se po svim ckrvama s v e ć e n i k e. Napokon se vratiše u A n t i o h i j u (Sirsku), odakle su bili poslani na djelo, koje svršiše; i sabranoj općini kršćanskoj kazaše sve, šta je učinio Bog s njima, i kako je otvorio neznabošcima vrata vjere.

Crkva je Kristova a p o s t o l s k a. Njezini su poglavari postavljeni od apostola.

4. **Sabor apostolski u Jeruzalemu (g. 51.).** U to vrijeme dođoše iz Židovske u Antiohiju neki učenici, koji su isprva bili Židovi, učeći braću, a k o s e n e o b r e ž u i a k o n e u z d r ž e z a k o n a M o j s i j e v a, da se ne će moći spasiti. Kad su se toj nauci protivili Pavao i Barnaba, odrediše, da Pavao i Barnaba i drugi neki idu u Jeruzalem k apostolima i starješinama za ovo pitanje.

Kad dođoše u Jeruzalem, s a b r a š e s e a p o s t o l i i s t a r j e š i n e, d a i z v i d e o v u s t v a r. Tada usta P e t a r i reče: »Braćo! Vi znate, da je Bog od prvih dana izabrao između nas mene, da iz mojih usta čuju neznabošci riječ evanđelja i da vjeruju, i nije postavio nikakve razlike među nama i njima. Zato ne mećite na vrat učenicima jaram, kojega ni ocevi naši ni mi nismo mogli nositi. N e g o v j e r u j e m o, d a ć e m o s e s p a s t i m i l o š ć u G o s p o d i n a I s u s a K r i s t a kao i oni.« Onda umuče sve mnoštvo; i slušahu Barnabu i Pavla, koji su pripovijedali, kolike je znake i čudesa učinio Bog među neznabošcima preko njih. Nato progovori J a k o b (Mlađi): »Braćo! Što je Simon kazao, s tim se podudaraju riječi proročke.«

Tada nađoše za dobro apostoli i starješine te odluče i pošalju za kršćane antiohijske p o s l a n i c u, u kojoj pisaše: »N a đ e z a d o b r o D u h S v e t i i m i, d a n i k a k v a b r e m e n a v i š e n e m e ć e m o n a v a s (od običaja Mojsijeva zakona).« Kad bi pročitana poslanica kršćanima u Antiohiji, obradovaše se i utješiše.

Petar izbavljen iz zatvora pođe u Rim (god. 42.), odakle se vrati u Jeruzalem, oko godine 49., kad je car Klaudije istjerao Židove iz Rima, a tada su Rimljani i kršćane držali za Židove. Tako bijaše Petar u Jeruzalemu oko god. 51., kad se sabrao sabor apostolski, i predsjedaše u saboru.

Tako se i poslije biskupi sa svetim Ocem Papom skupljaju u c r k v e n e s a b o r e, i što takav općeni sabor odluči, to treba da vjerujemo kao riječima Duha Svetoga, koji vodi Crkvu u nauku.

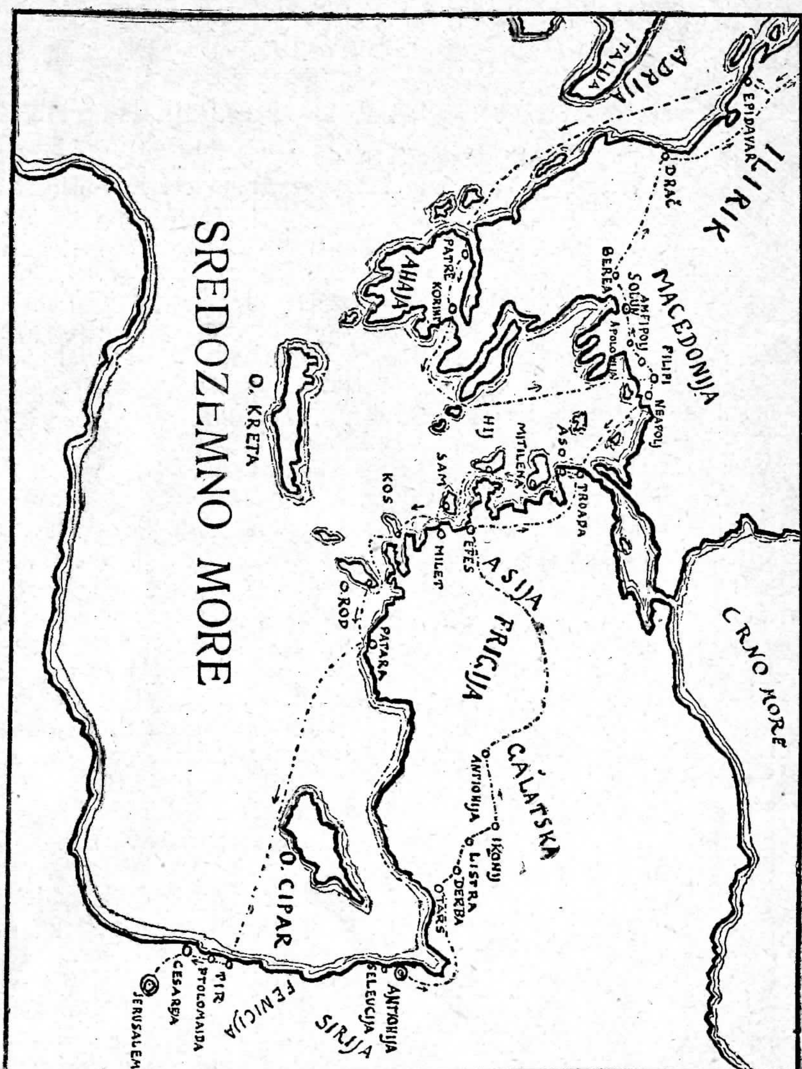
§ 64. Drugo putovanje Pavla apostola (51.—54.)

1. **Pavao u Macedoniji.** S poslanicom od apostola o t i s n u s e P a v a o s drugovima n a p u t utvrđujući crkve (općine), što ih je osnovao na prvom putovanju. Noću javi se viđenje Pavlu: čovjek Macedonac stajaše pred njim moleći ga i govoreći: »Prijeđi u Macedoniju i pomozi nam!« Odvezavši se dakle iz Troade dođoše Pavao i drugari njegovi u F i l i p e (sada selo F i l i b a), grad jednoga dijela Macedonije. U dan subotnji propovijedaše Pavao. I jedna bogobojazna žena po imenu Lidija, skerletarica, slušaše; i Gospodin otvori srce njezino, da pazi na riječi Pavlove, te se krsti ona i kuća njezina, i drugi mnogi u gradu.

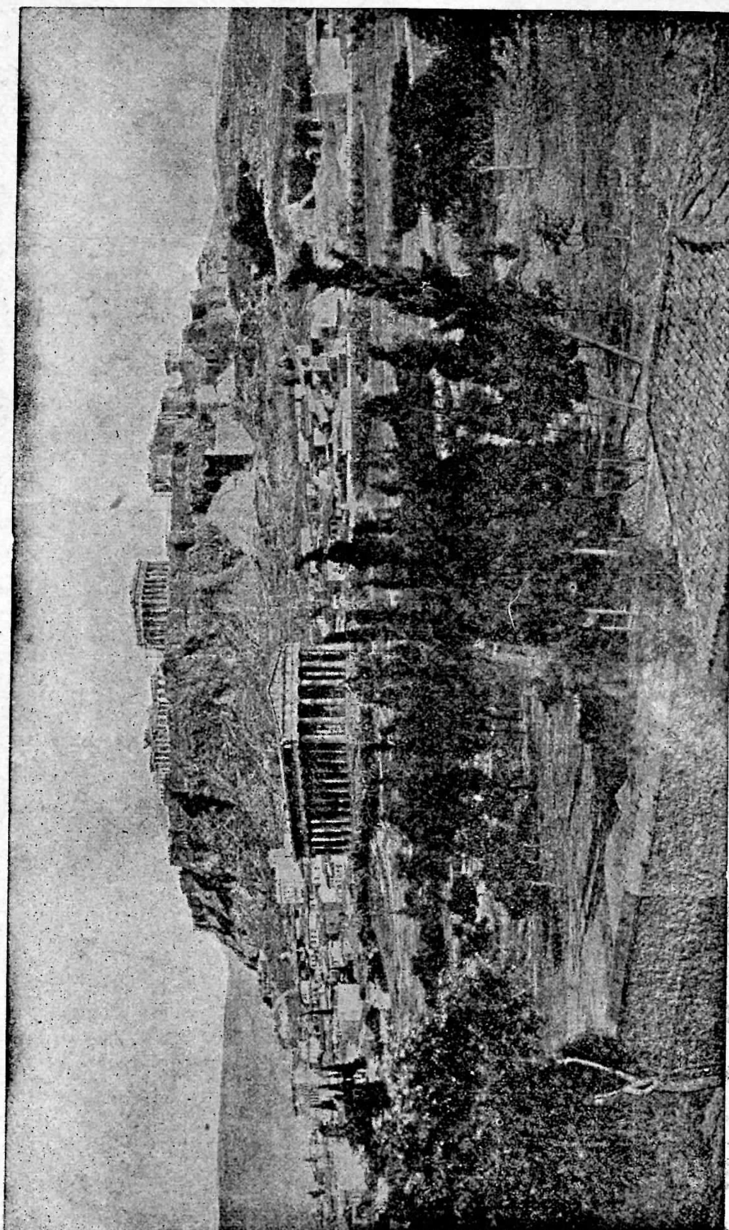
Pošavši dalje dođoše u S o l u n, i krste se neki od Židova i mnogi od Grka.

2. **Pavao u Ateni.** Pavao dođe i u A t e n u, najslavniji grad grčki. Gledajući grad pun idola ražalosti se duh njegov u njemu. I razgovaraše se u zbornici i na trgu svaki dan s onima, s kojima se udešavao. A neki od mudraca prepirahu se s njim i govorahu: »Čini se, da hoće nove bogove da propovijeda«; jer im je propovijedao Isusa i uskrsnuće. Pa ga odvedoše na Areopag (vrhovno vijeće) tražeći, da im kaže, kakvu novu nauku uči. A Pavao stavši nasred Areopaga reče: »Ljudi Atenjani! Prolazeći i motreći idole vaše nađoh oltar, na kojem stoji napisano: B o g u n e p o z n a t o m u. Kojega dakle ne znajući poštujete, onoga vam ja propovijedam. Bog, k o j i j e s t v o r i o s v i j e t i s v e, š t o j e u n j e m u, o n — b u d u ć i g o s p o d a r n e b a i z e m l j e — ne stanuje u rukotvorenim hramovima, niti prima službe od ruku ljudskih, kao da bi njemu trebalo što, jer on sâm daje svima život i sve. On je učinio, da od jednoga čovjeka sav ljudski rod stanuje po svemu licu zemaljskome, da traže Boga, ne bi li ga našli, premda n i j e d a l e k o n i o d j e d n o g a n a s; j e r u n j e m u ž i v i m o i mičemo se i jesmo, kao što i neki od vaših pjesnika rekoše: Njegov smo i rod. Kad smo dakle rod Božji, ne treba da mislimo, da je Božanstvo kao zlato ili srebro ili kamen. Ne gledajući dakle Bog na vremena ovoga neznanja sad navješćuje ljudima, da se svi svagdje pokaju; jer je postavio dan, u koji će suditi cijelome svijetu po pravdi preko čovjeka, koga je odredio i pokazao svima, da su dužni vjerovati uskrisiv ga iz mrtvih.« A kad su čuli uskrsnuće od mrtvih, onda se jedni podsmijevahu, a jedni rekoše: »Čut ćemo te o tom opet.« Tako Pavao otiđe između njih. Neki su pak ljudi pristali uza nj i vjerovali; među njima bješe D i o n i z i j e (poslije biskup atenski) i žena po imenu Damara i drugi s njima.

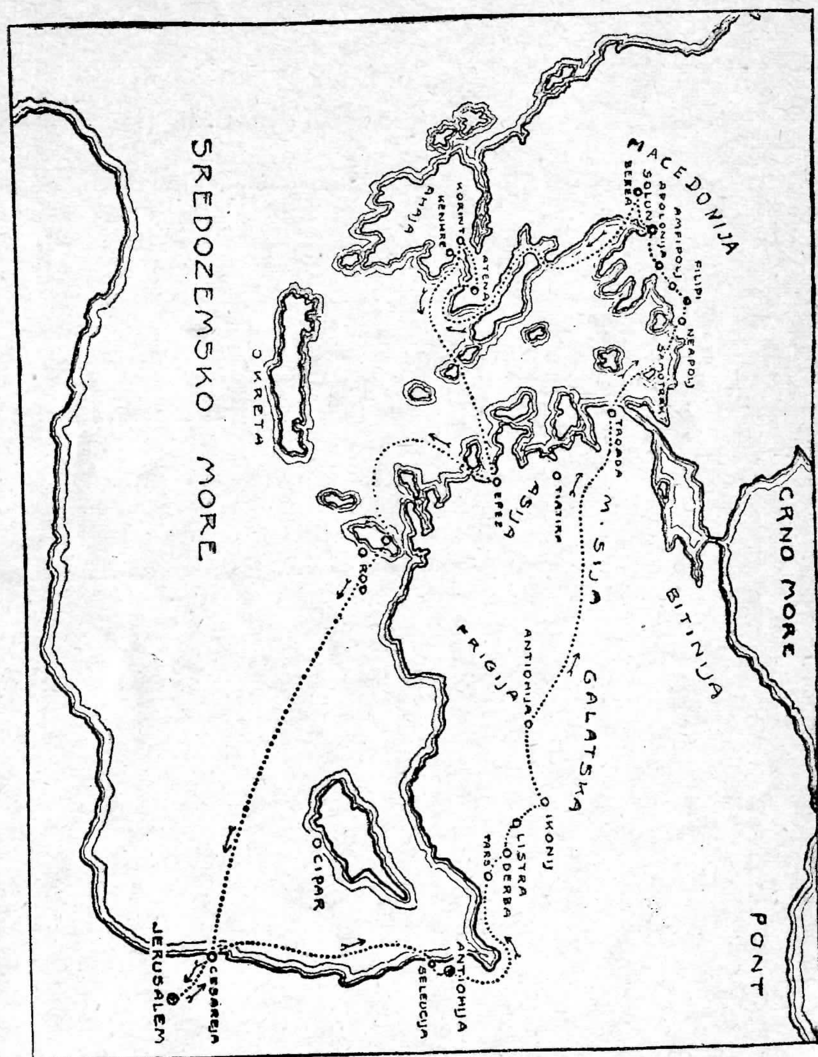
Lijepo je Pavao učio Atenjane: t k o j e B o g i g d j e j e?

Sl. 14. Drugo putovanje sv. Pavla

Sl. 15. Atena

Sl. 16. Treće putovanje sv. Pavla

3. **Pavao u Korintu.** Pavao ode iz Atene i dođe u Korint. Od Korinćana Grka mnogi vjerovaše; no gdjekoji i od Židova, tako sâm starješina zbornički Krispo sa svim domom svojim. — Potom se vrati Pavao u Jeruzalem, a odanle u Antiohiju (Sirsku).

§ 65. Treće putovanje Pavla apostola (55.—60.)

1. **U Efesu.** Provedavši Pavao nekoliko vremena u Antiohiji zaputi se po treći put i dođe u Efes. Ondje nađe do dvanaest učenika Ivanovih, koje zapita, jesu li primili Duha Svetoga? A oni mu odgovoriše, da nisu ni čuli, da ima Duh Sveti. »Na što se dakle krstiste?« pita ih Pavao. Oni će njemu: »Na krštenje Ivanovo.« Tada im reče Pavao: »Ivan je krstio narod krštenjem pokore i govorio, neka vjeruju u onoga, koji će doći za njim, t. j. u Isusa.« Čuvši to krstiše se u ime Gospodina Isusa. Potom položi Pavao ruke na njih, i dođe na njih Duh Sveti, i govorahu jezike i proricahu.

Bog je učinio ne mala čudesa rukom Pavlovom tako, da su i ubruse znojave i pojase od tijela njegova nosili na bolesnike, i ostavljale su ih bolesti, i duhovi zli izlazili iz njih. I mnogi od vjernih dolažahu, da se ispovjede i da kažu svoja djela. Mnogi također od njih, koji su prianjali za čarolije, sabraše knjige i spališe ih pred svima.

Pravo je, da se poštuju relikvije (ostatci) svetaca. — Ispovijedanje grijeha dolazi od apostolskih vremena i naređeno je od samoga Isusa. Tko se želi popraviti, treba da se kloni bližnje grješne prigode.

2. **Buna u Efesu.** U to vrijeme podiže se ne mala buna evanđelja radi. Budući da je Pavao propovijedao protiv idolopoklonstva govoreći: »To nisu bogovi, što se rukama rade«, izgubili su mnogo zaslužbe umjetnici, koji su radili kipove krivih bogova. Oni se dakle pobuniše na Pavla.

Zato otide Pavao iz Efesa i dopre do Ilirika (južne Dalmacije).

3. **Povratak.** Iz Grčke dođe Pavao s drugovima u Troadu. A u prvi dan sedmice (u nedjelju),[1] kad se sastaše, da lome hljeb (k službi Božjoj i pričesti), Pavao govoraše im hoteći sjutradan da pođe, i proteže besjedu do ponoći. Mladić pak jedan, po imenu Eutih, sjeđaše na prozoru, i nadvladan od tvrdoga sna pade dolje s trećega poda, i digoše ga mrtva. A Pavao sišavši pade na nj; i mladića dovedoše živa, i svi se utješiše ne malo.

[1] Potom se vidi, da su već apostoli, a potom i svi kršćani, mjesto subote stali svetkovati nedjelju, jer je u nedjelju Isus uskrsnuo i u nedjelju je poslao Duha Svetoga.

Iz Troade odvezoše se u Milet. Onamo dozva starješine crkvene (biskupe i svećenike iz Efesa i okoline njegove) i oprosti se s njima govoreći: »Evo, ja idem u Jeruzalem. Duh mi Sveti po svim gradovima svjedoči, da me okovi i nevolje ondje čekaju. Zato pazite na sebe i na sve stado, u kojem vas je Duh Sveti postavio biskupima, da upravljate Crkvom Božjom, koju je otkupio svojom krvlju.« Potom kleče na koljena sa svima njima i pomoli se Bogu. A svih stade veliki plač, i zagrlivši Pavla cjelivahu ga žalosni najviše za riječ, koju reče, da ne će više vidjeti njegova lica. I otpratiše ga na lađu.

Biskupi su kao nasljednici apostola poglavari u Crkvi.

§ 66. Pavla uhvatiše, zasužnjiše i odvedoše u Rim. Smrt

1. **Pavao uhvaćen u Jeruzalemu.** Pavao dođe u Jeruzalem. Kad su ga Židovi vidjeli u hramu, pobuniše sav narod i uhvativši Pavla izvukoše ga napolje iz hrama, i oni bi ga ubili, da u to ne dođe onamo pukovnik Klaudije Lizija sa četom rimskih vojnika. Pukovnik uze Pavla i zapovjedi, da ga odvedu u okol vojnički.

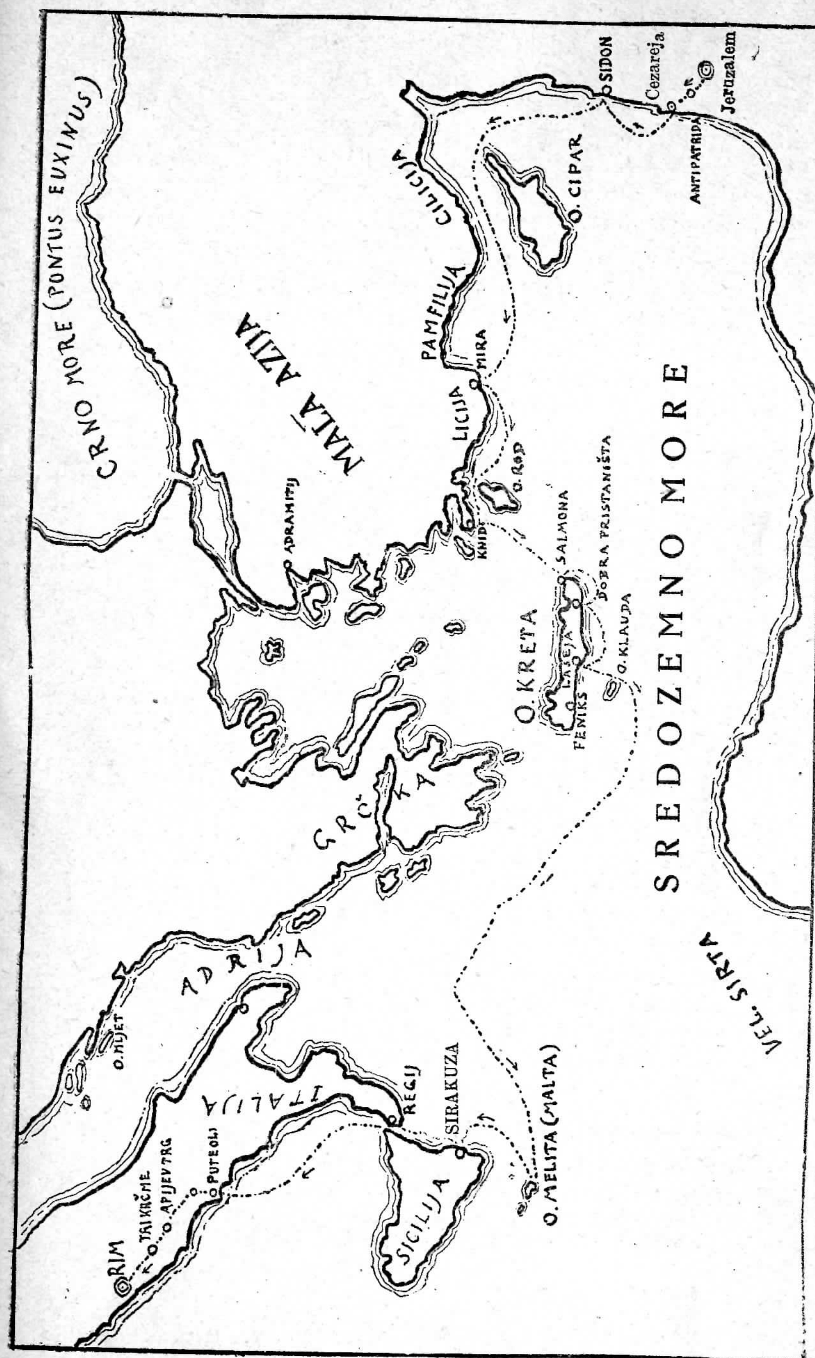
Drugu noć javi se Pavlu Gospodin i reče mu: »Postojan budi; jer kao što si svjedočio za mene u Jeruzalemu, tako ti valja svjedočiti i u Rimu.« Kad bi dan, zakleše se više od četrdeset Židova, da ne će ni jesti ni piti, dok ne ubiju Pavla. Pukovnik pak čuvši to otpravi Pavla u Cezareju k upravitelju Feliksu.

2. **Pavao zasužnjen u Cezareji.** Pavao bijaše dvije godine u Cezareji u laku zatvoru, te ne bijaše ni jednomu od njegovih zabranjeno, da ga poslužuje ili da dolazi k njemu. Upravitelj Feliks imađaše ženu Druzilu, Židovku. Jednom pozove Pavla, da čuje od njega vjeru u Isukrsta. A kad Pavao govoraše o pravdi i čistoći i o sudu, koji će biti, uplaši se Feliks i reče: »Idi zasad, u vrijeme zgodno dozvat ću te.«

Drugi upravitelj Fest želeći Židovima učiniti na volju, htjede Pavla sa sobom da povede u Jeruzalem i ondje da mu sudi. Ali Pavao reče: »Židovima nisam ništa skrivio. Cezara prizivam.« Fest mu odgovori: »Cezara si prizvao? k cezaru ćeš ići.«

3. **Pavao odveden u Rim.** Pavla i druge neke sužnje otpraviše u Rim. Na putu ih zateče bura i ne pokaza se za mnogo dana ni sunce ni zvijezde, te im propala sva nada, da će se izbaviti. A Pavao ih je tješio govoreći: »Nijedna duša od vas ne će propasti, osim lađe. Jer ovu noć stade preda me anđeo Boga, kojemu služim govoreći: Eto ti darova Bog sve, koji se voze s tobom.« Tako i bi.

Kad bi četrnaesta noć, ploveći u ponoći po morskoj pučini dođoše k ostrvu Meliti (danas Malta), gdje im se razbi lađa, a oni svi sretno izađoše na suho. I barbari (ostrvljani) činjahu im

Sl. 17. Put sv. Pavla u Rim

ne malu ljubav, jer naložiše oganj i okrijepiše ih sve. A kad Pavao zgrabi gomilu granja i naloži na oganj, guja izišavši od vrućine skoči mu na ruku. A Pavao otresavši guju u oganj ne bi mu ništa zlo.

Poslije tri mjeseca (u proljeće g. 62.) odvezoše se na lađi put Rima. Čuvši pak braća u Rimu za Pavla dođoše mu u susret. Pavao ostade dvije pune godine (do god. 64. po Kristu) u Rimu propovijedajući kraljevstvo Božje i učeći o Gospodinu Isukrstu sa svim pouzdanjem bez zabrane.

4. **Dalja djela sv. Petra i Pavla i njihova mučenička smrt** (64.—67.). Pavao nakon dvije godine pušten na slobodu vrati se na istok, naročito u Malu Aziju. U Efesu postavi učenika svojega Timoteja za biskupa. Prešavši na ostrvo Kretu utemelji ondje općinu kršćansku i postavi joj glavom Tita. Potom se sasta u Korintu s apostolom Petrom.

Petar otiđe iz Jeruzalema, gdje je bio predsjednik saboru apostolskom, opet u Rim, odakle upravljaše kao glava svom Crkvom Kristovom. Ali ne osta u Rimu bez prekida, nego obilažaše odanle pojedine općine kršćanske, tako se napokon sasta u Korintu s Pavlom i vrati s njim u Rim, gdje je godine 64. car Neron kršćane stao ljuto progoniti. I apostoli Petar i Pavao budu uhvaćeni i u tamnicu bačeni. Nakon tamnovanja od devet mjeseci osuđeni biše obojica na smrt; Petar bude raspet na križ, i to na svoju molbu strmoglavce, a Pavlu kao rimskom građaninu odrubiše glavu. To se zgodi 29. lipnja 67. godine po Kristu.

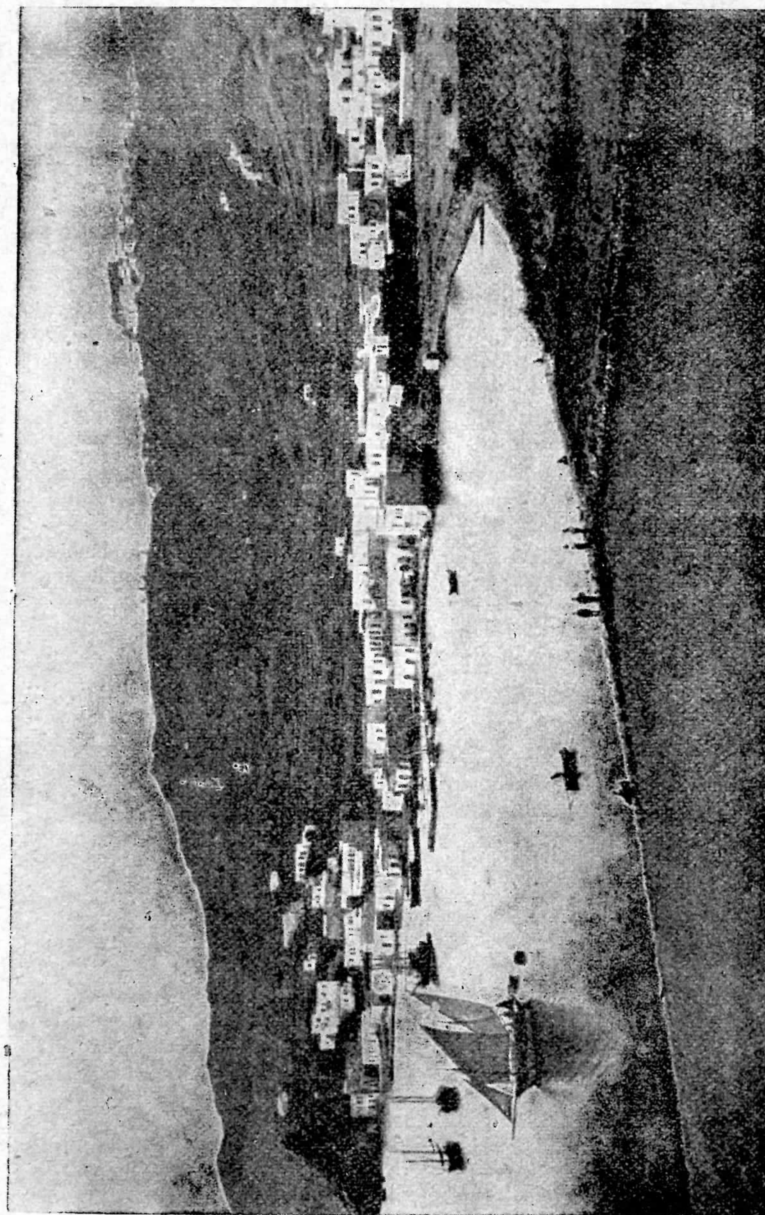
§ 67. Djela ostalih apostola

1. **Jakob Mladi.** Jakoba Mlađega izabraše biskupom u Jeruzalemu i ondje ga ostaviše, kad su se drugi apostoli rastali, da propovijedaju evanđelje. Jakob življaše tako sveto, da su ga i sami Židovi mnogo štovali i zvali ga pravednikom.

Kako se u Jeruzalemu svaki dan sve više Židova obraćalo k vjeri Isusovoj, židovski svećenički glavari gnjevljahu se sve većma, poimence pak na apostola Jakoba. Tadašnji veliki svećenik Anan, sin poznatoga iz evanđelja Ane, čovjek silovit, sazva veliko vijeće i preda nj dovede više kršćana, među njima i apostola Jakoba. Ne mogavši mu dokazati nikakva prestupka odvedoše ga na visoko mjesto kod hrama jeruzalemskoga i pozvaše, neka odanle pred svim narodom, što se bio skupio k prazniku vazmenom, poreče vjeru u Isusa. Ali Jakob jakim glasom posvjedoči vjeru u Isusa. A književnici i farizeji razljutiše se, i neki od njih izađoše na mjesto, gdje je Jakob stajao, i strmoglaviše ga odanle. Ali ne pade odmah mrtav, nego se još ispravi i kleknuvši pomoli se Bogu za neprijatelje svoje. Onda ga uzeše kamenjem zasipati; napokon ga jedan valjar udari po glavi, te se mrtav sruši na tle.

2. **Djela apostola i evanđelista Ivana.** Ivan bijaše Isusu najmiliji od svih učenika.

Po smrti Isusovoj uze k sebi mater njegovu i osta u Jeruzalemu do njene smrti i uzeća u nebo, jer je sv. Josip, hranitelj Isusov i Marijin, umro još prije, nego što je Isus stao javno učiti. Kasnije otiđe u Efes, odakle upravljaše crkvama u Maloj Aziji. Za cara Domicijana (godine

Sl. 18. Patmos

81.—96.) bješe — kao što kaže stara crkvena tradicija — odveden u Rim i ondje bačen u vrelo ulje; ali kad iziđe cijel i zdrav iz njega, prognan bi na ostrvo Patmos u Egejskom moru, otkuda se vrati u Efes. Napokon mu se u velikoj starosti (bijaše mu 100 godina) ispuni vruća želja, koju izreče na svršetku knjige svoje Otkrivenja: »Dođi, Gospodine Isuse!« Dođe po nj Gospodin Isus i uze ga k sebi.

3. **Ostali apostoli.** O ostalim apostolima ne pripovijeda nam Biblija ništa više, nego samo da su primivši pedeseti dan po vazmu obećanoga Duha Svetoga bili u tamnicu bačeni i šibani, što su propovijedali u ime Isusovo, i radovali se, što su dostojni bili za ime Isusovo sramotu trpjeti, i da su poslije otišli i svagdje propovijedali.

Svi su apostoli — osim sv. Ivana — umrli mučeničkom smrti zapečativši krvlju istinitost nauka Isusova.

4. **Sveto pismo Novoga zavjeta.** Apostoli su najprije nauku Isusovu propovijedali riječju, usmenim poučavanjem. No neki su i napisali život, djela i nauku Isusovu. Te se knjige zovu evanđelja. Jedno je evanđelje napisao sv. Matej, drugo sv. Marko, učenik sv. Petra, treće je evanđelje od sv. Luke, učenika sv. Pavla, a četvrto od sv. Ivana.

Kako su apostoli, osobito sv. Petar i Pavao, navijestali vjeru Isusovu, opisao je sv. Luka u knjizi, koja se zove Djela apostolska.

Gdjekad su apostoli pisali kojoj kršćanskoj općini ili kojemu od kršćana. Tako su nastale Poslanice, 14 od sv. Pavla, na pr. Rimljanima, Korinćanima i t. d., a 7 je od drugih apostola.

Ipak i sami apstoli priznaju, da nisu sve popisali, što je Isus učio i činio, pa opominju kršćane, da drže i onaj nauk, što su od njih naustice čuli.

GDJE JE ŠTO

NOVI ZAVJET

35.-

CIJENA Kn ~~28.—~~

Ova se knjiga ne smije prodavati skuplje ni jeftinije od označene cijene.

597